

Biblioteksblad

nr 5:2005

årgång 90

Biblioteken och framtiden:
Intervjuer med Leif Pagrotsky
och Lennart Kollmats

IFLA: Vad är det? | Utblick: Bokens makt | Sommarläsning

- 3 Intervju med Leif Pagrotsky.
Jacob Harnesk
- 5 Intervju med Lennart Kollmats. *Henriette Zorn*
- 8 Vårpropositionen.
Annika Eriksson
- 10 Biblioteksdagarna.
Henriette Zorn
- 11–22 Tema IFLA.
Henriette Zorn och Annina Rabe
- 23 SIDA-miljoner till ALP
Annika Eriksson
- 30 Flexibilitet och regional anpassning – de svenska kommunernas framtid?
Annika Eriksson
- 31 Mats Svegfors om Bibliotekslagen. *Annika Eriksson*
- 34 Kulturnät Sverige återuppstår och får konkurrens.
Annina Rabe
- 38 Sommarens tecknade serie av *Ulf Moberg*.
- 40 Biblioteket – korsordslösarnas självklara hemvist.
Björn E:son Zätterström
- 42 Kulturskatterna i Finlands nationalbibliotek.
Henriette Zorn

Avdelningar

- 27 recensioner
- 28 eftertanke
- 33 på nytt jobb
- 35 vem är...?
- 36 utblick
- 43 Besserwisser
- 44 föreningsnytt
- 47 kalendarium

FOTO: PETER ANELSSON

I HÖGSBY, KALMAR LÄNS minsta kommun, har just i pressläggningen av detta nummer ett intressant problem uppstått. Efter att ha lagt ned samtliga filialer i kommunen för att koncentrera verksamheten till huvudbiblioteket så har man nu även bommat igen detta. Tillfälligt.

Men på obestämd framtid – tills man har hittat en ny lokal. Ty i den gamla ska Migrationsverket flytta in. Men några nya lokaler för biblioteket tycks inte vara i sikte. Hur rimmar nu detta med bibliotekslagens § 2 "Varje kommun skall ha folkbibliotek"? Stängningen borde rimligtvis betraktas som ett avbrott i lagstadgad verksamhet. Beroende på hur det hela utvecklas är det inte otänkbart att Högsby kan bli det fall där bibliotekslagen får leva upp till bevis. Är det, som kritikerna ofta gör gällande, en tandlös lag som till intet förpliktigar? Eller är det en bestämmelse som kommunledningar runt om i landet har anledning att faktiskt inte bara ta på allvar utan också följa om man inte vill göra sig skyldig till lagbrott?

Bibliotekslagen är något som uppenbarligen bekymrar både röda och blåa politiker. I detta sista nummer före sommaren har vi en intervju med kultur- och utbildningsministern Leif Pagrotsky och med kulturutskottets ordförande Lennart Kollmats. Pagrotsky ber nära nog om ursäkt för lagen med hänvisning till det kommunala självstyret och Kollmats vill riva upp den – också med hänvisning till det kommunala självstyret. Inte bara ur biblioteksperspektiv är intervjuerna med dessa herrar deprimerande läsning. Den uppenbara ett slags brist på hållning och röd tråd som ger anledning att oro sig för synen på kulturen i stort.

I intervjun med ansvarskommitténs ordförande Mats Svegfors får sig bibliotekslagen ytterligare en släng med slev. Är det någon som överhuvudtaget vill ha den där lagen som, beroende på var man sitter, tycks vara allmänt obekvämt eller rent av provocerande? Men biblioteken tycker alla är bra och kul och underbara mötesplatser. Utom då möjligen kommunledningen i Högsby.

Vem tycker att IFLA är bra och kul? Svar: Alla de som på ett eller annat sätt är engagerade i denna världsomspännande organisation. Men för många av oss andra är IFLA någonting som man mest förknippar med den årliga stora konferensen, ofta förlagd till någon exotisk plats. Och som man förknippar med en tung och hierarkisk organisation, ogenomtränglig för andra än de redan invigda. Inför IFLA:s konferens i Oslo i augusti har vi försökt reda ut begreppen: Hur är IFLA organiserat? Vad är IFLA bra för? Vilken nytta gör IFLA?

Utöver det bjuder vi i detta extratjocka sommarnummer på en hel del annan läsning. Det kan handla om bibliotekets betydelse för korsordsentusiaster eller hur vi ska förhålla oss till begreppet antirasism. Ulf Moberg, bibliotekschef på Nässjö stadsbibliotek, kommenterar i form av en tecknad serie en föreläsning av Sven Nilsson i Värnamo tidigare i år.

Trevlig sommar och väl mött till hösten igen!

Henriette Zorn

Tidskrift för Svensk Biblioteksforening

Postadress

Box 3127
103 62 Stockholm

Besöksadress

Saltmätargatan 3A
Svensk Biblioteksforening
Tel. 08-545 132 30
BBL Tel. 08-545 132 40
Fax 08-545 132 31

Svensk Biblioteksforenings hemsida

<http://www.biblioteksforeningen.org>

Prenumeration på BBL

För medlemmar i föreningen ingår BBL i medlemsavgiften, 350:- för enskild medlem (heltidsstuderande och pensionärer 175:-). Övriga betalar 500:-

Ansvarig utgivare

Britta Lejon

Chefredaktör

Henriette Zorn tel. 08-545 132 41
hz@bbl.biblioteksforeningen.org

I redaktionen

Annika Eriksson 08-545 132 43
ae@bbl.biblioteksforeningen.org
Annina Rabe 08-545 132 43
ar@bbl.biblioteksforeningen.org

Recensionsansvarig

Johannes Rudberg
johannes.rudberg@kb.se

Grafisk form: Paolo Sangregorio

Omslag: Paolo Sangregorio. Foton av Thomas Engström och Henriette Zorn.

Redaktionen förbehåller sig rätten att korta och redigera manus. För obeställt material ansvarar ej.

Annonser

Bo Eriksson
tel. 08-717 87 99 eller 070-714 90 55
bo.erikssonmedia@telia.com
Moms/annonsskatt utgår ej!

Tryck

Tryckeri AB Federativ, Stockholm
ISSN 0006-1867

Svensk Biblioteksforening är en ideell förening med uppgift att främja svenskt biblioteksväsen genom att utveckla effektiva samarbetsformer mellan bibliotek och genom att driva opinion i frågor av betydelse för biblioteks- och informationsområdet.

Denna tidning gick i tryck den 10 juni.

Den här tidskriften är TS-kontrollerad.

Leif Pagrotsky:

"Jag vill att biblioteken ska vara en mötesplats..."

Bibliotekslagen, en samordnad nationell bibliotekspolitik, en nationell digital informationsförsörjning – det finns många frågor som engagerar Bibliotekssverige. Men kultur- och utbildningsministern vill helst prata om barns och ungdomars läsning. Och den där visionen som Svensk Biblioteksförning envist efterlyser från Leif Pagrotsky – den lär man nog få vänta på.

STORA DELAR AV Bibliotekssverige blev besvikna när regeringen, i form av utbildnings- och kulturminister Leif Pagrotsky, lade fram den forskningspolitiska propositionen tidigare i vår. BBL försökte då förgäves få kommentarer från Leif Pagrotsky, men utlovades i stället tillfälle till en längre sammanhängande intervju. När jag till slut så träffar

ministern på hans tjänsterum frågar jag hur han ser på den besvikelsen:

– Pengarna räcker inte till allt man vill göra. Vi bestämde tidigt att vi skulle prioritera spjutspetsforskning inom medicin, teknik och hållbar utveckling. Prioriterar man så starkt så innebär det att det inte går att prioritera så mycket annat därutöver. Men frågan lever ju vidare och det kan ju komma

fler möjligheter. I den här propositionen fanns det helt enkelt inte utrymme.

"Sveriges nätbibliotek" föreslogs ju av KB-utredaren Gunnel Stenquist. Kommer vi att få se en samordnad insats för att skapa en nationell digital informationsförsörjning?

– Det händer ju mycket på det här området. Det diskuteras också på europeisk nivå

FOTO: THOMAS ENGSTRÖM

Uträttade Leif Pagrotsky mer för kulturen när han inte var kulturminister?

och det har kommit initiativ från Frankrike om att vi tillsammans ska göra något. Jag har inte tänkt färdigt på om det finns något att vinna för Sveriges del jämfört med att göra den här typen av saker själva, men jag tycker det är en bra fråga att ställa.

– Biblioteken måste samverka ordentligt för att göra de resurser som finns i biblioteksvärlden tillgängliga för många. Det gäller att undanröja hinder och sänka trösklar, så att det blir snabbare och smidigare. Men vi kommer inte att hamna i ett läge där Högskolan på Gotland har lika snabb och lika stor tillgång till forskningslitteratur som de allra största universiteten har.

Det finns många som vill ha en samordnad nationell bibliotekspolitik. Tycker du att det behövs?

– Jag tycker själv att det är en tanke som har tilltalande drag, men innan man kan överblicka alla konsekvenser vill jag inte bekänna färg. Men jag ser gärna en utveckling mot en tydligare och fastare struktur i myndigheternas arbete där samverkan är ännu starkare. Därför har jag aktualiserat frågan på vårt departement för att komma framåt.

Har vi en bra ansvarsfördelning i dag när det gäller statens möjligheter att styra och påverka biblioteken? I dagsläget finns ju KB, Bibsam, Kulturrådet, länsbiblioteken etc.

– De samverkar ju allt intimare och de traditionella kulturella gränserna håller på att rivas ner, vilket är väldigt positivt. Beträffande huvudmannaskapsfrågorna är mitt problem att jag vill väldigt mycket med biblioteken och framför allt när det gäller barns och ungdomars läsande, men som representant för regeringen har jag väldigt få instrument. Det är helt klart ett kommunalt åtagande. Jag kan använda min roll som opinionsbildare, men med så starkt kommunalt självstyre som vi har i Sverige är det svårt att se att en kulturminister eller en utbildningsminister har makt att gripa in.

– Vi har tagit ett väldigt stort och i det här sammanhanget rätt så revolutionerande steg genom att stifta en bibliotekslag som griper in i den kommunala självbestämmanderätten. Staten tvingar kommunerna till vissa saker som rör biblioteken. Det är ett ganska starkt brott mot vår tradition i Sverige och det har väckt mycket kritik i den kommunala världen.

– Det är klart att jag som minister gärna skulle se att vi kunde höja ambitionsnivån när det gäller att låta barn och ungdomar stimuleras till läsning. Men där har jag som sagt inte särskilt många instrument till för-

fogande. Jag hoppas att den åsikt jag har delas av många ute i kommunerna när det till exempel gäller att prioritera att ha yrkesutbildad personal på biblioteken.

– Vad vi från regeringens sida har gjort är att vi har tillfört kommunerna väldigt mycket pengar, de sk Wärneronpengarna. Det handlar om flera tusen anställda. Där finns utrymme för kommunerna att prioritera den här typen av personal.

Den nuvarande bibliotekslagen har kritiserats av många för att vara alltför tandlös. Bland annat sägs ingenting om nivå och kvalitet, det finns ingen sanktionsmöjlighet, etc. Tycker du att lagen är bra som den är?

– Den förändrades ju förra året, men det är väldigt svårt att detaljstyra från Stockholm med hjälp av en lag. Det är svårt att veta exakt vilken ambitionsnivå man ska ha på olika områden. Jag tycker att det är en fråga för väljarna i kommunen att ha en politisk debatt kring detta. Det handlar om personal, öppettider, inköp, lokaler. Det är väldigt svårt att precisera exakt i en lag var man ska lägga ambitionsnivån. Men jag tror att den lag vi ändå har sätter press på kommunerna.

Har du någon uppfattning om skolbibliotekens kvalitet?

– Det varierar mycket. Jag tror att där man kombinerar så att biblioteket servar både skolan och befolkningen i övrigt har man ett gynnsammare läge än där biblioteken är instängda i skolan. Det är ju inget man ändrar på i en handvändning, men jag tror att förutsättningarna framöver är hyggligt optimistiska. Skolorna tillförs pengar och det kommer att betyda att det gradvis blir bättre. Jag känner också att den allmänna opinionen i Sverige tycker att läsning är viktigt och att man har tagit varningssignalerna på allvar. Det borgar för att man är beredd att prioritera detta.

Finns det några skillnader mellan socialdemokratisk och borgerlig bibliotekspolitik?

– Jag tror att en stark, fundamental ideologiskt baserad övertygelse hos alla socialdemokrater är att kultur och livets goda ska fördelas bredare och göras tillgängligt för fler. Det talar för biblioteken som ju i hög grad riktar sig till dem som lockas av att det är lättillgängligt och inte kostar så mycket pengar. Den har drivits fram av en stark folkbildningstradition och jag vill påstå att det är en stark skillnad. Folkpartiet och moderaterna motionerar i riksdagen om att av-

skaffa bibliotekslagen. Det illustrerar att deras engagemang verkar vara lågt.

När det gäller folkbiblioteken har vi mest pratat om läsning och kultur. Ser du fler roller för folkbiblioteken?

– Jag vill att biblioteken också ska vara en mötesplats, en naturlig plats där man får stimulans och upplevelser, där man träffas kring författarträffar, seminarier, studiecirkel. Att det ska vara en levande miljö – och inte bara en parkeringsplats för böcker där någon tittar in ibland – utan en levande plats för upplevelser och berikande samtal.

DET ÄR UPPEBART att den biblioteksfråga Leif Pagrotsky ser som allra viktigast är den om barns och ungdomars läsning. Det är där han blir engagerad och talar med en viss lidelse.

Som näringsminister verkade Leif Pagrotsky trivas bättre bland kulturarbetarna än bland näringslivets representanter. Vi har alla sett bilderna där han poserar tillsammans med någon rockikon, där han lyfts fram som en av krafterna bakom det svenska musikundret med stora exportintäkter som följd.

När Leif Pagrotsky sedan blev utbildnings- och kulturminister var det många som hade stora förväntningar. Men kanske utträttade han mer för kulturen när han inte var kulturminister. På kort tid har han lyckats dra på sig en hel del missnöje. I radion hör jag Karsten Thurfjell prata om "ett svart hål där det förut fanns kulturpolitik" (P1 26 maj 2005). Filmbranschen håller på att tappa sugen när det nya filmavtalet skjuts på framtiden. Högskolorna har länge undrat när de egentligen ska få konkreta besked om Bolognaprocessen. Och Svensk Biblioteksforening konstaterar på sin webbplats att det nu gått mer än 230 dagar sedan "Pagan" tillträdde men fortfarande har ingen biblioteksvision uppenbarat sig. Svaret är kanske enklare än man tror – det finns helt enkelt ingen vision.

Jakob Harnesk

Bibliotekskonsult och frilansskribent

Digital BiblioteksGUIDE

WAGNER

www.wagnerform.se

"Bibliotekslagen behövs inte"

Ett politiskt maktskifte efter valet 2006 leder sannolikt till att bibliotekslagen rivs upp. Det säger Lennart Kollmats (fp), ordförande för riksdagens kulturutskott, i ett samtal om vad den borgerliga alliansen vill med biblioteken i framtiden.

DEN SOM REGELBUNDET besöker Svensk Biblioteksförnings hemsida kan inte ha undgått att märka de två räkneverken som tickar på. De räknar alla de dagar som går utan att biblioteken kommer upp på den politiska dagordningen. Till en början var det Leif Pagrotsky ensam som föreningen på detta sätt ville utmana i syfte att klämma fram en vision om de svenska biblioteken. I samband med att moderatledaren Fredrik Reinfeldt gjorde sitt kulturpolitiska utspel i slutet av april började ett räkneverk att ticka även för den borgerliga alliansen. Vad gör den för landets bibliotek? Om det blir ett maktskifte efter valet 2006, hur kommer det att påverka det svenska bibliotekslandskapet i framtiden?

Att den politiska oppositionen formerat sig i en borgerlig allians är känt. Mindre känt är kanske att de borgerliga ledamöterna i kulturutskottet i början av februari gick samman i en borgerlig kulturallians. Två möten har man haft och syftet är att dra upp riktlinjerna för en gemensam kulturpolitik.

– Fri entré-reformen förde de borgerliga partierna samman. Till saken hör också att moderaterna radikalt har ändrat inriktning på sin kulturpolitik. Nu ligger vi ganska lika i våra respektive budgetförslag för kulturen och det har naturligtvis gjort att det är väldigt mycket lättare att komma överens, säger Lennart Kollmats.

Men funderat på gemensamma mål för en nationell bibliotekspolitik har man inte gjort.

– Vi har inte pratat ihop oss om någonting än så länge. Vi för öppna, kamratliga och hjärtliga diskussioner. Vi är ju inte eniga om allt och det kommer vi heller inte att

FOTO: HENRIETTE ZORN

– Jag har en delegerande och decentralistisk syn på kulturen, säger Lennart Kollmats.

bli fram till valet. Vi är fyra olika partier och vi kommer att ha en del olika prioriteringar sinsemellan. Men skillnaderna mellan oss har ju minskat avsevärt.

Lennart Kollmats kan tänka sig att den borgerliga kulturalliansen kommer att ta upp frågan om kulturens betydelse med de riksdagsgrupper som arbetar med vård respektive tillväxt. Kopplingen "kultur och hälsa" ligger i tiden och den ligger också honom själv varmt om hjärtat. Kunde man då också tänka sig att sjukhusbibliotekens betydelse är en fråga i sammanhanget?

– Sjukhusbibliotek i all ära men det var nog inte det vi tänkte på mest när vi diskuterade detta. Snarare hur man till exempel i äldreomsorgen kan använda sig av kultur i förebyggande syfte. När det gäller tillväxt

har vi ju designens betydelse, samarbetet mellan vetenskap, teknik och konstnärer, för att nämna något.

Vilka frågor som den borgerliga kulturalliansen kommer att prioritera kan Lennart Kollmats ännu inte svara på. Däremot darrar han inte särskilt på manschetten när det gäller bibliotekslagen. Den rivs upp om det blir ett politiskt maktskifte efter valet 2006.

– Ja, det hoppas jag varje fall. Det lär inte bli det första vi gör, bibliotekslagen har inte den digniteten eller den ekonomiska betydelsen. Om det blir en förändring blir det tidigast till 1 januari 2008, säger Lennart Kollmats.

Att få med kd som ju är positiva till lagen ser han inte som något problem.

– De sade nej till lagen när den infördes,

jag tror inte att de blir svårövertalade. Inflytandet i en sådan här samverkan står ju i proportion till partiets storlek. Vi räknar med att regera tillsammans och då kan jag tänka mig att bibliotekslagen blir en fråga kd får släppa eftersom de är ensamma. Låt säga att de får 25 procent, då blir deras inflytande tyngre och då kan saken hamna i ett annat läge.

Vilken roll tycker han då att biblioteken borde ha i kultur- och utbildningspolitiken?

– När det gäller kulturpolitiken brukar jag betona bibliotekens betydelse för demokratin. Jag ser ju biblioteken i första hand som väldigt viktiga mötesplatser och så det här med tidskrifter, tillgängligheten, den öppna dörren ... – allt det är ju sådant som gör att du inte kan träffa en kulturpolitiker som inte sjunger bibliotekens lov. Det som skiljer oss åt är att några av oss av principiella skäl inte tycker att vi ska ha en bibliotekslag, med hänvisning till det kommunala självstyret. I vårt eget partiprogram står att vi inte ska ha avgifter på bibliotek. Du kan få mig att säga hur många vackra ord som helst om bibliotek men det är våra lokala kulturpolitiker som ska stå för detta och inte någon lagstiftning, menar Lennart Kollmats och prisar de folkliga opinioner som uppstår så fort planer finns på filialnedläggningar.

Är det ändå inte bra att ha en ramlagstiftning för bibliotek som ett påtryckningsmedel för de kommuner som struntar i sin biblioteksverksamhet?

– Nej, det tycker jag inte. Då ska man ha en ramlag till så mycket annat också. I kommuner som struntar i sin biblioteksverksamhet ska invånarna ställa sina lokala politiker till svars. I folkpartiet har vi ju som huvudprincip att vi vill skicka ut en kulturpåse med pengar till regionerna som de får bestämma över själva. För det behöver inte vara likadant i Norrbotten som i Stockholm. Det finns olika uppfattningar om vad som är viktigt. Somliga vill satsa på länsteatern, andra på länsbiblioteket.

Men hur ska man då kunna garantera till exempel den avgiftsfrihet på bibliotek som ni ju har i ert partiprogram?

– Nej, den kan man ju då inte garantera. Jag tycker att det ska vara avgiftsfritt, men för det behövs det ingen lag.

Flera borgerliga ledamöter i kulturutskottet reserverade sig mot det tillägg som bibliotekslagen sedan ändå fick från den 1 januari

i år. Man reserverade sig eftersom man anser att lagen är onödig och att den ”hindrar förnyelse och mångfald”. På vilket sätt hindrar lagen förnyelse och mångfald?

– Jag tror att kreativiteten och engagemanget ökar när man slipper stirra in i en lagtext med förarbeten, efterarbeten och tolkningar.

Men vad menar du, mer konkret, med förnyelse och mångfald på biblioteksområdet?

– Det är ju det som våra kära politiker ute i kommunerna ska bestämma, det ska inte jag sitta och tala om. Jag har en delegerande och decentralistisk syn på kulturen. Där emot tycker jag att vi ska ha en del centrala och nationella verksamheter som till exempel Kungliga biblioteket.

I er reservation mot tillägget i bibliotekslagen skriver ni också att lagen kan resultera i att biblioteksverksamheten fördyras. På vilket sätt riskerar lagen att fördyra biblioteksverksamheten?

– Har vi skrivit det? Vad jag saknar, och nu glider vi in på frågan om skolbiblioteken, ett tråkigt kapitel som i och för sig också är kommunpolitikernas sak att ta tag i... men jag kan inte begripa varför man inte samverkar mer. Varför anser man att det behövs ett separat skolbibliotek och ett separat stads- eller kommunalsbibliotek när man kan ha dem tillsammans?

– Det jag kan tänka mig att tanken med formuleringen är – det är ju ett tag sedan den skrevs – att när det finns en lag som slår fast att det måste finnas ett bibliotek, så ser man bara hindren istället för möjligheterna.

Men i det här tillägget till lagen står det ju nu uttryckligen att man ska samverka?

– Ja, jo, det gör det ju...

Kan du ge något exempel på någon fördyrande verksamhet på biblioteksområdet?

– Nej, men ta detta att du kör ett skolbibliotek och ett separat kommunalsbibliotek när du kan ha dem tillsammans. Det tycker jag är fördyrande, både vad det gäller lokaler och sannolikt också personal.

I er reservation skriver ni vidare att lagen ”motverkar kommunernas möjlighet att bedriva en verklighetsanpassad verksamhet fokuserad på bibliotekens egentliga syfte”. Vad menar ni med ”verklighetsanpassad verksamhet” och på vilket sätt motverkar lagen den?

– Det där kan jag inte tolka. Reservationer är ju i regel kopplade till flera motioner

och jag kan inte svara dig vad den formuleringen innebär. Det är bättre att vara uppriktig på den punkten än att försöka sitta här och svamla till något.

Kan du svara på vad ni anser vara ”bibliotekens egentliga syfte” då?

– Jag vill till exempel inte ha kaféer som tar betalt på bibliotek. Bibliotekets egentliga syfte är inte att ordna kafé som på något sätt blir subventionerat av kommunala skattemedel. Videouthyrning är ett annat gränsland. I fråga om det har jag ännu inte tagit ställning. Så länge biblioteken hyr ut andra filmer än dem som videouthyraren hyr ut, kan jag tycka att det är ok – då fyller det ett slags public service-syfte. Men jag vill inte ha en situation där biblioteket tar tio kronor för en kommersiell film medan videouthyraren tar fyrtio kronor.

Tycker ni att det är bra att kultur- och utbildningsfrågor har samlats på ett departement?

– Jag blev lite besviken på det därför att jag tycker att kulturen är så stor och så viktig att den behöver en egen minister. Jag tycker att Leif Pagrotsky ägnar för mycket tid åt utbildningsfrågor och för lite tid åt kulturfrågor medan mina partikompisar tycker att han tvärtom ägnar sig för mycket åt kulturfrågor. Men det där är ju ett problem för honom. Jag tycker förstås att han inte borde ägna sig åt kultur överhuvudtaget – som minister. Jag vill ha en annan minister.

Vilken minister vill du ha?

– En borgerlig minister.

Vem skulle det vara?

– Nej, det vet jag inte. Men det är ju faktiskt så att så fort det har varit borgerliga regeringar har kulturministrarna varit folkpartister. Det bör vara en folkpartist, det är klart att jag tycker det.

Du själv kanske?

– Nej, det skulle vara förmätet att säga.

En sista fråga. Kan man i framtiden tänka sig en bibliotekspolitisk enhet på departementet?

– Biblioteksfrågan i sig är viktig och stor men så stor tror jag inte att den är. Vi har kulturarvsfrågorna. Ska det då vara en egen enhet? Eller teaterfrågor? Nej, det finns så många områden, kulturen är så vid. Det låter som en rimligare fråga för kommunerna och landstingen, det är där driftsansvaret ligger, inte på departementet.

Henriette Zorn

Färre möten ger fler möten.

Nu finns ett alternativ till tidskrävande medieval och inköpsmöten. Alternativet är att låta oss ta hand om jobbet. Gemensamt tar vi fram en individuell profil för medieinköpen som passar just ditt bibliotek. Du har själv full kontroll över hur profilen ska se ut.

Färre förutsägbara möten öppnar för fler oväntade. Mindre tid åt standardiserad administration ger mer tid åt besökarnas önskemål och behov. Plus större möjlighet att utveckla yrkesrollen. Dessutom får du böckerna snabbare till biblioteket.

Du kan med andra ord satsa mer på det kreativa, intressanta och roliga. Och lämna det lite vardagligare till oss.

Vill du veta mer? Ring 046-18 00 00.

Bibliotekstjänst

*film*biblioteket

- En hemsida för Sveriges bibliotek!

Nu laddad med över 3000 titlar från 249kr med utlånings/uthyrningsrätt.

Missa inte våra kampanjer på www.filmbiblioteket.se

Filmdata AB, Göteborgsvägen 19, 504 35 Borås
Tel: 033-225270 Fax: 033-444466 Mail: bibliotek@filmdata.se

Pengar finns men det gäller att hitta dem

Enligt vårens budgetproposition måste Kulturrådet spara. Det betyder inte självklart att biblioteken får mindre resurser. Men för att få ta del av dem måste de hålla sig framme och vara aktiva.

I vårens budgetproposition föreslås att Kulturrådet ska göra samma generella besparing på 0,6 procent som alla andra myndigheter. Den egna förvaltningen liksom den totala bidragspotten kan minska med nio miljoner kronor. Hur pengarna fördelas inom bidragsramen avgör Kulturrådet självt.

Däremot betyder det inte nödvändigtvis att bibliotekens möjlighet att få pengar minskar. I propositionen finns satsningar på vuxnas lärande, kv-utbildningar (kvalificerade yrkesutbildningar), fortbildning av vårdpersonal och liknande som den bidragslystne har anledning att titta närmare på.

Bibliotek arbetar ofta i nätverk tillsammans med myndigheter som ansvarar för dessa områden. Det kan tex handla om samordning och samverkan med lärcentra, där biblioteket kan få del av resurserna när lärcentrat söker pengar.

– Det finns mycket pengar, men det vill till att biblioteken håller sig framme, säger Birgitta Modigh, Kulturrådet.

Generellt blir det allt viktigare att biblioteken är aktiva både när det gäller att få information om vilka pengar som finns och att hitta vägar för att söka dem. Det är också viktigt att biblioteken gör sitt arbete känt inom kommunen.

– Informationen kan komma till en helt annan förvaltning än kulturförvaltningen, då gäller det att dem vet vad biblioteken kan göra, påpekar Birgitta Modigh.

– Det finns sällan eller aldrig öronmärkta pengar nuförtiden, och de resurser, som kommer per automatik, minskar.

Så har det sett ut de senaste åren och hon tror inte att det kommer att förändras:

– Biblioteken måste leta pengar lokalt, göra sig kända lokalt och samverka med andra förvaltningar och lärcentra.

Frågan är vad detta betyder för det lilla biblioteket med små resurser och begränsade möjligheter att utnyttja nätverk och leta bidrag. Här utgör länsbiblioteken en viktig resurs.

– Det blir allt viktigare för oss att känna till var det finns pengar och vilka samverksformer som är aktuella, menar Peter Alsbjör, Örebro länsbibliotek.

Men han tror ändå att de flesta bibliotek har kontakter för det här arbetet, oavsett storlek.

– Bibliotek fungerar inte i ett vakuum, de ingår i ett sammanhang, i en organisation. Vägarna går oftare till andra inom kommunen än till oss, tror Peter Alsbjör. Det finns ekonomiskt ansvariga i de minsta kommuner.

Det handlar också om det kommunala självbestämmandet. Länsbibliotekets roll ska snarare vara handledande än utförande.

– Men hittar vi en höna som värper guldägg är det klart att vi delar med oss till våra kolleger, säger Peter Alsbjör.

En annan fråga man kan ställa sig är vad det här säger om bibliotekspolitik i vårt land. Bidrag av den här typen består av kortsiktiga pengar som lätt leder till en projektfälla där arbetet tar slut med projektmedlen. Dessutom betyder det att resurser ställs till förfogande, men att val och initiativ lämnas till lokal nivå.

– Ytterst leder det naturligtvis till att statsmakterna minskar sina möjligheter att överhuvudtaget bedriva en nationell bibliotekspolitik, menar Peter Alsbjör.

Annika Eriksson

Ny upphovsrättslag

Nu är den nya upphovsrättslagen ett faktum (Se även BBL 2:2005). Den klubbades igenom i riksdagen den 25 maj och träder i kraft den 1 juli. Enligt den nya lagen får biblioteken:

- Kopiera digitalt på biblioteket.
- Skicka digitala dokument som fjärrlån.
- Låna ut digitala dokument till enskilda låntagare, förutsatt att dom skrivs ut på papper.

Biblioteken får däremot inte:

- Kopiera från olagliga förlagor, dvs material som publicerats på nätet utan upphovsmannens tillåtelse.
- Kopiera hela böcker annat än för fjärrlån.

– Tillåta privatpersoner att kopiera fler än ett par exemplar för privat bruk (tidigare gällde tio exemplar).

Den nya lagen är positiv för biblioteken, enligt Susanna Broms, verksjurist på KB.

– Framförallt är det skönt att slippa gå och vänta på hur det ska bli. Nu får vi börja tillämpa lagen och se hur reglerna fungerar i verkliga livet, menar hon.

Däremot är det lika oklart som tidigare när det gäller kontroll av hur lagen efterlevs och de avtalslicenser som diskuteras.

– Vi vet inte alls hur det här arbetet ska gå vidare, säger Susanna Broms.

Annika Eriksson

Digitaliserade inkunabler

Västerås stiftsbibliotek rymmer inte mindre än 138 inkunabler. Nu blir ett noga utvalt antal av dessa tillgängliga på nätet.

Böckerna fotograferas och monteras digitalt så att man får en illusion av att faktiskt bläddra mellan boksidor genom att dra med fingret eller musen över dataskärmen.

Tekniken har tagits fram av firman Touch & Turn och har tidigare använts bl a av Carolina Rediviva.

Arbetet finansieras av Sparbanken Nya, och totalt kommer nio volymer och två kartor att digitaliseras före årsskiftet.

AE

Joneta Belfrage – in memoriam

med stor intensitet och stor närvaro. Få personer inom biblioteksområdet har med ett sådant engagemang gått in för sina uppgifter. Hennes mål var att den enskilda människan alltid skulle ha tillgång till biblioteksservice av hög kvalitet.

Joneta Belfrage hade ett händelserikt liv bakom sig. Att arbeta för boken och för biblioteken blev hennes livsgärning. Hon gjorde uppmärksammade insatser som bibliotekschef i Hagfors och under många år arbetade hon vid Göteborgs stadsbibliotek. Under en tid drev hon egen verksamhet i bokbranschen. De senaste åren var Joneta verksam vid BTJ.

För Svensk Biblioteksförening var Joneta Belfrage en betydelsefull person och hon var under många år verksam i föreningen. 1998 blev hon ordförande i dåvarande Sveriges Allmänna Biblioteksförening (SAB) och var starkt drivande för sammanslagningen mellan Svenska Bibliotekariesamfundet och SAB. Att samla styrkorna i Biblioteksverige var för henne en avgörande uppgift. Som nästa naturliga steg i processen såg Joneta vikten av ett konkret samarbete mellan

våra olika bibliotekstyper. Under hennes tid som ordförande arbetade Svensk Biblioteksförening målmedvetet för införandet av biblioteksplaner, allt för att stärka samarbetet mellan biblioteken, oavsett huvudman.

Under sin tid som ordförande var Joneta Svensk Biblioteksförenings representant i BTJ:s styrelse. Hon bidrog på ett förtjänstfullt sätt till den omstrukturerings av bolaget som genomfördes i slutet av 1990-talet och i början av detta århundrade. Hennes engagemang för bolaget var starkt, hon visste vad företaget betydde för biblioteken.

Joneta Belfrage var en extraordinär person med ett starkt engagemang. Vi som haft förmånen och glädjen att få arbeta tillsammans med henne smittades lätt av hennes kampvilja och goda humör. Hon var en alldeles ovanligt levande människa. Att så mycket energi och kraft i förtid är borta känns mycket svårt att acceptera.

Gunilla Herdenberg

Lunds stadsbibliotek och 1:e vice ordförande i Svensk Biblioteksförening

Gunnar Sahlin,

Riksbibliotekarie

En av förgrundsgestalterna inom det svenska biblioteksväsendet har alltför tidigt gått bort. För Joneta Belfrage var det ett stort och viktigt uppdrag att på olika sätt medverka till människors fria tillgång till ordet, till informationen, upplevelserna och uttrycksmöjligheterna. Detta arbete skedde

Mångsidig bibliotekarie omkommen i tsunamikatastrofen 26 december 2004

På våren 1989 dök bibliotekarie Ulla-Stina Jönsson upp som ett yrväder i Sundbyberg. Med en bakgrund som forskollärare, tolk vid Bai Bangprojektet och expansiv nyutbildad bibliotekarie var det inte många som trodde att hon skulle stanna länge i lilla Sundbyberg när Ulla-Stina tillträdde tjänsten som barnbibliotekarie. Men våra farhågor kom på skam och Ulla-Stina kom att erövra nya positioner och plattformar inom Sundbybergs bibliotek under 15 år fram till sin alltför tidiga bortgång annandag jul 2004. Samtidigt med sin barnbibliotekarietjänst fortsatte hon att tolka och översätta från vietnamesiska och deltog aktivt i Ensamstående adoptivföräldrars förening EAF.

1992 fick Ulla-Stina Greta Linders resestipendium för att undersöka danska dataverkstäder för ungdomar på bibliotek i Danmark. 1992–93 valde hon att på distans fortbilda sig vid BHS till dokumentalist. Åren därpå tog hon på sig att vara projektledare för kommunens stora datasatsning för samtliga av den lärande personalen 1994–96.

1996 blev hon så chef för Hallonbergsbib-

lioteket, som då blivit något av ett centrum för informationssökning inom grundskolan i Sundbyberg.

Ulla-Stina hade en stor pedagogisk talang som kom till användning när hon utvecklade "stödundervisningen" för kommunens

lärare i nya dataprojekt. Hon blev på sätt och vis skolans nav kring vilket elever och lärare samlades och platsen var det kombinerade folk- och skolbiblioteket i Hallonbergen.

Ulla-Stina brann för de internationella biblioteksfrågorna och deltog i flera biblioteksresor bl.a SAB:s resa till Zimbabwe. Ulla-Stina var också en av grundarna till *Aseana*, som var först i Sverige med att importera reselakan i siden från Vietnam. När så Hallonbergsbiblioteket lades ned 2002 flyttade Ulla-Stina över till huvudbiblioteket och blev bibliotekets IT-samordnare- och utvecklare – nya utmaningar som hon med stor entusiasm tog sig an.

Ulla-Stina var inte helt olik Tove Janssons Lilla My, förtrollande argsint och lycklig och vi är många som saknar henne!!

Ann Bergström, bibliotekarie vid

Sundbybergs stadsbibliotek

Margareta Blom, bibliotekschef vid

Sundbybergs stadsbibliotek

Lars Rydquist, Svenska

Akademiens bibliotek

Myller och mingel i dagarna tre

Britta Lejon öppnade med nyheten att Svensk Biblioteksförning har anslutit sig till Berlindeklarationen för Open Access. Inte Leif Pagrotsky men väl statssekreterare Claes Ånstrand gav regeringsglans och seminarierna bjöd på en flora av perspektiv på temat Bibliotek i ett lärande samhälle.

Det var biblioteksdagar med inspiration och reflektion på programmet.

FOTO: FREDERIK ARBEMO

Medlemmar myllrar. I mitten Gunnar Sahlin, KB.

ARETS HÖJDPUNKT TYCKER vissa. Andra tycker att det är för dyrt och stannar hemma. I år var dessa något färre. Svensk Biblioteksförnings stora konferens "Biblioteksdagarna" samlade nämligen rekordmånga deltagare, över femhundra biblioteksmäniskor fanns på plats i Folkets hus i Stockholm.

Det stora dragplåstret Leif Pagrotsky uteblev, istället var det hans statssekreterare Claes Ånstrand som fick äran att öppna biblioteksdagarna. I likhet med ministern (se intervju på sid 3) uppehöll sig också Claes Ånstrand gärna vid barns och ungdomars läsning och tillgång till kultur. I övrigt var hans budskap till konferensdeltagarna ungefär som följer: Var inte bekymrade över att ministern inte nämner biblioteken, ni klarar er så bra i alla fall, agera med stort självförtroende! Hans budskap till kommunerna: Var kreativa och okonventionella. Hans budskap till alla: Det är en viktig uppgift för stat, kommun och landsting att trygga biblioteken. Tja.

Mot slutet av sitt anförande kom Claes Ånstrand i alla fall med något som kunde tolkas som en önskan om ökad nationell samordning på biblioteksområdet:

– När det gäller samverkan mellan folk-

och forskningsbibliotek ser man gärna en fast och tydlig struktur kring detta, och vill verka för det.

Enligt regelverket och utan större dramatik förflöpte också årsmötet som ju är en ständigt punkt under Biblioteksdagarna. Hetatade till en aning gjorde det dock när det var dags för nyval av styrelseledamöter. Valberedningen hade uppenbarligen misstolkat sitt uppdrag i sin ambition att politiskt balansera föreningens styrelse (där ordförande och generalsekreterare kommer ur det socialdemokratiska ledet). Årsmötet gav valberedningen bakläxa ifråga om Pia Kinshult (m), regionråd i Skåne eftersom man anser det vara olyckligt med en politiserad styrelse. Valberedningens förslag var alltså inte särskilt väl förankrat och enligt uppgift var valberedningen heller inte enigt internt. Mot Pia Kinshult ställde årsmötet två nya kandidater, bland dem Agneta Olsson, nyttillträdd överbibliotekarie vid Göteborgs universitet, som också slutligen röstades in i styrelsen. Det enda man kan tycka är att Pia Kinshult, som rest till Stockholm i tron om att bli invald i en styrelse, borde ha sluppit sitta på första parkett och bli nerröstad. Genant.

Konferensprogrammet bjöd däremot på många positiva tankeställare. I sin helhet

levde det upp till ambitionen att vara ett program för inspiration och reflektion. Under det övergripande temat Bibliotek i ett lärande samhälle samsades ett ganska brokig knippe seminarier, flera där man inte alltid förstod kopplingen till temat – men vad gör det. Det var ansvarsutredning och Open Access och bloggar – samtliga frågor och företeelser som ligger i tiden – till mer intellektuellt orienterade seminarier om förståelse som vägen till kunskap, om lärande och olika aspekter på förändringsarbete. Karin Johannissons föreläsning om "trötthetens problem", stresssymptom noterade kring förra sekelskiftet med skrämmande likheter med vår tids utbrändhetsymptom, blev ett illustrativt exempel på historien som erfarenhetsbank. En höjdpunkt i programmet – liksom det seminarium om pedagogiska bord, där deltagarna själva fick vara aktiva. Därifrån gick man med en försmak av ett givande processarbete i diskussionsform.

Och som sig bör när det är biblioteksdagar hör myllret och minglandet till – det är minst lika viktigt som matnyttiga och inspirerande seminarier.

Henriette Zorn

IFLA – inget för nybörjare

inför IFLA

Det drar ihop sig till IFLA:s årliga kongress som i år för en gångs skull går av stapeln i ett land nära oss. Under några dagar, mellan den 14–18 augusti, kommer representanter från världens bibliotek att samlas i Oslo. Där deltar de bland annat i årsmötet och går på konferenser. Inte så få är sysselsatta med att snickra ihop nästa års konferensprogram men framför allt träffas man, gamla kontakter underhålls och förhoppningsvis skapas nya. Nätverk är ett ord som alltid dyker upp i IFLA-sammanhang.

IFLA är på många sätt en paradox. Å ena sidan är man en världsomspännande organisation – den enda – som är öppen för och

samlar bibliotek från jordens alla hörn. Å andra sidan kan man väldigt lätt få intrycket av IFLA som en intern historia som ger bibliotekschefer möjlighet att åka ut och resa. Strukturellt ter sig IFLA som en stor ogenomtränglig, byråkratisk och hierarkisk koloss. Men åtminstone på pappret är det en genomdemokratisk institution vars komplicerade struktur förmodligen hänger samman med det världsomspännande uppdraget. Eftersom IFLA, likt FN eller Unesco, är en organisation som går över politiska och ideologiska gränser måste man in i minsta detalj och på varje nivå gardera sig och formulera och genomföra uppdraget så att det verkligen är möjligt för alla nationer att delta.

Är man inte "inne" i IFLA är det nästintill omöjligt att fatta någonting om organisationen. Går man in på IFLA:s hemsida för att begripa mer får man ett sammanbrott. Inte

för att det inte finns information. Det finns tvärtom väldigt mycket information, om det mesta, men den spretar åt alla håll och kanter och den som lyckas skapa sig någon slags helhet i detta klickbara myller är att gratulera.

För alla dem som i år besöker en IFLA-kongress för första gången och för alla dem som känner sig vilse i IFLA-pannkakan vill vi i detta nummer, åtminstone i någon mån, skingra dimmorna. Vi har dels försökt belysa ut IFLA:s organisatoriska struktur i text och bild, dels talat med några svenska IFLA-veteraner. Vi intervjuar Gunnar Sahlin som är nominerad till IFLA:s styrelse och vi berättar om de tre satellitkonferenser som anordnas i Stockholm och Göteborg dagarna innan kongressen öppnar i Oslo. Det ger inte den fullständiga IFLA-bilden men förhoppningsvis en ingång.

Henriette Zorn

Alla vinner!

I Cancerfondens Rikslotteri är alla vinnare. Du kan vinna en miljon kronor, drömmesor eller mat. Vi kan vinna kampen mot cancer.

Ring 020-78 11 79 eller gå in på cancerfonden.se

Cancerfonden

Upptäck. Upplev. Utforska.

Storslagen natur. Smultronställen. Livet runt omkring oss. Hjälpa till att bevara vår natur och miljö för framtida generationer.

Bli medlem i Svenska Naturskyddsföreningen eller stöd vårt arbete med en gåva. För privatpersoner finns flera olika stödformer och som företag kan ni bli Företagsfadder.

Läs mer på www.snf.se

Svenska Naturskyddsföreningen

*Upplyst sammanlagt

SJÄLVBETJÄNINGS-TERMINALER från CODECO

MARK 3

Terminal för utlån och återlämning.

Fristående placering i bibliotekslokal.

MARK 4

Återlämningsterminal
För fast placering i
– bibliotekslokal
– lobby
– i vägg mot gata
medger 24 timmars
återlämningservice.

PLASTFODRAL TILL CD-DVD-VIDEO-CDROM från Sund Sound

Platsbesparande
Streckkod & larm på mediet
Anpassade för användning i
självbetjäningsterminaler

Codeco Sverige AB

Box 1938
581 18 Linköping

Telefon 013-23 99 50
Fax 013-23 99 55
Webb www.codeco.se

CODECO

Tre svenska IFLA-röster

Vad gör IFLA? Vad kan Sverige bidra med och varför är det viktigt att vara med i IFLA? Tre veteraner med lång erfarenhet ger sin syn på för- och nackdelar med en organisation som samlar hela biblioteksvärlden.

IFLA – en arena för omvärldsbevakning

ANNOSFIE OSCARSSON är avdelningschef för Information och lån vid Umeås universitetsbibliotek och har ett mångårigt engagemang i IFLA. Hon har varit verksam inom organisationen utan avbrott sedan 1997.

– Jag upptäckte i mitten av 1990-talet att det inte fanns något organ inom IFLA som berörde referens- och informationsfrågor. Efter ett par års lobbyarbete, fick jag 1997 tillstånd att starta en diskussionsgrupp inom detta område. Den blev mycket populär och IFLA beslöt att etablera en sektion. Reference Work Section hade sitt första möte som etablerad sektion i Berlin år 2003. Då valdes jag till ordförande och fungerar alltså som sådan. Sektionen har precis bytt namn till Reference and Information Services Section och är en av sju sektioner i division V som heter Collection and Services.

Vad är IFLA bra för? Vad kan Sverige eller ett svenskt deltagande bidra med och vilka erfarenheter får vi i utbyte?

– IFLA är det enda organ där man internationellt kan diskutera i princip alla biblioteksfrågor – i organisationens 47 olika sektioner och i de för närvarande fyra diskussionsgrupperna.

IFLA har dessutom övergripande aktiviteter, så som Core programs (kärnprogram/verksamheter), som spänner över viktiga områden som till exempel ALP som främjar bibliotek framförallt i Tredje världen, CLM, som arbetar med copyrightfrågor, FAIFE som främjar fri tillgång till information och intellektuell frihet samt kommittéer som arbetar med bibliografiska standarder, katalogisering, bevarande m.m.

– En internationellt samlad syn på detta

är viktigt och bra för globalt samarbete och utveckling. Det vi i Sverige kan bidra med inom IFLA är vår expertis och erfarenhet inom olika områden. Vi får motsvarande erfarenheter tillbaka. Man utvecklas därigenom i sitt internationella samarbete men man får även goda erfarenheter som man kan ta med sig hem och tillämpa lokalt i den egna biblioteksutvecklingen. Svensk biblioteksforening har många specialgrupper som sammanfaller med IFLA:s sektioner och jag tycker att det är extra viktigt att etablera samarbete dem emellan.

För Annosfie Oscarsson är IFLA en arena för samarbete, omvärldsbevakning, en arena där man har möjlighet att knyta viktiga kontakter i den globala biblioteksvärlden.

– Förutom rena arbetsmöten anordnar IFLA en årlig konferens där alla sektioner bidrar med intressanta program. De speglar vad som är på gång inom de olika sektionernas arbetsområden, frågeställningar diskuteras och tendenser inom olika områden kan skönjas på ett tidigt stadium.

Hur mycket kan vi från svensk sida påverka IFLA?

– Genom diskussioner och erfarenhetsutbyte samt naturligtvis samarbete på olika områden där vi är representerade.

Tycker du att IFLA är en modern organisation?

– IFLA är ingen modern organisation. Tvärtom. Men så är den också mer än 75 år gammal och ingen förändring har i princip skett i strukturen som däremot växt med ett ökat antal sektioner, grupper och kommittéer. En översyn är på gång och jag hoppas att man kommer fram till en smidigare organisation

Annosfie Oscarsson.

Är IFLA en stark påtryckargrupp? I så fall på vilket sätt?

– Ja i vissa frågor som copyright och olika standarder vill jag nog påstå det. IFLA:s manifest vad gäller folkbibliotek har fått genomslag, liksom riktlinjer inom en hel del områden.

Har IFLA:s organisation/ arbetssätt/ prioriteringar förändrats under de senaste åren?

– Ja, IFLA har svällt och en översyn håller som sagt på att göras där varje sektion skärskådas. Man försöker också skära ned antalet mötesdagar vad gäller de årliga konferenserna, då många har svårt att vara borta från sina arbeten den dryga vecka som nuvarande årsmöten tar.

Join IFLA and see the world, är en ironisk och lite elak kommentar som ibland brukar fällas i

branschen när IFLA kommer på tal. Din kommentar?

– Att arbeta inom IFLA är ofta tufft och ibland komplicerat i och med att man arbetar och kommunicerar med människor från olika kulturer. Man får vara beredd att satsa mycket av engagemang och tid under hela året, men det är ett fascinerande arbete! Höjdpunkten är själva årsmötet som förläggs på olika håll i världen. Då hålls alla sektions- och divisionsmöten där bl a planering och avrapportering av aktiviteterna sker, i kombination med de programpunkter som man erbjuder konferensdeltagarna. I slutet av konferensen brukar det anordnas utflykter för den som har möjlighet att stanna extra för att även hinna uppleva något av värdlandet.

Inflytandet stort på sektionsnivå

ELISABETH LUNDGREN, kulturchef i Borås, har suttit med i sektionsstyrelsen för barn- och ungdomsbibliotek (en sektion inom division III: Bibliotek i allmänhetens tjänst) sedan 1997. I år går hennes mandatperiod ut eftersom man bara kan sitta högst åtta år (2 x 4 år) i IFLA:s sektionsstyrelser (Standing Committee). Elisabeth Lundgren hamnade i IFLA och sektionen för barn- och ungdomsbibliotek genom sitt arbete i dåvarande SAB:s barn- och ungdomskommitté. Det var den som på uppdrag av SAB nominerade henne som kandidat till sektionsstyrelsen för barn- och ungdomsbibliotek. Under sina år där har hon bland annat varit verksam som informationsansvarig i två år och som sektionsordförande i två år.

– Det är inom sektionerna som IFLA:s egentliga arbete sker. Det är där större delen av programarbetet till de årliga kongresserna äger rum. Som ordförande är man med och drar upp riktlinjerna för programmen, jag gjorde till exempel sektionens program till kongressen i Glasgow, Berlin och Boston, berättar Elisabeth Lundgren.

Vad är IFLA bra för? Vad kan Sverige eller ett

svenskt deltagande bidra med och vilka erfarenheter får vi i utbyte?

– Jag ser IFLA som ett stort nätverk där man kan träffas och få bra kontakter med människor från hela världen. Jag vet att det finns många i Sverige som tänker ”jaja IFLA är bara en massa folk som glider runt i världen”, det stämmer men bara till viss del. Den bilden delas inte av de människor man möter från t ex Tredje världen. För dem är IFLA kanske den enda möjligheten att få internationella kontakter och träffa andra inom yrket. De har ofta en mer respektfull bild av IFLA och uppfattar att det arbete som görs inom organisationen verkligen kan ge resultat.

– Sedan ska man komma ihåg IFLA:s kopplingar till exempelvis organisationer som Unesco – IFLA är ändå ett nätverk som är känt över hela världen. Inte minst på barn- och ungdomssidan har vi i Sverige mycket som vi kan bidra med – tänk bara på hur vi arbetar med barnböcker, överhuvudtaget hela vår bilderbokstradition. Det finns ett stort intresse ute i världen för vår barn- och ungdomslitteratur.

Hur kan vi från svensk sida påverka IFLA?

– IFLA är hierarkiskt men på sektionsnivå har man möjlighet att påverka. I Norden brukar vi ju gå samman och nominera kandidater till styrelsen (Governing Board). Det är viktigt att komma in i styrelsen och det är överhuvudtaget viktigt att klättra uppåt för då får man inflytande. Men jag kan också tycka att det är viktigt att man lämnar plats åt andra. Det är bra att Kay Raseroka från Botswana blev vald till ordförande för styrelsen – det kan inte alltid vara representanter från USA eller Europa på de högsta posterna.

– Dominerande inom IFLA är forsknings- och nationalbiblioteken. Folkbiblioteken är i minoritet. Division III, där min sektion ingår, är faktiskt den enda av de åtta divisionerna som lyfter fram folkbiblioteken. Jag tycker att man i större utsträckning än vad man gör idag skulle sträva efter att arbeta mera på tvärs i s k joint workshops inom IFLA. Inom barn- och ungdomssektionen hade vi för några år sedan ett samarbete med FAIFE (Free Access to Information and

Elisabeth Lundgren.

Freedom of Expression). Till kongressen i Berlin utformade vi ett gemensamt program med barnperspektivet i åtanke.

Tycker du att IFLA är en modern organisation?

– Nej, det tycker jag inte, den har en tung överbyggnad. Skulle jag göra en grafisk bild av organisationen skulle jag vilja sätta sektionerna överst. Generalsekreteraren och huvudkontoret i Haag har mycket makt, liksom ordförande och tillträdande ordförande. Det är tjänstemännen i Haag som är de som man som sektionsordförande har kontakt med och det är med dem man stämmer av det som är viktigt.

– Det pågår en översyn av IFLA och framför allt en utvärdering av sektionerna: hur man jobbar, vad man vill etc ... Som ny och ung är det svårt att komma in i IFLA och förstå hur det fungerar eftersom det är så hierarkiskt och formaliserat. Det är en fördel om man har en viss vana från förvaltning eller organisation. I sektionsarbetet är det viktigt att man väldigt medvetet jobbar för att alla ska få prata, att man ger plats åt människor som inte är vana att uttala sig inför andra, att man talar långsamt för att överbrygga språkbarriärerna etc. I det arbetet kan Sverige bidra – genom vår kultur och vår vana att demokratiskt arbeta i grupp och skapa delaktighet.

– Jag upplever trots allt att det finns en öppenhet inom IFLA för att utvärdera sig själv. Det är också bra att man inte kan bli

omvald till en post hur många gånger som helst.

Är IFLA en stark påtryckargrupp? I så fall på vilket sätt?

– Det är svårt att säga? Jag tror att IFLA kan göra mer. Det jag är kritisk till är att man jobbar så mycket inåt, med kongressen till exempel. Jag tycker att man borde jobba mer utåtriktat – det har vi gjort inom barn- och ungdomssektionen – jobba mer i projekt och med bibliotek i Tredje världen. Jag tycker att man borde koncentrera sig mindre på de årliga kongresserna och mer på allt det som händer däremellan.

Har IFLA:s organisation/ arbetssätt/ prioriteringar förändrats under de senaste åren?

– I och med att den här översynen görs visar det att det finns en beredskap för att förändra sig. I den verklighet vi lever idag med tvära kast och snabba förändringar, måste en stor organisation som IFLA fundera på vad det är man ska koncentrera sig på i framtiden, vad organisationen egentligen ska göra och åstadkomma.

Join IFLA and see the world, är en ironisk och lite elak kommentar som ibland brukar fällas i branschen när IFLA kommer på tal. Din kommentar?

– Det stämmer att det är många som åker runt år efter år. Men vi är många som tycker att det här är ett bra tillfälle att sprida kunskap, dela med oss av det vi kan men också få nya idéer och kunskaper genom möjligheten att träffas och bygga nätverk.

IFLA – på väg att bli mer än en konferens

CHRISTINA STENBERG, tidigare generalsekreterare i Svensk Biblioteksförning, numera konsulent vid länsbibliotek Västmanland, är vad man skulle kunna kalla en riktig IFLA-räv. I över tio år, fram till dess att hon slutade som föreningens generalsekreterare, har hon på olika nivåer varit engagerad i IFLA. Hon har arbetat på sektionssty-

Christina Stenberg.

FOTO: PETER AXELSSON

relsenivå och suttit med i IFLA:s styrelse som adjungerad ledamot. För Christina Stenbergs del började det engagemanget i samband med att hon tillträdde som generalsekreterare och fick i uppdrag att ta hand om föreningens internationella kontakter. Året var 1994 och IFLA:s konferens ägde rum på Kuba. Där deltog Christina Stenberg i ett sk Round Table: Management of Library Associations som så småningom utvecklades till en sektion.

– Det var där jag träffade kolleger som hade samma jobb som jag själv, nämligen att driva och främja utvecklingen inom sina respektive biblioteksförningar. Förutom att anordna program kretsade mycket av arbetet inom min sektion kring att diskutera gemensamma driftsfrågor: Hur driver vi våra biblioteksförningar? Vad är målet för vår verksamhet? Vad kan en biblioteksförning betyda för ett land?

– Under mina år i IFLA försökte jag verka för att få in flera medlemmar som arbetade på frivilligbasis i länder som inte har en så utvecklad biblioteksverksamhet som vi har i Sverige, berättar Christina Stenberg.

Vad är IFLA bra för? Vad kan Sverige eller ett svenskt deltagande bidra med och vilka erfarenheter får vi i utbyte?

– IFLA är bra på att skapa nätverk, kontakter, ge utblick och omvärldsbevakning. IFLA ger möjlighet att orientera sig brett och övergripande i frågor som är andra än just dem man arbetar med inom en sektion. Vi i Sverige kan bidra med vår kunskap. Vi har i jämförelse en ganska utvecklad biblioteksverksamhet och kunskaperna om den tycker jag att vi ska låta komma världen till del. När man är bra på någonting inbillar man sig gärna att man ingenting behöver lära sig. Så är det ju inte, vi har mycket att lära och det finns kunskap och erfarenheter att hämta från ett engagemang i IFLA.

Hur mycket kan vi från svensk sida påverka IFLA?

– Först och främst genom att vara medlem i IFLA, genom att arbeta inom IFLA och naturligtvis genom att se till att ha en person i IFLA:s styrelse. Från svensk sida ska vi ta på oss att vara ordförande och sekreterare i sektionerna. Vi är administrativt duktiga, vi följer upp och vi är demokratiska. Vi har en organisationsvana som vi inte gör mycket väsen av men som är befrämjande för arbetet.

Tycker du att IFLA är en modern organisation?

– Nja, måste nog svaret bli. IFLA är en bra organisation när det gäller det löpande. Men jag tycker att man måste arbeta mer för möjligheten att agera snabbare när någonting dyker upp, det vill säga ha möjlighet att göra uttryckningar. Men inom IFLA talar man öppet om problemet och man försöker åtgärda det. Kansliet i Haag har en viktig roll – men makt? Jag skulle säga att kansliet har den makt man ger det.

Är IFLA en stark påtryckargrupp? I så fall på vilket sätt?

– IFLA kan vara en stark påtryckargrupp men det finns mycket kvar att göra. Man har varit, kan jag tycka, lite för dålig på att sätta fokus på en bestämd fråga och sedan driva den. IFLA försökte ju agera när det gällde de här franska kommunerna som fick Le Pen-styre. I dessa avsattes ju bibliotekscheferna vilket visar vilken betydelse man tillmätte biblioteken. IFLA skrev protester och upprop bland annat.

– IFLA måste fortsätta att driva frågan om tillgång till bibliotek och fri information. Det är ingen självklarhet utan fortfarande något som provocerar i många länder och därför något man ständigt måste kämpa för.

Har IFLA:s organisation/ arbetssätt/ prioriteringar förändrats under de senaste åren?

– Ja, det har det och det är en pågående process som är viktig. IFLA håller mer och mer på att utvecklas till någonting som är mer än en konferens. IFLA är på väg bort från att vara en organisation av stuprör där var och en strikt håller på med sitt. Istället arbetar man för att mer övergripande ta sig an biblioteksfrågor och framför allt lobbyning. Utmaningen för IFLA framöver, både strukturellt och ekonomiskt, är dels att vara en organisation för de länder som inte har så utvecklade biblioteksverksamheter, dels

ligga i frontlinjen och vara orienterad i omvärlden, i frågor som berör till exempel teknik, demokrati och copyright.

Join IFLA and see the world, är en ironisk och lite elak kommentar som ibland brukar fällas i branschen när IFLA kommer på tal. Din kommentar?

– Det stämmer! Man får se världen och man får framför allt se biblioteksvärlden. Jag skulle önska att fler bibliotekarier fick se hur man t ex arbetar i ett bibliotek i en township i Sydafrika, vilket jag har haft förmånen att göra. Eller hur man arbetar på ett superproffsigt bibliotek i USA.

– När det gäller konferensen i Oslo kan man ju reflektera över varför det anses vara så självklart att man ska åka dit bara för att det ligger någorlunda nära. Med tanke på hur dyrt Oslo är kommer ett deltagande för-

modligen att bli dyrare än t ex det i Thailand, dit konferensen var förlagd för ett antal år sedan. Alla konsulenter från länsbibliotek Västmanland åker till IFLA – men vi flyger inte, vi åker Sjöförläggare.

Samtliga intervjuer: **Henriette Zorn**

Vill du annonsera?

Ring eller mejla Bo Eriksson!
08-717 87 99
070-714 90 55
bo.erikssonmedia@telia.com

Svensk Biblioteksförning och IFLA

Svensk Biblioteksförning är medlem i IFLA som nationell förening (National Association).

2005 kostade medlemskapet 5187 euro (cirka 48 000 kronor) i grundavgift. 2006 kommer avgiften att uppgå till 6 094 euro och 2007 till 7000 euro.

Medlemsavgiften för en nationell förening som Svensk Biblioteksförning baserar sig på föreningens budget och totala omsättning. I IFLA finns det 12 olika avgiftsklasser som sträcker sig från 200 euro upp till 20 000 euro. Kopplat till varje avgiftsklass är rösträtt och medlemskap i sektionerna. Ju högre avgiftsklass desto större inflytande. I grundavgiften ingår dessutom rätt att nominera kandidater till IFLA:s sty-

relse samt kandidater till IFLA:s expertkommittéer.

För den avgift som Svensk Biblioteksförning betalar ingår medlemskap i fyra sektioner (man får välja själv). Dessutom – för nationella föreningsmedlemmar följer automatiskt möjligheten att registrera medlemskap i sektionen Management of Library Associations. Genom grundmedlemsavgiften har föreningen alltså rätt till medlemskap i fem sektioner. Vill man vara medlem i fler sektioner tillkommer en avgift på 48 euro/sektion. Svensk Biblioteksförning betalar år 2005 768 euro för medlemskap i ytterligare 16 sektioner. Under perioden 2001–2005 har Sverige varit representerat i cirka 20 av IFLA:s 47 sektioner.

Vidare betalar Svensk Biblioteksförning 125 euro för en prenumeration på IFLA:s monografiserie (IFLA/Saur Publications).

Medlemmar i Svensk Biblioteksförning har kunnat söka bidrag från föreningen för att delta i IFLA:s årliga kongress. År 2004 be-

talade man ut cirka 120 000 kronor i bidrag. Alla var välkomna att söka men någon form av engagemang i IFLA eller medlemskap i någon av dess sektioner ansågs vara meriterande.

I år har Svensk Biblioteksförning avsatt närmare 400 000 kronor i resestipendier. Detta för att ge fler medlemmar möjligheten att delta när nu kongressen går av stapeln i grannlandet Norge. Därför valde man också att i år lottas ut stipendier utan att inte snegla på tidigare IFLA-engagemang och erfarenhet. 61 stipendier lottades ut bland 250 ansökningar. Varje stipendium uppgår till 6 500 kronor. Hur prioriteringarna görs ifråga om fördelningen av stipendier till IFLA är och har varit en omdiskuterad fråga i föreningen. Somliga anser att ansökningar från dem som verkligen jobbar aktivt i IFLA i första hand ska beviljas medan andra anser att alla ska ha samma möjlighet att få sin ansökan beviljad.

HZ

IFLA på svenska – en handbok

The International Federation of Library Associations and Institutions

IFLA är en oberoende, internationell, icke-statlig (så kallad Non Governmental Organization, NGO) och icke vinstdrivande organisation.

inför IFLA

Grundades: i Skottland 1927. Sedan 1971 baserat i Haag i Nederländerna där även huvudkontoret ligger.

Isaac Collijn, en gång svensk riksbibliotekarie, var IFLA:s förste ordförande fram till 1931.

Tre av IFLA:s årsmöten har varit förlagda till Sverige: Stockholm 1930 och 1990 samt Lund/Malmö 1960. 2005 hålls årsmötet och IFLA:s stora årliga kongress i Oslo, 14-18 augusti (tema: Libraries – a Voyage of Discovery) och 2006 i Seoul, Korea, 20-24 augusti (tema: Libraries: Dynamic Engines for the Knowledge and Information Society).

Mål:

- Att verka för och stödja tillgången till biblioteks- och informationstjänster av hög kvalitet och standard.
- Att uppmuntra och verka för en utbredd förståelse för värdet av kvalitativa biblioteks- och informationstjänster.
- Att representera organisationens medlemmar runt om i världen.

Medlemmar: drygt 1 700, såväl individuella som organisationer, institutioner och sammanslutningar från över 155 länder världen över (2003). Flertalet medlemmar är institutionella medlemmar. Thomas Tottie skriver i en artikel om IFLA i BBL 1994 att när föreningen grundades 1927 kom medlemmarna från ett femtontal länder i Europa och Nordamerika. Detta förändrades under 1970-talet då IFLA öppnades för medlemmar från Tredje världen.

IFLA:s tre grundpelare (IFLA:s three pillars): I december 2004 beslutade IFLA:s styrelse att introducera en ny modell som utgångspunkt för organisationens verksamhet. Den ska vila på tre grundpelare: samhälle, profession och medlemmar.

Grundpelaren samhälle ska koncentrera sig på bibliotekens och informationstjänsternas roll och betydelse i samhället främst genom expertkommittéer som FAIFE (Free Access to Information and Freedom of Expression) och CLM (Committee on Copyright and other Legal Matters) men även genom sitt deltagande i wsis (World Summit on the Information Society).

Grundpelaren profession ska koncentrera sig på de frågor som sedan länge bevakas av IFLA:s kärnprogram, som ALP (Advancement of Librarianship in the Third World), PAC (Preservation and Conservation) och ICABS (The IFLA-CDNL Alliance for Bibliographic Standards) samt de frågor som sektionerna och divisionerna följer och bevakar.

Grundpelaren medlemmar ska koncentrera sig på administrationen av och servicen till IFLA:s medlemmar liksom konferensverksamheten och de publikationer som ges ut inom ramen för organisationen.

Organisation

Se även figur 1 och 2.

Årsmötet (The General Council of Members) är det högsta styrande organet inom IFLA och består av röstberättigade medlemmar. I regel sammanträder årsmötet en gång varje år och då i samband med IFLA:s årliga kongress. Årsmötet väljer ordförande och ledamöter till styrelsen.

Det behandlar också resolutioner som om de antas vanligen förs vidare till arbetsutskottet och programkommittén för att åtgärdas.

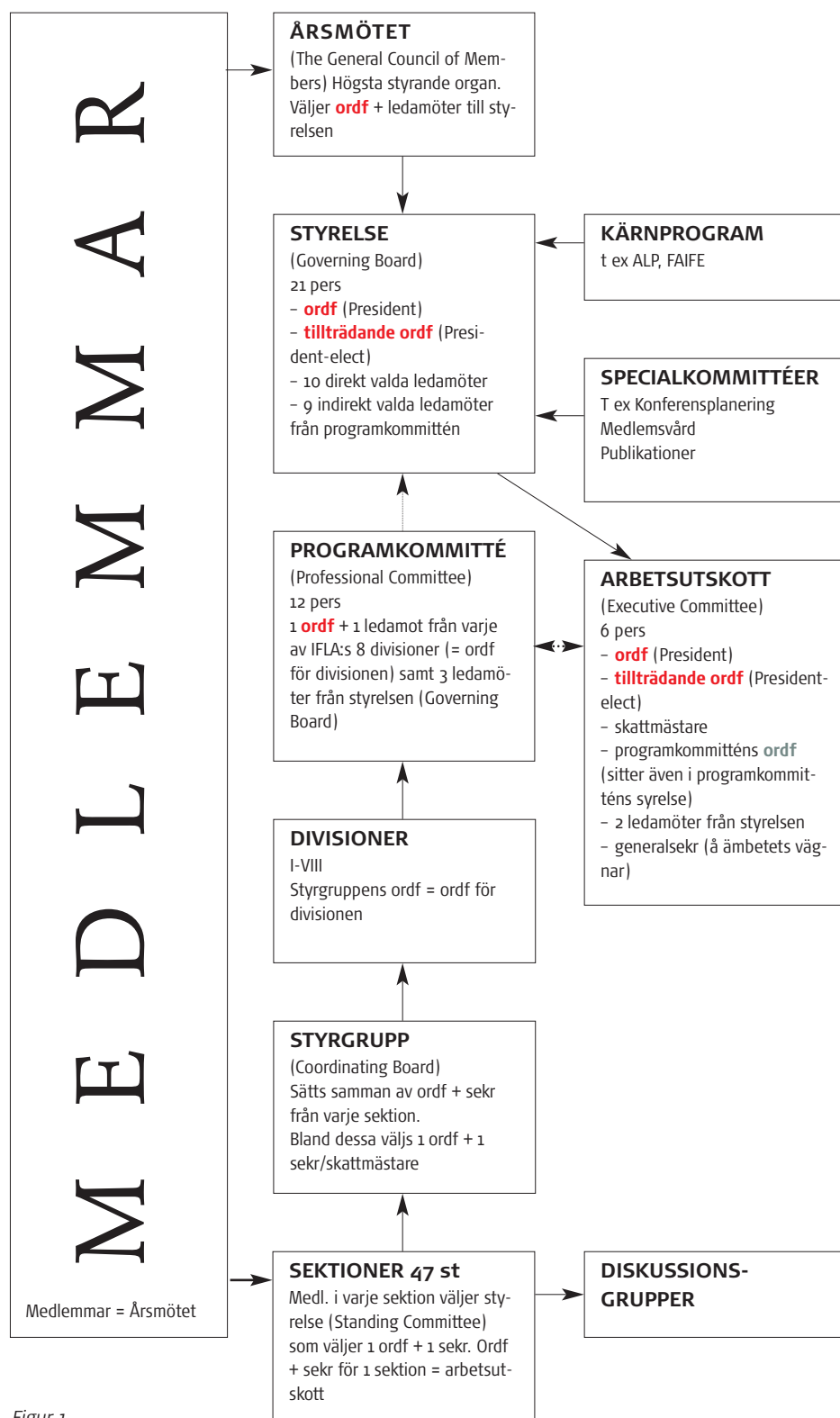
Styrelsen (Governing Board) består av ordförande (Kay Raseroka, Botswana), tillträdande ordförande = President-elect (Alex Byrne, Australien), tio ledamöter som vartannat år väljs direkt och nio indirekt valda ledamöter från programkommittén. Styrelsen sammanträder åtminstone två gånger per år. Direktvalda ledamöter väljs på två år med option på ytterligare två år. Ordföranden är IFLA:s högsta representant. Ordföranden väljs först på två år som tillträdande ordförande varefter han eller hon verkar som ordförande i två år. Ordförandeperioden kan inte förlängas.

Inom ramen för de av årsmötet beslutade riktlinjerna ansvarar styrelsen för ledning och förvaltning av organisationen. Lobbyverksamhet hör till ett av styrelsens viktigaste uppdrag. En rad specialkommittéer är knutna till styrelsen, tex kommittén för publikationer och konferensplaneringskommittén.

Arbetsutskottet (Executive Committee) verkställer styrelsens beslut och arbetar med IFLA:s verksamhet enligt de riktlinjer och den policy som styrelsen har fastslagit. Arbetsutskottet består av styrelsens ordförande, tillträdande ordförande, skattmästare, programkommitténs ordförande, två styrelseledamöter samt IFLA:s generalsekreterare (å ämbetets vägnar).

Programkommittén (Professional Committee) arbetar relativt självständigt i förhållande till styrelsen. Programkommitténs uppgift är att koordinera det arbete som sker i de IFLA-enheter som ansvarar för aktiviteter, programverksamhet, handlingsplaner och riktlinjer. Kommittén består av en ordförande, en ledamot från varje av IFLA:s åtta divisioner och tre ledamöter från styrelsen. Ordförandekandidater utses bland

IFLA Struktur/Organisation

Figur 1

medlemmarna i den avgående programkommittén. Ordförande väljs på två år.

Programkommittén sammanträder minst två gånger per år, en gång i samband med IFLA:s årliga kongress.

Divisioner och sektioner: Åtta s k divisioner fungerar som administrativa överbyggnader för 47 professionella grupper, s k sektioner (som kan sägas vara en motsvarighet till Svensk Biblioteksförnings specialgrupper). Sektionerna utgör den lägsta nivån i IFLA:s hierarkiska struktur. Se figur 2.

Det är i **sektionerna** som en stor del av programarbetet bedrivs. Alla medlemmar i IFLA kan välja att gå med i en sektion som passar just deras profession bäst. Varje sektion har en styrelse (Standing Committee). Biblioteksförningarna har möjlighet att nominera kandidater till sektionsstyrelsen, medlemmarna i en sektion väljer sedan bland de nominerade. Till styrelsen väljs man på fyra år med option på ännu en fyraårsperiod. Sektionsstyrelsen i sin tur utser en ordförande och en sekreterare som väljs på två år (med möjlighet till ytterligare en tvåårsperiod). Ordförande och sekreterare utgör tillsammans sektionens arbetsutskott.

Sektionens arbetsutskott, (dvs ordförande + sekreterare) ingår sedan i den styrgrupp (Coordinating Board) som varje **division** ska ha. Styrgruppen i en division består av minst fem medlemmar. Bland medlemmarna i en styrgrupp ska en ordförande, sekreterare och skattmästare väljas (på två år). Posten som skattmästare kombineras normalt med ordförande- eller sekreterarposten.

Styrgruppens ordförande i en division är densamma som ingår som ledamot i programkommitténs ledning.

Diskussionsgrupper: Inom ramen för sektionerna och divisionerna är det möjligt att starta informella och tillfälliga s k diskussionsgrupper som gör det möjligt för medlemmarna att diskutera och fördjupa sig i särskilda yrkesrelaterade, sociala eller kulturella frågor. En diskussionsgrupp kan etableras på upp till fyra år.

För närvarande finns fyra diskussionsgrupper inom IFLA.

PROGRAMKOMMITTÉ (Professional Committee)

Div I	Div II	Div III	Div IV	Div V	Div VI	Div VII	Div VIII
Allm. forskningsbibliotek	Specialbibliotek	Bibl. i allm. tjänst	Bibliografisk kontroll	Samlingar Bevarande	Förvaltn. Teknologi	Utbildn. Forskning	Regionala aktiviteter
4 sektioner t ex Nationalbib. Universitetsbib.	7 sektioner t ex Geografi och kartbib. Konstbib.	8 sektioner t ex Folkbib. Skolbib.	4 sektioner t ex Klassifikation, indexering Katalogisering	7 sektioner t ex Rara böcker och manuskript Dagspress	7 sektioner t ex Statistik och utvärdering Multimedia	7 sektioner t ex Informationskompetens Bibliotekshistoria	3 sektioner Afrika Asien Latinamerika
Diskussionsgrupp	Diskussionsgrupp				Diskussionsgrupp	Diskussionsgrupp	

Figur 2.

Högkvarter/huvudkontor: IFLA:s huvudkontor är förlagt till lokaler som ligger i det holländska nationalbibliotekets byggnad i Haag. Där arbetar generalsekreteraren Peter J Lor och en stab på elva personer. Generalsekreteraren utses av styrelsen. Han (eller hon) ansvarar för den strategiska, operativa och ekonomiska ledningen av IFLA inom de riktlinjer som slagits fast av årsmötet och styrelsen. På möten som hålls av årsmötet, styrelsen och programkommittén har generalsekreteraren rätt att delta i en rådgivande roll.

IFLANET: IFLA:s webbsida www.ifla.org startades 1993 och har sedan dess utvecklats till att bli en av de viktigaste källorna för information om IFLA men även om bibliotek och informationstjänster. Genom IFLANET vill man främja kommunikation inom organisationen och webbplatsen kan sägas vara organisationens virtuella ansikte utåt. Administreras av IFLA:s huvudkontor och drivs från Institut de l'Information Scientifique et Technique (INIST) i Frankrike.

Kärnprogram: I IFLA:s kärnprogram vill man ta till vara och främja frågor som är gemensamma för bibliotek och informations-tjänster världen över. Kärnprogrammen styrs av programkommittén och anknyter till de program och prioriteringar som utgår från divisionerna och sektionerna. Varje kärnprogram leds av en direktör eller chef som rapporterar till programkommittén och till arbetsutskottet. Värskapet för några av IFLA:s kärnprogram innehas av bibliotek i olika länder och det är också därifrån verksamheten styrs. För vidare information om respektive kärnprogram se IFLA:s hemsida www.ifla.org

ALP (Action for Development through Libraries Programme, formerly: *Advancement of Librarianship*). ALP koncentrerar sig brett på de frågor som är speciella för utvecklingsländer. Uppsala universitet. Se särskild artikel på sid 23.

CLM (Committee on Copyright and other Legal Matters).

FAIFE (Committee on Free Access to Information and Freedom of Expression). Har sedan 1998 sitt kontor i Köpenhamn. Stödjer och försvarar mänskliga rättigheter och yttrandefrihet enligt definitionen i FN:s deklaration om mänskliga rättigheter, artikel 19.

ICABS (IFLA – CDNL Alliance for Bibliographic Standards)

PAC (Preservation and Conservation). Värdbibliotek är Bibliothèque National de France, Frankrike.

UNIMARC (IFLA UNIMARC). Värde är Biblioteca Nacional, Portugal.

Publikationer: IFLA har en ganska omfattande publicistisk verksamhet. Som medlem får man en tidskrift *IFLA Journal* (4 nr/år), en årsbok *IFLA's Annual Report* och vartannat år en matrikel, *IFLA Directory*. Som medlem får man dessutom 50 procent rabatt vid köp av exemplar ur IFLA:s monografiserie, IFLA/Saur Publications Series (sex nya monografier utkommer varje år). Därutöver produceras inom ramen för IFLA en mängd nyhetsbrev, rapporter, informationsbroschyrer etc.

Ekonomi: Majoriteten av IFLA:s inkomster kommer från medlemsavgifter. Enligt årsredovisningen 2003 uppgick inkomsterna år 2003 till drygt 1,6 miljoner euro (cirka 15 miljoner kronor) och utgifterna till 1,7 miljoner euro. Man redovisade ett underskott på närmare 990 000 euro (cirka 0,9 miljoner kronor). På inkomstsidan kan man notera att man 2003 lyckats få motsvarande 4 miljoner kronor i bidrag till kärnprogrammen. Den posten uppgick till 0 kronor år 2002. På utgiftssidan kan år 2003 (i jmf med 2002) noteras en dramatisk ökning av kostnaderna för programverksamhet samt kostnader för personal.

Övrigt: IFLA samarbetar också med en rad organisationer som till exempel Unesco och ICBS, International Committee for the Blue Shield (kulturens motsvarighet till Röda Korset)

Fakta, översättningar och illustrationer:
Henriette Zorn

Vill du annonsera?

Ring eller mejla Bo Eriksson!
08-717 87 99
070-714 90 55
bo.erikssonmedia@telia.com

IFLA – en organisation som spretar

Riksbibliotekarie Gunnar Sahlin är som enda skandinav nominerad till IFLA:s styrelse. Blir han vald vill han verka för att föreningen skall bli mer fokuserad och koncentrera sig mer på biblioteksspecifika frågor. Men trots bristerna är IFLA biblioteksvärldens främsta mötesplats och nätverk, betonar han.

FOTO: FREDERIK ABBEMO

I OCH MED ÅRETS IFLA kan Sverige få med en representant i IFLA:s styrelse (Governing Board), det högsta styrande organet inom den omfattande organisationen. Det är riksbibliotekarien och chefen för Kungliga biblioteket, Gunnar Sahlin, som är nominerad. Som enda skandinaviska kandidat hoppas han på röster från samtliga nordiska länder. Inom IFLA är den nordiska sammanhållningen stark.

Hans erfarenhet av IFLA är mångårig, dels som konferensbesökare och under senare år också som ledamot i *Committée for University Libraries* (1997–2001) samt *ALP Advisory Board*.

Gunnar Sahlin anser att IFLA behöver förnyas och förändras, och det kommer han också att arbeta för om han blir invald i styrelsen. Framför allt bör organisationens roll och målsättning bli tydligare och mer fokuserad. Han är medveten om att många uppfattar IFLA som en byråkratisk och svåröverskådlig organisation, och håller till vissa delar med.

– Min uppfattning är att det spretar för mycket. Allting kan inte få vara lika viktigt. I dag är varje del inom IFLA stark i sig, men IFLA som helhet är inte så starkt.

För att IFLA ska bli en stark organisation måste man koncentrera verksamheten mer,

tror Gunnar Sahlin. Han tvekade inte att kandidera när han fick frågan.

– Det finns många biblioteksorganisationer, men IFLA är den största. Det är en utmaning att få vara med att påverka inom den. Oavsett hur mycket vi pratar om nationell bibliotekspolitik går det inte att komma ifrån att biblioteken lever på en internationell arena. Det är bra om Sverige får en plats och en röst i IFLA:s styrelse.

Han anser dock att en IFLA-konferens varje år är alldeles för tätt, och blir han invald kommer han att arbeta för att konferenserna skall infalla med längre mellanrum.

– Det skulle alla vinna på. Kommittéerna skulle få mer tid att jobba med sina frågor, och resurser skulle sparas. Jag har förstått att det finns motståndare till det här, men i de nordiska länderna har jag ett starkt stöd. Det går åt stora resurser för att arrangera en IFLA-konferens, för att inte tala om att alla skall ha råd att resa. Det går väl an för oss i de rikare länderna, men i fattiga länder är det desto svårare.

Samtidigt tror han att det är just i de fattigare länderna som IFLA har lyckats åstadkomma mest konkreta resultat. Inte minst genom det lyckade exemplet ALP, som till stora delar är ett svenskt initiativ.

– ALP har länge och konsekvent drivit biblioteksutvecklingsfrågor i tredje världen. Genom SIDA satsar Sverige en hel del pengar, även Kungliga Biblioteket har sidoprojekt som syftar till att satsa på biblioteksutveckling. Här befinner sig Sverige i framkanten, och det beror på ALP.

Andra områden där IFLA har lyckats uppnå konkreta resultat är i katalogiseringsfrågor, kvalitetsarbete och utvecklandet av utvärderingsinstrument. Men Gunnar Sahlin sticker inte under stol med att nätverksbyggandet, mötet och erfarenhetsutbytet med kollegor från hela världen, kanske ändå är IFLA:s viktigaste funktion.

– Det är inte alltid föredragen som är det viktigaste. Det finns något allmänt värdefullt med att man träffas. Under åren har vi skaffat åtskilliga internationella kontakter, och det är viktigt inte minst för ett förhållandevis litet land som Sverige. Visst kan man ha kritiska synpunkter på IFLA:s byråkrati och stora organisation, men jag vill betona att det ändå till stora delar fyller sin funktion. Konferensen är t ex det enda ställe där man kan få en bra bild av den tekniska utvecklingen i de olika länderna, och det är ett bra sätt för tillverkare att möta de bibliotekarer som använder produkterna.

Sverige har en lång tradition av att vara

väl representerat i IFLA, inte minst genom Svensk Biblioteks förening och dess två föregångare, Sveriges Allmänna Biblioteks förening och Svenska Bibliotekariesamfundet. Även Kungliga Biblioteket har många aktiva IFLA-år på nacken.

– Inte minst på barnbibliotekssidan har Sverige varit aktivt. Och som sagt även på utvecklingsområdet. Jag tror att det ligger lite i vårt allmänna agerande att se biblioteken som en resurs för att bygga upp infrastrukturen.

Detta är något Gunnar Sahlin tror starkt på, och en av de stora fördelarna med IFLA är att man får ta del av andra länders biblioteksutveckling, menar han. En stark biblioteksutveckling är inte alltid en fråga om i- eller u-land, det är något han lärt sig under sina IFLA-år.

– Det ser väldigt olika ut. Två länder som ligger långt fram i biblioteksutvecklingen är Vietnam och Venezuela. Det är imponerande att se hur snabbt de har byggt upp en infrastruktur, och det är svårt att peka på vilka faktorer det beror på. Man pratar ju ofta om bibliotek som kultur, men jag tillhör

dem som tror att bibliotek också kan ha en betydelse för tillväxtfrågor och infrastruktur. Och det syns allra tydligast i utvecklingsländerna.

En annan viktig fråga för IFLA just nu är i hur hög grad föreningen skall vara en utåtriktad lobbyorganisation som vänder sig lika mycket till omvärlden som till den interna biblioteksvärlden. Inte olikt de diskussioner som förts inom Svensk Biblioteks förening de senaste åren.

– Det finns en spännvidd mellan allmänkulturella frågor kontra mer biblioteksspecifika. Jag tror att det är viktigt att ha fokus på de biblioteksspecifika frågorna, som t ex bevarandefrågor. Klart att man också skall ta upp bibliotekets roll i samhället, men jag är lite tveksam till i hur hög grad IFLA skall verka även utanför biblioteksvärlden. Lobbyarbetet är viktigt, men det får inte gå ut över det interna branschorganet.

IFLA skall ha en samordnande funktion, inte driva enskilda projekt, anser Gunnar Sahlin.

– Det är inte i Svensk Biblioteks förening eller i IFLA som det bedrivs utvecklingspro-

jekt. Den enskilda utvecklingen måste ske på enskilda bibliotek.

Är IFLA en organisation för hela biblioteksvärlden?

– Nej, det tycker jag inte. Det finns många andra nätverk inom biblioteksvärlden. Bland annat de tekniska biblioteken har byggt upp en omfattande struktur vid sidan av IFLA. En del finner också att IFLA är en för trög organisation. Man kan inte få med alla.

Varför skall man då vara med i IFLA?

– Jag brukar alltid råda nya medarbetare att snabbt skaffa ett bra nätverk. IFLA är ett sådant nätverk. Det går inte att arbeta om man inte har omvärldskontakter, det är en hjärtefråga för mig. Och det gäller inte bara chefer.

Tycker du att IFLA idag är en modern organisation?

– Nej, jag tror att IFLA måste moderniseras. IFLA behöver fokusering, bättre styrning, effektivare administration. Där känner jag ett starkt tryck från alla de nordiska länderna.

Annina Rabe

Glada bibliotek!

Premiärvisning av
nyheterna i Eurobib Directs
sortiment 2006, bland annat
den nya kollektionen barn-
möbler, lekfullt formgivna
av några av världens mest
berömda designers.

Bok & Bibliotek, E01:23

eurobib
direct
www.eurobib.com

Satellitmöten i Stockholm och Göteborg inleder IFLA 2005

IFLA inleds med sammanlagt 15 förkonferenser, så kallade satellitmöten, som äger rum i olika länder i direkt anslutning till IFLA-mötet. Förkonferenserna ger en möjlighet för de olika sektionerna att träffas och fördjupa sig i sitt specialämne. Tre av dessa kommer i år att vara i Sverige, närmare bestämt i Stockholm och Göteborg den 10–12 augusti.

Vad kommer då de utländska och svenska deltagarna att få vara med om under de svenska satellitkonferenserna? BBL ringde upp några av de ansvariga och bad dem berätta.

Konferens för tillgänglighet

Satellitkonferensen Accessible Libraries, som behandlar tillgänglighetsfrågor, är ett samarrangemang mellan IFLA-sektionerna Libraries for the Blind, Libraries Serving Disadvantaged persons och Regionbiblioteket i Västra Götaland. Den äger rum på Skandinavium i Göteborg. Varför Sverige och varför Göteborg?

– Det finns en stor nyfikenhet på den svenska talboksmodellen från internationellt håll. Sverige har, jämsmed med bland andra Kanada, USA och Danmark, länge varit föregångare på området, säger Lena Skoglund, länsbibliotekarie i Västra Götaland och en av de ansvariga bakom konferensen.

Med den svenska talboksmodellen menas den reform som infördes 1976, som innebär att staten ansvarar för produktion, information och lånecentralfunktion medan kommunerna står för utlåning till enskilda.

– Många finner vår decentraliserade modell intressant, de vill se den med egna ögon, säger Lena Skoglund.

Att mötet är förlagt till just Västra Götalandsregionen beror på att här finns ett stort antal bibliotek som gjorts tillgängliga för läshandikappade, som en del i det sameuropeiska projektet Open Media/Open Learning. Inte mindre än 23 bibliotek i Västra Götalandsregionen har anpassade lässtationer. I samband med lässtationerna har man också instiftat ett nytt yrke: Läs- och skrivtekniker. Dessa personer, som alla själva har

Lena Skoglund.

– Någon form av arbetshandikapp, jobbar uppsökande med att vägleda personer med läshandikapp i bibliotekets resurser.

Studiebesök på flera av de olika läs- och skrivtugorna ingår under konferensdagarna, liksom besök på Chalmers och Göteborgs universitets bibliotek. Förutom en grundlig genomgång av den svenska talboksmodellen kommer deltagarna också att diskutera upphovsrätt ur ett globalt perspektiv. Ett annat ämne är hur man skall forcera barriären mellan de länder som har ett fritt flöde av talad information, och de länder som knappt har kommit igång med tillgänglighetsfrågor.

– Jag hoppas på en stimulerande konferens med intressanta möten. Och att man fortsätter att diskutera de här frågorna även efter konferensen, avslutar Lena Skoglund.

Konferens för riksdags- och myndighetsbibliotek

Den har det längsta namnet av alla konferenserna: *Conference for Governmental Libraries and Information Services Support the Strategies of Their Home Organisation in Practice.*

Inger Jepsson.

Något förenklat handlar det om hur man vid ett riksdags- eller myndighetsbibliotek arbetar mot den organisation som biblioteket tillhör. En av de ansvariga för satellitmötet är Inger Jepsson, chef för Regeringskansliets bibliotek i Stockholm.

– Vi arbetar mer och mer intimt med våra organisationer, och det speglar nog hur vi håller på att förändra hela vårt arbetssätt i stort, säger hon.

När det gäller regerings- och riksdagsbibliotek är arbetsförhållandena mycket olika beroende på hur respektive land är organiserat. De flesta europeiska länder har bara ett regeringskansli, medan en nation som USA har ett regeringskansli i varje delstat. Dessa olika förutsättningar är intressanta att utbyta erfarenheter kring, menar Inger Jepsson.

– Ofta har ju vi som arbetar på den här typen av bibliotek förhållandevis få kolleger, så därför är det extra värdefullt att få träffas.

Konferensen kommer att äga rum på Regeringskansliet i Stockholm. Den första dagen blir enligt Inger Jepsson "väldigt intensiv". Man kommer då att diskutera strate-

FOTO: CHRISTINA LEIJON

FOTO: PETER AXELSSON

gisk information och hur de olika biblioteken kan tillämpa dessa strategier.

– Vi kommer bland annat att få redogörelser för hur det ser ut i Sverige, Tyskland, Nederländerna och några afrikanska länder. Tyvärr har vi inte lyckats få hit några deltagare från Afrika, men en finsk forskare har studerat situationen i flera länder i Södra Afrika och kommer att redovisa sina resultat.

Det har inte varit alldeles lätt att få hit deltagare, även om intresset är stort. Kostnadsläget i Stockholm bedöms som mycket högt, och många har helt enkelt inte råd att åka.

– Till och med deltagare från välbärgade länder som Tyskland och USA har varit tveksamma för att hotellkostnaderna är så höga här. Det är problematiskt. Och här i Stockholm är det ju ändå ingenting emot hur dyrt det är i Oslo, säger Inger Jepsen.

Hon betonar att erfarenhetsutbyte över landsgränserna är en viktig bidragande faktor till att föra utvecklingen framåt för den här typen av bibliotek.

– Det är intressant att höra hur andra arbetar. Ibland blir man förvånad över att vissa länder inte har kommit längre. Här i Sverige har vi ju faktiskt haft vår offentlighetsprincip i hundra år.

Konferens för mångkulturellt biblioteksarbete

Den tredje svenska satellitkonferensen anordnas av IFLA:s sektion för Mångkulturellt biblioteksarbete, och dess engelska titel är "The Multicultural Library – Staff Competence for Success". Huvudskälet till att konferensen ligger i Stockholm är att här i Sve-

Ann-Katrin Ursberg.

rige finns mycket att visa upp när det gäller mångkulturellt biblioteksarbete. Enligt Ann-Katrin Ursberg, en av de drivande i organisationskommittén, står sig Sverige mer än väl i jämförelse.

– Det vi har att visa i Sverige är unikt, här händer så mycket. Många andra länders bibliotek har bara en liten hylla för mångkultur, och här har vi mängder av projekt, tex i Tensta-Rinkeby.

Flera studiebesök ingår förstås, bland annat ett på Södertörns högskolebibliotek, som utmärkt sig när det gäller mångkulturellt arbete.

Konferensen har tre teman, där huvudtemat är Staff Competence, kompetensutveckling för att rusta bibliotekspersonal för mångkulturella utmaningar.

– Det är viktigt att all personal har mångkulturella uppgifter, säger Ann-Katrin Urs-

berg. Vi vill inskräpa att det här är något som angår alla, inte bara några stycken. Det har vi också tryckt på i vår marknadsföring.

Det andra temat behandlar så kallade Language rights, alltså rätten till sitt eget modersmål, något som också är en av FN:s deklARATIONER för mänskliga rättigheter och belyses flitigt i såväl FN som UNESCO. Tema nummer tre, Multilingual Cataloguing (Katalogisering på flera språk) kan sägas vara en konkret tillämpning av de språkliga rättigheterna, menar Ann-Katrin Ursberg.

Sammanlagt kommer deltagarna att få möta 21 talare från olika delar av världen.

– USA är oerhört väl framme när det gäller utveckling av mångkulturella koncept. De är ju vana vid att handskas med den problematiken. Där satsas mycket i personal och ansträngning och projekten är breda och spänner över stora ytor. Här i Sverige arbetar varje kommun för sig, säger Ann-Katrin Ursberg.

Men det verkligt intressanta är att se hur man handskas med dessa frågor i Tredje världen, tycker Ann-Katrin Ursberg.

– I fjol när IFLA var i Argentina fick vi värdefulla kontakter med argentinska kolleger som arbetar i en helt annan verklighet. Det är viktigt att få in det perspektivet också, annars blir det lätt slagsida åt väst.

Hennes förhoppning är att deltagarna skall komma från konferensen med nya infallsvinklar på gamla problem. Hon säger att det mellanmänskliga umgänget kolleger emellan är oerhört viktigt.

– Jag hoppas att konferensen skall ge många aha-upplevelser som man sedan kan tillämpa på sitt eget bibliotek.

Annina Rabe

Boktåget 2005

– en försmak av Bokmässan!

För fjärde året i rad rullar Boktåget från Stockholm till Bok & Bibliotekmässan i Göteborg. Njut av en bra start på dagen, ta tillfället i akt att förbereda mässdagen i lugn och ro och träffa kollegerna. Ombord serveras såväl frukost som middag. Tåget stannar vid Liseberg, ett stenkast från Svenska Mässans portar.

Efter en lång dag på mässan, står Boktåget framkört och en god middag väntar och kanske något gott från baren.

SIDA-miljoner till ALP

ALP, Action for Development through Libraries Programme har fått biståndsresurser för biblioteksarbete i utvecklingsländerna. ALP tillhör ett av IFLA:s s k kärnprogram och är känt som ett av de bäst fungerande inom IFLA.

– Vi fick allt vi bad om.

Så kommenterar Birgitta Sandell, chef för ALP, det femårskontrakt på 13 miljoner kronor som organisationen fått av SIDA.

Men samarbetet med SIDA är inte nytt.

– Vi har arbetat med ALP sedan 1990 och är nöjda både med samarbetet och resultaten, säger Maria Gasch, informatör på SIDA.

Därför har man valt att skriva ett längre kontrakt med ALP, bland annat för att ge större möjligheter till organisationen att på egen hand och långsiktigt planera arbetet.

ALP är en del av IFLA och startades vid dess konferens i Nairobi 1984. För första gången i IFLA:s historia väcktes ett förslag om ett basprogram inom ramen för organisationen med fokus på arbete i utvecklingsländer.

– Från början låg sekretariatet i Haag, men där fanns varken pengar eller kapacitet

Champa Alahakoon, bibliotekarie på Peradeniya universitetsbibliotek i Kandy, Sri Lanka, fick under september 2004 utbildning i bevarande av palmbudsmanuskript på Orissa Art Conservation Centre i Indien.

för att för att verkligen satsa, berättar Birgitta Sandell.

Det nordiska intresset var särskilt stort för de här frågorna och Thomas Tottie, överbibliotekarie vid Uppsala universitet, var en av de mest tongivande. När sedan Uppsala universitet erbjöd sig att stå för pengar och lokaler blev det en naturlig placering för sekretariatet.

Sedan 1991 ligger ALP i Uppsala. Från bör-

jan huserade man i en källare i Carolina, numera är ALP lokaliserad till rummet intill den balkong där rektor håller sitt årliga tal.

De nordiska länderna har fortsatt att vara viktiga för finansieringen av ALP:s verksamhet. I år räknar man med en projektbudget på 2,5 miljoner, där de viktigaste bidragsgivarna är SIDA, Finlands utrikesministerium och – om ALP:s projektansökan beviljas – Svensk Biblioteksforening. Administratio-

Nyhet för 2005 är att vi kör två Boktåg, 29 och 30 september. Åk tur och retur över dagen eller välj att stanna över natten och ta hemresan dagen efter. Allt för att få ett så effektivt mässbesök som möjligt.

I priset på 1 395 kr ingår; resa, frukost och middag samt DN och mässtidningen. På tåget säljer vi även entrébiljetter.

Boktåget avgår ca kl 07.00 från Stockholm för att via Katrineholm och Hallsberg vara framme i Göteborg ca kl 11.30.

Information och bokning:

Svenska Mässans Reseservice, 031-724 59 00

www.swefair.se/reseservice

reseservice@swefair.se

www.sjevent.se

Sommarerbjudanden från FörlagEtt

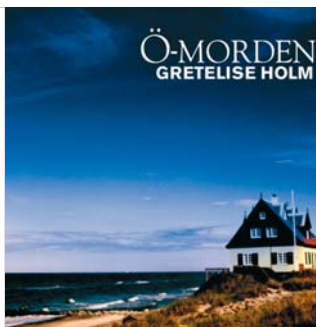
Beställ nyckel till sommarens alla erbjudanden! Vårt nyöppnade film- och mediabibliotek, www.forlagett.se, har många spännande sidor. Hetast, och mest besökt just nu: "Först till kvarn" – vårt fyndlager där vi tillsammans med film- och bokförlag erbjuder film, ljudböcker och musik till lägstapriser. Välkommen in och titta. Först till kvarn...

PS. Din personliga nyckel beställer du på www.forlagett.se eller på telefon 08-760 34 10.

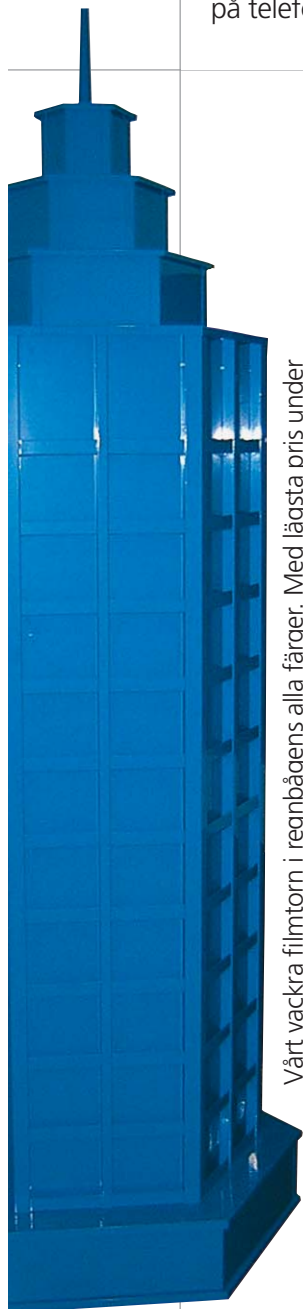
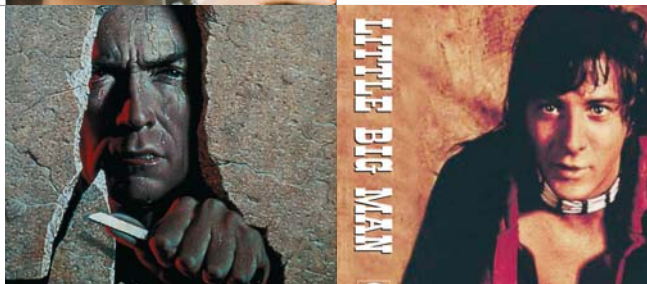
Ljudböcker

Ö-morden, Prime Time, Underbarnets gåta, Där gräset aldrig växer mer, Innan frosten... Rea-ljudböcker på www.forlagett.se

Paramounts bästa till sommarpriser!

Chinatown, Rosemary's baby, Grease, Saturday Night Fever, Love Story, En officer och en gentleman, Flykten från Alcatraz, Little Big Man...

Vårt vackra filmtorn i regnbågens alla färger. Med lägsta pris under 25 juni - 15 augusti 2005. Se övrig biblioteksinredning på www.forlagett.se

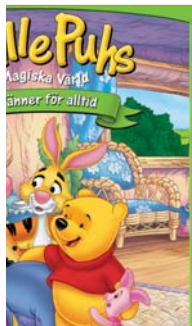

5 storfilmer!

5 x John Cassavetes på DVD: En kvinna under påverkan, Faces, Skuggor på Manhattan, Mordet på en kinesisk bookmaker, Premiärkvällen.

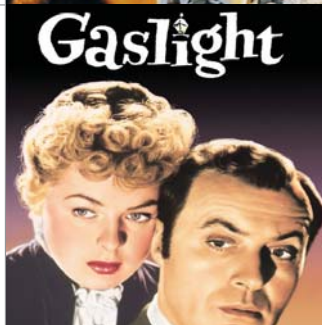
Filmklassiker!

Bästa sommar-priser på:
Casablanca, Borta med vinden,
Ben Hur, Postmannen ringer
alltid två gånger, Jorden runt på
80 dagar, Trollkarlen från Oz,
Apocalypse Now, Gasljus...

2x Nalle Puh

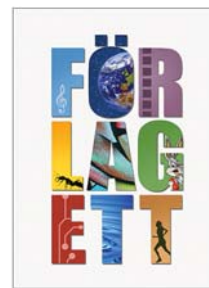
Med sommarhälsningar
från Disney (som lovar
lägstapris).

Filmfyndet! Söngaren från andra våningen

En svart komedi som gav Roy Andersson
juryns pris i Cannes.

Med sommarhälsningar

Ett hus, alla media

Musikrea på DVD
AC/DC. Abba. Eagles.
Inom kort: Samarbete
med musikjätten Next
Stop öppnar en värld
av musik!

Vi mediabevakar för landets
bibliotek. För att kunna erbjuda det
allra senaste, och allt det viktiga i
från förr. Med din nyckel öppnar du
dörren till nordens rikaste film-
och programbibliotek.
www.forlagett.se

Böckerna finns till hemlån, men ibland lånar föräldrar böcker och läser för sina barn i parken.

Seminarium i Cochabamba, Bolivia 28–30 april i år, kring nya metoder för att sprida information till indianbefolkningar.

Ett bokutlåningsställe på en frukt- och grönsaksmarknad i Rio de Janeiro.

nen kostar från 900 000 kronor upp till en miljon. Här är bidragsgivarna många. Alla de nordiska biblioteksföreningarna ingår, men även olika biblioteksinstitutioner, SIDA och IFLA. Uppsala universitet står för kontorskostnaderna.

Sekretariatet består av två heltidsanställda, Birgitta Sandell och Gunilla Natwig. De arbetar i ett nätverk som spänner över hela världen, med regionala kommittéer och kontor i Bangkok, Dakar och Rio de Janeiro.

ALP samarbetar även med IFLA:s division VIII: Regionala aktiviteter (se organisationsskiss på sid 17). De tre sektionerna i divisionen, Latinamerika, Asien och Afrika, gör varje år en prioriteringslista över de biståndprojekt som är intressanta i deras region. Därefter beviljar ALP pengar, antingen för att täcka hela projektet eller bara en del. Tidigare har ALP sökt pengar hos SIDA för varje nytt år, men i och med femårskontraktet har organisationen fått mandat för att själv bedöma hur resurserna ska användas.

ALP arbetar för att stödja utvecklingen av biblioteks- och informationstjänster i tredje världen. De viktigaste målen kan sammanfattas i tre punkter:

- Stöd till vidareutbildning
- Starta och stödja biblioteksföreningar
- Främja biblioteks- och informations-tjänster på landsbygden och i städernas slumområden, samt stödja läsförbättrings-åtgärder

– Målen är ungefär desamma nu som 1984, men de har finslipats sedan dess, berättar Birgitta Sandell.

Det är framförallt inom informationsteknik som förändringen har skett. Förut kretsade det mesta kring tekniken i sig, nu ligger fokus snarare på det man kallar informationskompetens.

– Tidigare handlade det mycket om att datorisera biblioteken, nu pratar vi mer om

hur man använder Internet, distansundervisning och liknande, förklarar Birgitta Sandell.

Till skillnad från många andra biståndprojekt är ALP:s arbete inte särskilt kostnadskrävande. Det handlar framförallt om att utbilda och stötta nyckelpersoner, för att de i sin tur ska sprida sin kunskap vidare.

– Vi har låga materialkostnader, det är då det brukar dra iväg. Vi får helt enkelt mycket för pengarna, säger Birgitta Sandell.

ALP:s arbete sträcker sig över en stor del av världen och det gör också att det ser väldigt olika ut på olika håll. I Latinamerika är bibliotekens arbete självgående, med aktiva regionföreningar. I Afrika däremot är de egna resurserna mindre och arbetet går trögare. ALP:s uppgift blir i större utsträckning att driva på och uppmuntra.

– Det är svårare att få till stånd projekt i Afrika, trots att behoven är så stora, säger Birgitta Sandell.

I Asien är variationen större. Där arbetar ALP ofta med ett mer utvecklat land som motor för att på så sätt nå fram till de länder där behoven är större.

– En del frågar sig vad bibliotek har med fattigdomsbekämpning att göra och då svarar jag: Allt!

Birgitta Sandell ger exempel på vanliga sökningar som låntagare frågar efter i de här länderna. Det handlar ofta om att söka jobb, men det kan också gälla t ex kycklinguppfödning, sömnadsmönster och kaffepri-ser. Kanske för att starta eget, kanske för att helt enkelt inte bli lurad.

– Om man har tillgång till information kan man ta del i samhällslivet. Det är fantastiskt att få bidra i det arbetet, säger Birgitta Sandell.

Annika Eriksson

Läs mer på: www.ifla.org/VI/1/alp.htm

FAKTA

Sedan 1993 stöder Svensk Biblioteksförening ett praktikantprogram i Asien och Stillahavsområdet.

Bibliotekarier på mellannivå får fyra veckors praktik på en institution i regionen, för att sedan åka hem och sprida kunskapen på sitt eget bibliotek. Fram till december 2004 har 43 personer deltagit i programmet.

Har du frågor om cancer?

Cancerfondens informations- och stödlinje

020-222 111

infostodlinjen@cancerfonden.se

Cancerfonden

Joacim Hansson Det lokala folkbiblioteket: förändringar under hundra år

Linköping: Mimer, 2005

Folkbiblioteken är i allt väsentligt en lokal angelägenhet men när vi debatterar dem så gör vi det utifrån ett nationellt perspektiv. Det är inte lika vanligt att bibliotekets betydelse för uppkomsten av ett lokalsamhälle tas upp. Detta trots att folkbiblioteket många gånger har visat sig vara en framgångsfaktor i strävan efter sammanhang och lokal identitet.

Det finns idag en vilja hos tongivande biblioteksförespråkare att knyta till sig det starka samhället, att tala om biblioteket som en tillväxtfaktor. Det här är några påstående i Joacim Hanssons till omfånget lilla, men infallsrika och engagerande skrift.

Hur ska man då se på lanseringen av "det starka biblioteket"? Joacim Hansson menar att det finns ett motstånd mot en sådan beskrivning hos många praktiskt verksamma bibliotekarier. De vill inte se det som sin uppgift att producera tjänster för samhällets behov, utan snarare att skapa mening i människors liv. På så sätt blir också, enligt Hansson, bibliotekarierna själva många gånger ett hinder för utveckling. De ställer helt enkelt inte upp på den vision som deras företrädare vill förverkliga. Man kan fundera på om skillnaden i uppfattning mest är en fråga om språkbruk? Den institution som kan hävda och visa att den bidrar till att ge livet innehåll och värde, är ur alla synvinklar en tillväxtfaktor. Frågan är kanske snarare hur vi vet och hur vi visar att biblioteket faktiskt har sådana funktioner. Lika lite som exempelvis skolan kan folkbiblioteken redovisa lönsamhet kvartalsvis. Men skolan ses ändå som viktig för en positiv samhällsutveckling. Varför är det så mycket svårare för folkbiblioteken att få samma status? Och om vi inte ska liera oss med kommunalråd och näringslivskontor – vad ska vi göra istället?

Folkbiblioteket är i grunden en del av folkbildningen, konstaterar författaren, även om ett brott med den traditionen

skedde i och med att biblioteken kommunaliserades.

Joacim Hansson skriver att folkbiblioteken har utvecklats från att värna bildning till att bli ett redskap för formell utbildning. Det är ett ofta återkommande synsätt, som jag aldrig riktigt har förstått. Den biblioteksanvändare som för 100 år sedan använde biblioteket för självstudier av olika slag, gjorde det i regel inte för att han eller hon hade valt bort formella studier. Snarare var det samhället som då satte upp ekonomiska och kanske även mentala hinder. I dag har samma användare helt andra möjligheter att delta i formell utbildning. Det är en i grunden djupt positiv utveckling. Folkbibliotekens ambition bör vara att hitta vägar för att aktivt hjälpa människor till meningsfullt lärande. Om lärandet sedan sker som självstudier, inom folkbildningen eller på ett universitet borde i det enskilda mötet egentligen sakna betydelse.

Joacim Hanssons skrift ger intressanta bidrag till fortsatt diskussion om folkbibliotekets uppdag.

Johanna Hansson, Upplands-Bro bibliotek

Amanda Spink, Bernard J. Jansen Web search: Public Searching On the Web

Kluwer, 2004, ISBN 1-4020-2268-9

Den första boken, mig veterligen, enbart med fokus på sökbeteende på Internet har tio år efter webbens uppkomst nått tryckpressarna. Kanske inte något gemene man med allmänintresse för sökning på Internet lär slänga sig över med tanke på utformningen och att den är utgiven på ett vetenskapligt förlag och författad av forskarna Amanda Spink och Bernard J. Jansen. Viktigt att påpeka är att boken handlar om hur folk använder Internets sökmotorer och inte enskilda webbplatser (förutom ett kort stycke på sidan 25). Det är en brist men samtidigt ett medvetet val. Det unika med boken är att det material författarna i sin forsk-

ning samlat in och analyserat från 1997 till 2004 bygger på sökloggar från en rad större sökmotorer på Internet: Excite, AskJeeves, AlltheWeb och Altavista. Sett med dagens Google-fixerade ögon är det kanske inte det bästa urvalet. Men det är unikt genom sökmotorens frikostiga utbyte av sökloggar för forskningsändamål. Sökloggsanalyser har sina brister vilket författarna också påpekar. Man kommer inte åt vad som är motivet eller orsaken till sökningen och andra kvalitativa aspekter. Behöver man denna information så måste man komplettera sökloggsanalyser med andra metoder, menar författarna.

Förutom sökloggsanalyser presenterar de en grundlig genomgång av andra studier om sökbeteende på Internet, inklusive studier som använder annan metodik än sökloggsanalyser. Litteraturoversikten kan inte ses som fullständig men är ändå i mitt tycke representativ. Till exempel finns Lawrence and Giles betydelsefulla studier om webbtäckning refererade.

Vad har då författarna kommit fram till i sina sökloggsanalyser? En genomsnittlig sökfråga innehåller ca 2,5 ord. Söksessionernas längd ökar sakt men säkert, liksom de sessioner som inbegriper mer än två eller fler frågeställningar. Ungefär tio procent av alla sökfrågor innehåller någon form av söksyntax, vanligast är frassökningar och AND-operatorn. Färre och färre tittar på mer än tio träffar i en träfflista.

Boken är betydelsefull främst i det unikt stora kvantitativa material man lyckats inhämta från kommersiella sökmotorer. Boken är också mycket användbar med tanke på dess gedigna litteraturgenomgång i ämnet. Trots detta finns kunskapsluckor som inte kan fyllas av författarna, men som förhoppningsvis kommer att kunna fyllas av framtida forskning. Det kräver dock en intensifiering av forskningen, framför allt med mer kvalitativa forskningsmetoder som ett viktigt komplement till de traditionella kvantitativa metoder som trots allt dominerar forskningen i informationsåtervinning. Trots det vetenskapliga förhållningssättet i boken är den överblickbar och rinner inte ut i långa onödiga utläggningar. Den kan därför rekommenderas till infor-

mationsarkitekter, sökoptimerare och andra som jobbar med att skapa och marknadsföra webbplatser, men även till bibliotekarie att använda i sin pedagogiska roll. Detta som en motvikt till de mer kvasivetenskapliga, subjektiva handböcker i webbskapandets konst som översköljer databoksmarknaden. När man vet hur folk söker är det självklart lättare att sökanpassa webbplatser och att utveckla användarundervisning.

Lars Iselid, Umeå universitetsbibliotek

Talboken fyller 50 år med jubileumsbok

År 1955 började dåvarande De blindas förening att läsa in talböcker för synskadade. Under de 50 år som gått sedan dess har en i ordets verkliga mening enastående utveckling ägt rum när det gäller tillgången till litteratur för läshandikappade. 1980 togs verksamheten helt och hållet över av staten när Talboks- och punktskriftsbiblioteket (TPB) upprättades som en statlig myndighet. "Den svenska talboksmodellen" anses unik i världen och till 50-årsjubileet har den nu dokumenterats i en välmatad jubileumsbok, "Talboken 50 år!", med Beatrice Christensen Sköld som redaktör. I boken skildras utvecklingen genom medverkan av ett drygt dussin skribenter, bland annat inläsare, producenter, bibliotekarie.

Johannes Rudberg

Eftertanke

Nick Jones, Vårby bibliotek

En problematisk antirasism

– eller vad betyder det egentligen att arbeta mot rasism?

Trots att jag läst massvis med kommunala styrdokument och verksamhetsbeskrivningar där det sägs att man ska arbeta mot rasism, eller höja kunskapen och informera om rasism, så förstår jag fortfarande inte riktigt vad ett sådant arbete kan betyda på ett folkbibliotek. Kan det vara så att man pliktskyldigt skriver in en mening om ett antirasistiskt arbete i de styrdokument som omger oss i vår arbetsvardag på biblioteket utan att någon egentligen vet vad den betyder och utan att vi kanske ens bryr oss? Att vara antirasist, det vill säga *mot* rasism, är nog för de flesta en självklarhet? Men vad är det egentligen man vill göra motstånd mot? Det finns många definitioner på rasism men begreppet antirasism är ganska outforskat.

I många länder pratar man om en egen antirasistisk tradition. Jag undrar om det ens finns någon sådan i Sverige. Det kan upplevas som ett oerhört kritiskt uttalande. Men jag tror att en kritik av antirasism är hälsosam om den görs med sikte på att öka möjligheterna och effektiviteten i den intellektuella och praktiska kampen mot rasism. Om antirasismen skall vara effektiv, måste man rannsaka sitt arbete och de begrepp och verktyg man arbetar med.

Här vill jag skjuta in ett begrepp som jag tror kan vara användbart i diskussionen och som vidgar rasismbegreppet: rasifiering. Begreppet lyfter fram de föreställningar och praktiker som på olika sätt bidrar till att man utifrån hudfärg, geografisk härkomst, religion och kultur kategoriserar, främmandegör och diskriminerar särskilda befolkningsgrupper i samhället. Det är för mig tydligt att en "ortodox" antirasism, som format sig för att bekämpa en biologiskt förankrad rasism, är otillräcklig och illa rustad för att arbeta med alla de mångfasetterade rasifieringsprocesserna i dagens samhälle.

Det är även av den anledningen som det sagts att antirasismen i många länder, sedan en längre tid, genomlider en kris. Den tycks vara splittrad, utan fungerande strategier och utan något egentligt allmänt stöd.

Redan 1992 skrev sociologen Paul Gilroy en text där han utropade, "*End of anti-racism*". Han fördömer en rådande antirasism som han anser nästan uteslutande fokuserar på bekämpning av de extremtyttringar som vissa högergrupperingar på ytterkanten ägnar sig åt. Gilroy anklagar även antirasismen för att trivialisera arbetet mot rasism genom att avpolitiserar sin kamp och isolera sig från andra politiska motsättningar, till exempel jämställdheten mellan könen, resursfördelningen i samhället och andra rättvisefrågor. Därmed antyds att rasism kan raderas ut självständigt från andra förändringar i samhället genom att man får bukt med några enskilda, avvikande och rasistiska element. Rasismen förläggs till särskilda kroppar och platser. Rasism tycks i det offentliga samtalet på något sätt alltid befinna sig någon annanstans, i en svunnen tid eller på en annan plats, men inte här, mitt i det demokratiska samhället. Sociologen Birgitta Löwander har visat hur oerhört framträdande denna reducerande och avgränsade syn på rasism är i det offentliga samtalet och i medias rapportering om rasism och rasistiska dåd i Sverige.

Det blir tydligt att det är viktigt att arbeta med hela rasismens komplexa register. Rasism är inte en inneboende essens hos vissa människor som vi andra kan ta avstånd ifrån. Rasism skapas i relationer människor emellan och är inte naturgiven eller nedärvd hos någon enskild. Att bara se rasism i dess extrema former hjälper till att osynliggöra rasismens vardagliga uttryck. Förnekelsen av rasism i vardagen befäster dess dolda position. I någon bemärkelse gör det ras-

Pien, 8 år, Vietnam. Målningen är från Internationella Barnkonstmuseets insamling "Barns lekar". Internationella Barnkonstmuseet ligger vägg i vägg med Vårby bibliotek i Vårby Gårds centrum.

ismen lättare att bortse ifrån och det stärker dess ställning. Det har visat sig att personer som påtalar diskriminering och rasism i vardagen ofta får utstå tuff behandling. Det kan tolkas som att det finns en tendens till förnekelse. Det är svårt att hantera att man är en aktör i ett samhälle som genomsyras av rasism. Jag anser att vi som verkar inom en rasistisk samhällsstruktur kan reproducera rasistiska effekter utan att ha det som intention. Man gör det nog dagligen. Och ingen kan självständigt bestämma sig för att helt ställa sig utanför dessa strukturer.

Det är uppenbart att det i rasism ligger en ambivalens. Man vill både nedvärdera den Andre och skapa goda självbilder. Ännu en sociolog, Etienne Balibar, menar att denna ambivalens även finns i antirasismen. Man demoniserar rasisterna och skapar en bild av sig själv som jämställd, medveten och rättvis. I förhållande till dagens rasism är problemet med högerextrema grupperingar marginellt. Den omedvetna, oreflekterade och ibland välvilliga rasism som exempelvis vi tjänstemän/bibliotekarier, journalister, arbetsgivare och politiker ger uttryck för passerar alldeles för ofta oemotsagd då samhället gång efter annan accepterar denna ex-

kludering och tycks se den som normal och acceptabel. Detta trots att rasismens konsekvenser och skada givetvis blir värre ju mer makt, status, legitimitet och auktoritet utövar den.

"Vithet" har setts som något fast, något som inte påverkas av sociala förhållanden eller historia. Antirasismen har inte lyckats fly från vitheten som definierar den Andre men som själv inte definieras av någon. Vithetens position ifrågasätts inte och det är ett stort problem för antirasismen. Det skapas en bipolär logik där man antingen är eller INTE ÄR. Kategorier och skillnader är fastnaglade och till synes oföränderliga. Och så får det givetvis inte se ut i ett projekt som vill ifrågasätta de förment naturgivna och slutgiltiga indelningarna. Man hamnar i en situation där man ställer vitheten utanför den rasifierade identitetspolitiken. Det leder till att vita har en privilegierad position i den antirasistiska debatten. Man är en passiv iakttagare med osjälviska motiv, en som vet att ens positionering i samhället inte kommer att rannsakas eller utraderas. Antirasismen blir ett intresse för den Andres situation och för det egna moraliska välbefinnandet. Vitheten etableras som det moralis-

ka navet i antirasismen, höjt över delaktighet i de missförhållanden man försöker förändra. Detta trots att vitheten givetvis är en politisk kategori som skapats och interagerar med sitt sociala sammanhang. Som författaren James Baldwin, som jag citerar så ofta jag bara kan, sa *"As long as you think you are white, there's no hope for you"*.

Tanken om att vara "anti" förutsätter en polaritet. Antirasism kan framstå som en tydlig kamp mellan rasisterna och antirasisterna. Frågan om rasism reduceras alltså även den till en fråga om att VARA eller INTE VARA. Även om de bakomliggande motiven är goda så är detta problematiskt, liksom det är att göra ras och etnicitet till centrala och exklusiva kategorier. Det framstår onekligen som ett hinder i arbetet med att skapa ickeexkluderande normer och värderingar. Man kan se det som att antirasismen befäster rasismen och bidrar till en rasifiering av samhället. Vill man komma åt rasismen i vardagen tror jag att det är värdefullt att sluta spåra all rasism till en rasist. Den rasism som antirasismen har att kämpa mot är så mycket större och mer komplicerad än den bekännande rasistens handlingar.

Faktum är att vilken individ, grupp eller institution som helst kan och skall ta ansvar för att bekämpa rasism. Även om det är uppenbart så säger jag det: kampen för ett nytt samhälle får inte bara handla om assimilation eller integration eller om dem som vill bevara en tradition. Den måste få handla om möjligheten att påverka de dominerande och förtryckande sociala normerna, att öppna dem för förändring, att ett samhälles värderingar kan påverkas och formas av alla. Frågor som rör rasism måste inta den rådande politiska/demokratiska sfären och det antirasistiska perspektivet måste finnas med i alla politiska diskussioner. Jag tror att det är viktigt att ta varje tillfälle i akt att prata om detta – också på biblioteken – och fråga oss vad som egentligen menas med ett arbete mot rasism. Då kanske den ibland något pliktskyldiga antirasismmeningen kan utvecklas till ett användbart förändringsverktyg som skulle kunna ge ett antirasistiskt arbete en mer framträdande roll på folkbiblioteket.

Flexibilitet och regional anpassning – de svenska kommunernas framtid?

Den har kallats för den största utredning som gjorts sedan Axel Oxenstiernas dagar. Eller, som Anders Lidström, docent i statsvetenskap, sammanfattar det "Man ska titta på rubbet på en gång". Ansvarsutredningen närmar sig halvtid och det blir allt tydligare att den svenska kommunkartan kommer att förändras.

I januari 2003 tillsatte regeringen den parlamentariska kommitté som brukar kallas Ansvarskommittén. Den förväntas komma med sitt slutbetänkande våren 2007. Arbetet leds av Mats Svegfors, landshövding i Västmanland. Dessutom ingår tolv ledamöter från de olika riksdagspartierna.

Uppdraget, *Översyn av strukturen och uppgiftsfördelningen inom samhällsorganisationen* (Dir 2003:10) är att se över struktur- och ansvarsfördelning mellan staten, landstingen och kommunerna. Dessutom ska den svenska förvaltningsmodellen granskas utifrån Sveriges EU-medlemskap.

Det finns framförallt tre motiv för översynen:

- En önskan om att samhällsorganisationen ska bli tydligare och på så vis göra det lättare att både utöva inflytande och kräva ansvar.

- Framtida utmaningar mot välfärdssamhället, framförallt när det gäller det växande antalet äldre.

- En granskning av hur den svenska förvaltningsmodellen, med ett relativt litet regeringskansli och fristående myndigheter, påverkas av att ingå i EU-samarbetet.

Utredningen koncentrerar sig på sex s k huvudaktiviteter:

- Hälso- och sjukvårdens struktur och ansvarsförhållanden.

- Regional utveckling och den regionala samhällsorganisationen.

- Medborgare med sammansatta behov (bland andra sjuka och arbetslösa).

- Bättre statlig styrning.

- Bättre stat-kommun-relation.

- Staten på regional nivå.

Redan från start har diskussionerna handlat om att arbetet ska göras förutsättningslöst och att stora förändringar kan bli resultatet.

Det har talats om att "Bänken förbereds för slakt av heliga kor" (Kommun Aktuell 2003:23). I en debattartikel angående utredningen hävdade Pär Nuder att "Politik måste handla om att tänka nytt och tänka stort" (SvD 7.2.2003).

Den heliga ko som hittills verkar bli intressantast för bibliotekens del är funderingarna kring servicenivån i kommunerna. I svensk politisk kultur är det en bärande tanke att välfärden ska vara jämnt fördelad. Oavsett var i landet man bor ska man kunna räkna med samma utbud av välfärdstjänster. Det var bland annat den tanken som motiverade tillkomsten av bibliotekslagen.

Men nu diskuterar man alltså hur kommunerna ska fungera i framtiden, och det begrepp som allt oftare används i de här sammanhangen är asymmetri. Asymmetri innebär att utbud och utförande av välfärdstjänster kan variera inom en stat. Det är ett flexiblere system som ger större möjligheter till regional anpassning. En modell som blivit allt vanligare i andra europeiska länder, t ex i Spanien. Många menar att det redan förekommer i Sverige.

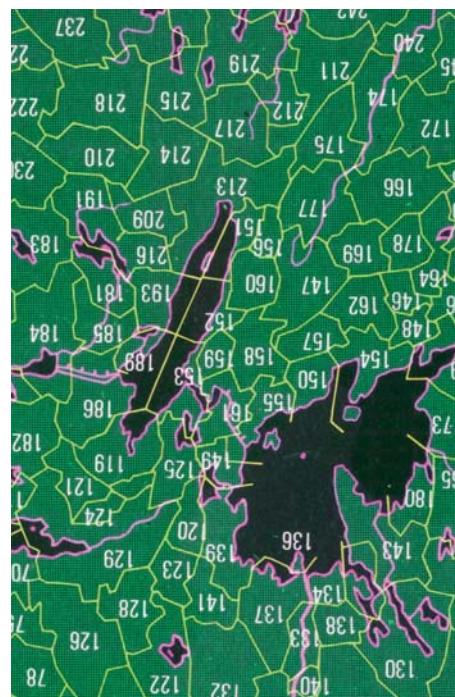
- På regional nivå finns skillnaderna redan, hävdar Anders Lidström.

- Västra Götalands region har t ex fler uppgifter än de flesta andra landsting i Sverige.

Men även när en asymmetrisk modell tillämpas kan den enskilda medborgaren erbjudas samma tillgång till välfärd. I alla fall i teorin.

- Små kommuner som bara har ett begränsat antal uppgifter, överlåter till någon annan att erbjuda övriga, förklarar Anders Lidström.

Frågan är vem den andra är. I Spanien är det nästa regionala nivå, motsvarigheten till våra landsting, som sköter de åtaganden

små kommuner inte klarar av.

- Men det är svårt att se hur ett svenskt landsting skulle ta ansvar för t ex en gymnasieskola, menar Anders Lidström.

De alternativ som återstår är framförallt kommunsammanslagningar eller ökat samarbete mellan kommuner. Med tanke på det motstånd tidigare kommunreformer mött i vårt land är sammanslagning inte den troliga lösningen. Det mesta i utredningsarbetet hittills pekar dessutom mot en önskan om ökat samarbete.

- Antagligen kommer man att uppmuntra samarbete mellan kommuner som en förberedelse inför framtida sammanslagningar, gissar Anders Lidström.

Annika Eriksson

Läs mer på Ansvarskommitténs hemsida:
www.sou.gov.se/ansvar

Mats Svegfors:

Bibliotekslagen – symbolpolitik utan verkligt innehåll

FAKTA

Asymmetrisk modell, exempel Spanien:

I Spanien står de kommunala uppdragen i relation till kommunens invånarantal, den sk Spanska trappan.

Den är utformad enligt följande modell:

- Alla kommuner sköter väghållning, gatubelysning, vatten och avlopp samt ordnar begravningsplatser.
- Fler än 5000 invånare: ansvar för parker och avfallshandtering.
- Fler än 20 000 invånare: ansvar för social välfärd och brandförvar.
- Fler än 50 000 invånare: ansvar för kommunikationer och miljöskydd.

De uppgifter kommunen inte ansvarar för sköts från nästa nivå, motsvarigheten till svenska län eller lands-ting.

Samverkan, exempel Frankrike:

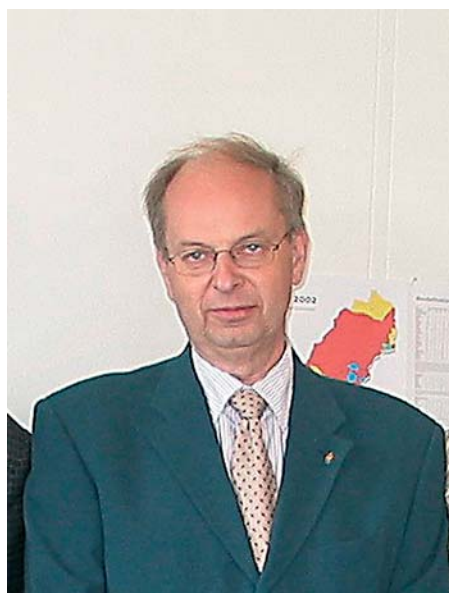
I Frankrike har man ansett det vara viktigt att behålla även mycket små kommuner som i princip kan bestå av en kyrka och några hus. Därför har man utvecklat ett komplicerat system med samarbete kring olika funktioner och olika typer av service. Det består av många kommuner som ingår i ett nät av samarbete med andra kommuner. De olika nätens storlek varierar beroende på vilken typ av tjänst det gäller.

Översyn även i Norden

Även de övriga nordiska länderna granskar just nu sina egna respektive samhällsstrukturer. I Finland leder regeringen arbetet, i Norge har särskilda utredare ansvar för olika uppgifter och i Danmark är det en expertkommission utan politiker som sköter det hela.

Danmark har kommit längst och har redan nu beslutat att lägga ned sina amt. Istället har man skapat fem regioner som leds av valda politiker men som inte har någon beskattningsrätt. I skrivande stund arbetar man med att slå samman kommunerna, där ingen enskild kommun helst ska ha färre än 30.000 invånare. Reformen genomförs den 1 januari 2007.

Danmarks Biblioteksförning, DB, har agerat tydligt i frågan och arbetat för att bibliotekens arbete ska uppmärksammas. Strukturkommissionens första betänkande presenterades den 9 januari 2004 och den 25 mars gick DB ut med ett uttalande. Där krävde förningen bl a att biblioteken och deras verksamhet ska ingå i reformarbetet. Med anledning av de nya kommungränserna ordnar föreningen två regionala möten under hösten: "Samfundskrav och utfordringar" samt "Lokale muligheder – indspark til ny udvikling".

Kommunernas arbete och lagstiftningen kring det arbetet – allt kan förändras när Ansvarsutredningens arbete är klart. Frågan är vad som händer med biblioteken. BBL har pratat med Mats Svegfors som är ordförande i Ansvarskommittén.

– Man kan väl formulera det så här: Bibliotekslagen är inte så oerhört förpliktigande.

Mats Svegfors ler vänligt, rättar till sin gula slips och fortsätter sakligt:

– Om man ska hårdra det skulle man kunna sätta upp en skylt med texten brandstation och bibliotek, ställa upp en hylla med några titlar och ändå ha uppfyllt lagens krav.

Mats Svegfors är en man med många uppdrag, men trots ett fullspäckat schema fick BBL ett samtal med honom efter hans föreläsning på Biblioteksdagarna. Hans kommentar kring bibliotekslagen är ett svar på frågan om hur mycket utredningens resultat kan påverka lagen.

Det ingår nämligen i utredningens uppdrag att se över rättighetslagstiftningen. Om kommunerna och deras arbete ser annorlunda ut i framtiden är det mycket möjligt att lagstiftningen kan påverkas.

– Kommunsammanslagning, kommunal samverkan och asymmetri är tre nod som hänger samman, menar Mats Svegfors. Vilken av de tre modellerna för kommunernas arbete som kommer att bli avgörande för framtiden, är det för tidigt att svara på.

– Många anser att vi har för små kommuner, men ingen föreslår att vi ska slå samman dem.

Däremot talar många om att ta bort de regler som hindrar samverkan för att längre fram kunna stimulera till sammanslagningar. I praktiken betyder det att många kommuners arbete kommer att närma sig varandra.

Asymmetri är också ett viktigt alternativ.

– På regional nivå har vi det redan och på kommunal nivå går det i den riktningen, säger Mats Svegfors.

Vem som ska ta ansvar för de uppdrag som, om så blir fallet, den lilla kommunen inte står för, är det också för tidigt att säga

något om. Det är frågor som utredningen just börjat diskutera närmare. Men Mats Svegfors anser själv att de små kommunernas problem ofta överdrivs:

–I större utsträckning än debatten gör gällande finns resurserna trots allt på de flesta håll och ingen kommun kommer att gå i konkurs på grund av bibliotekslagen.

Bibliotekslagen är helt enkelt för tandlös för att påverkas av förändringar i kommunerna. Mats Svegfors menar att den illustrerar dilemmat med att styra lokal verksamhet centralt.

–Den är ett exempel på symbolpolitik utan verkligt innehåll, anser Mats Svegfors.

Däremot ser han en finess med att den är utformad på det här sättet.

–Det enda lagen säger är att det ska finnas ett kulturellt centrum av något slag. Den ger full kommunal handlingsfrihet.

En konsekvens av det är att visioner och politisk vilja också flyttas till kommun- och länsnivå.

–Det är bra med tanke på hur stora skill-

naderna är i landet, tycker Mats Svegfors.

Han understryker att det han säger om bibliotek är hans egna tankar och ger ett exempel från sin egen vardag på hur biblioteket används:

–Själv åker jag mellan tre bibliotek med väldigt olika förutsättningar, Skinnskatteberg, Köping och Västerås. På något av dessa ställen hittar jag den bok jag vill ha.

Det förutsätter visserligen att man kan transportera sig flitigt mellan kommuner. Det är inget problem för Mats Svegfors och enligt honom, inte heller för andra:

–Jag har bil och det har de flesta.

En nationell biblioteksmyndighet avfärdar Mats Svegfors som ett exempel på standardkrav olika intressen brukar komma med.

–Ska några centrala tjänstemän överpröva kommunala politikers beslut? Enligt vad? Vad är det staten ska garantera, frågar han.

–Bibliotekslagen måste i så fall få en helt annan utformning där staten kontrollerar

mer. I och med det kommer finansieringsfrågan in och om staten ska finansiera förlor kommunerna ännu mer av sin makt.

Men även om bibliotekslagen är följsam kommer bibliotekens arbete att påverkas i takt med de förändringar kommunerna går igenom. Förändringar som förväntades bli stora i utredningens inledning, men som det fortfarande är svårt att säga något konkret om. Trots det – och trots att kommittén är så aktiv i sitt utåtriktade arbete – förekommer nästan ingen partipolitisk debatt. Mats Svegfors menar att det till stor del handlar om att ledamöterna i kommittén vill undvika partipolitiska låsningar:

–Partipolitisk debatt kan vara mer än olika partipolitiker som tar heder och ära av varandra i media.

–Det förekommer en hel del kommunikation och samtal, även om det först och främst är inom partier och de fora där politiker möts.

Annika Eriksson

Svenska Akademien belönar bibliotekarie

Madeleine Bergmark, verksam vid Göteborgs stadsbibliotek, har utsetts till första pristagare av Svenska Akademiens nyinrättade bibliotekariepris 2005. Prisbeloppet är på 40 000 kronor.

Akademien motiverar sitt val med att "Madeleine Bergmarks arbete riktas särskilt mot grupper som annars riskerar att margi-

naliseras och kan så att sägas gå ut på att anordna litterära möten mellan böcker, läsare och författare."

Madeleine Bergmark, som är enhetschef för skönlitteratur, språk, konst och musik, har bland annat jobbat med "Poesihörnan" på Stadsbiblioteket, med debutanter, skrivarkurser och med skådespelare i det hon kallar "skapande läsning".

Hon ligger också bakom projektet "Spår-vagnspoeter" och ett läsprogram för skolor i Göteborg och Sydafrika med exilförfattare som bjudits in av Svenska PEN-klubben (se BBL nr 10/2004).

–Det känns väldigt roligt och otroligt hedrande. Det är ett pris till oss allihop som jobbar här. Det känns nästan lite orättvist att det är bara jag som får det, säger Madeleine Bergmark.

Vad hon ska göra med den summa pengar hon har fått vet hon ännu inte.

–Det finns många håll att stoppa i men troligen blir det en resa till Sydafrika där vi ju har hållit på med ett läsprogram.

Det som driver Madeleine Bergmark är en stark tro på den kraft som finns i läsandet och skrivandet.

–Jag vill att alla ska få uppleva hur viktigt

det är att läsa. Så försöker vi också föra in ett skapande moment i det vi gör för att lite grand försöka avdramatisera det här med att läsa och skriva.

I priskommittén för Svenska Akademiens bibliotekariepris ingår akademiledamoten Gunnel Vallquist (ordf), Jonas Ellerström (förläggare), Arne Johnsson (poet och bibliotekarie) samt Nobelbibliotekets chef, Lars Rydquist (sekr).

Vid årets Bok & Biblioteksmässa i Göteborg anordnar priskommittén ett seminarium där pristagaren får möjlighet att tala om sina erfarenheter av skönlitterärt arbete på bibliotek.

Svenska Akademiens bibliotekariepris, kommer att delas ut årligen och skall tilldelas "bibliotekarier vid svenska folkbibliotek som har gjort värdefulla insatser för att främja klassisk och samtida skönlitteratur". Det nyinrättade priset ska ses som ett erkännande av den viktiga roll bibliotekarien spelar för ungdomars och vuxnas läsnäring.

HZ

På nytt jobb

Agneta Olsson

59 år

Ny överbibliotekarie vid Göteborgs universitet och dessutom ny ledamot i Svensk Biblioteksförnings styrelse.

FOTO: GÖRAN OLOFSSON

När började du ditt nya jobb?

– Jag tillträdde den 1 maj, men jag har arbetat som tillförordnad överbibliotekarie sedan 1 mars.

Jag har också haft olika chefsbefattningar inom Göteborgs universitetsbibliotek sedan 1985.

Vilka blir dina främsta arbetsuppgifter?

– Det tål att tänka på. Men jag skulle nog säga att det viktigaste är att förankra biblioteket i universitetets arbete. Ofta talar man om fakulteter och förvaltning – och sedan om biblioteket. Jag vill synliggöra vilket viktigt led biblioteket är i produktionsapparaten. Min förhoppning är att kunna finnas ute bland fakulteterna, ha regelbundna samtal med dekanus och på så vis vara en naturlig samarbetspartner.

– Det är också viktigt att lyfta fram biblioteken i universitetets marknadsföring. Studenterna älskar sina bibliotek och besöksiffrorna ökar ständigt. Vi är ett cityuniversitet med fakulteterna och deras bibliotek placerade i centrala Göteborg. Det är rena drömsiten för en student och ett bra argument för universitetet att få studenter att välja Göteborg.

Vilken blir största skillnaden jämfört med dina tidigare chefsuppdrag?

– Ju högre upp man kommer i organisationen desto längre kommer man från användaren och det tror jag att jag kommer att

sakna. Det kan nog också göra det ännu mer ensamt som chef. Men det är också en konsekvens man får räkna med när man väljer att vara ledare. Man kan inte vara både kompis och chef.

Vilka erfarenheter tar du med dig?

– Mina erfarenheter har lärt mig att det är viktigt att vara lyssnande och synlig som chef. Vårt bibliotek har många enheter och jag kommer att finnas där så mycket jag kan.

Jag vill också vara en tydlig chef. Fattar jag ett beslut ska alla veta det samtidigt och med samma ord.

Vilka för- respektive nackdelar ser du med att komma inifrån verksamheten?

– En stor fördel är att arbetet inte behöver tappa styrfart. Dels är jag en känd person redan, dels vet jag vilka frågor som är aktuella och kan fortsätta driva dem.

– Men det kan också vara en nackdel. Jag tror att det kan finnas förväntningar på att saker ska börja hända med en gång. Men jag kommer att ta ett steg tillbaka. Även om jag redan har klart för mig vad jag tycker ska göras måste jag tänka igenom hur jag vill göra det.

En stor del av arbetet verkar kretsa kring det digitala biblioteket. Vilket område anser du är viktigast att prioritera?

– Det är svårt att svara på. Ingen kan veta vad framtiden bär med sig. Vem kunde tro för tio år sedan att t ex utvecklingen av e-tidskrifter skulle gå så fort framåt?

– Vi arbetar helt enkelt med det som behöver utvecklas just nu och följer naturligtvis utvecklingen nationellt och internationellt. Eftersom e-arkivering är något vi gör tillsammans med fakulteterna tycker jag det är väldigt viktigt. E-publicering och marknadsföring av nya publiceringsvägar är också viktigt. När det gäller e-böcker ligger Göteborg redan långt framme och det tänker vi fortsätta att göra.

– Man får heller inte glömma att se över hur bibliotekets egna arbetsrutiner och resurser förändras i takt med digitaliseringen.

Vilka tycker du är de viktigaste framtidsfrågorna för forskningsbiblioteken?

– Som jag sa tidigare, vi måste visa vilken viktig del biblioteket är i utbildning och forskning och att detta är en kvalitetsfråga för universiteten.

– Och så återkommer jag till biblioteken som mötesplats. Utvecklingen har gjort att

forskaren har mycket material tillgängligt via bibliotekets webb i sin dator var han eller hon än befinner sig. Men jag skulle önska att forskarna kom tillbaka till biblioteket. Att det återigen blir en plats där en professor och student kan sitta sida vid sida.

Annika Eriksson

FOTO PETER AXELSSON

Eva Hesselgren Mortensen ny chef för Anna Lindh-biblioteket

Styrelsen för Anna Lindh-biblioteket har utsett Eva Hesselgren Mortensen till chef för det nya specialbibliotek som öppnas i slutet av augusti och kommer att heta Anna Lindh-biblioteket. Eva Hesselgren Mortensen är idag chef för universitetsbiblioteket i Karlstad. Hon har tidigare arbetat som bibliotekschef på Regeringskansliet och i flera omgångar tjänstgjort vid universitetsbiblioteket i Stockholm. Hon har vidare ansvarat för samarbetet mellan nordiska forskningsbibliotek inom Nordiska Ministerrådet och under åren 2002–2004 var hon ordförande i Svensk Biblioteksförning.

Anna Lindh-biblioteket ska bli Nordens ledande bibliotek för försvar, säkerhets- och utrikespolitik. Ambitionen är att det både ska vara ett vetenskapligt forskningsbibliotek och en öppen mötesplats för utrikespolitiskt intresserade med klassiska boksamlingar, tidskrifter och moderna dataarbetsplatser. Biblioteket öppnar i samband med att Försvarshögskolan och Utrikespolitiska institutet flyttar till gemensam byggnad på Drottning Kristinas väg vid Tekniska högskolans område i Stockholm. HZ

Kulturnät Sverige återuppstår – och får konkurrens

DEN NEDLAGDA NÄTPORTALEN Kulturnät Sverige har återuppstått. En ideell intresseförening, som bildades i de engagerade känslorna kring nedläggningen av den omfattande kultursajten, har köpt portalen av Statens kulturråd för 21.900 kronor och avser att driva den vidare på ideell basis. Köpet kunde genomföras tack vare lån från Nätverkstan i Göteborg och Kulturserven i Malmö.

– Vi har förstås förhoppningar om att det inte kommer att vara ideellt arbete för evigt, säger Dan Abelin som är en av styrelsemedlemmarna.

Hur skall verksamheten finansieras?

– Det får väl framtiden utvisa, men det är inte otänkbart att det blir medlemsavgifter, sponsring och annonser.

Föreningen avser att satsa mer på marknadsföring av portalen än vad Kulturrådet gjorde.

– Vi hoppas hitta billiga sätt. Det finns ju många människor som har haft nytta av Kulturnät Sverige under åren, och förhoppningsvis kan vi få draghjälp av dem. På sikt vill vi också annonsera i dagspress och i tidskrifter, säger Dan Abelin.

Innehållsmässigt kommer sajten att se ut ungefär som den gjort hittills, men det finns också många nya idéer kring verksamheten. Vilka de är kan Dan Abelin inte avslöja ännu. Först efter sommaren tror han att de kommer att vara igång med verksamheten helt och hållet.

Blir det några förändringar inom biblioteksområdet?

– Det tror jag inte. Vi hoppas att biblioteken fortsätter att förse oss med information som vi kan lägga ut på sajten.

Det var i samband med budgetbeslutet i höstas som riksdagen bestämde att det statliga åtagandet gentemot Kulturnät Sverige skulle upphöra. Nätet, som tillkom som ett resultat av betänkandet ”IT i kulturens tjänst” (SOU 1997:14) bedrevs under de första åren som en försöksverksamhet i Ingenjörsvetenskapens regi. År 1999 permanentades verksamheten genom riksdagsbeslut och fördes över till Kulturrådet år 2000. På hösten 2004 fattades beslut om nedläggning.

Det gav upphov till många namnunderskrifter och upprörda känslor inom kulturvärlden.

Varför var det viktigt att rädda Kulturnät Sverige?

– Det är en portal som byggts upp under lång tid och det är ett stort och starkt nätverk. Det vore bortkastade pengar att låta det gå förlorat.

Men Kulturnät Sverige är numera inte ensam aktör på planen. I april startade Kultur 1, en liknande kulturportal som inte har något med Kulturnät Sverige att göra.

– De verkar ha plankat ganska mycket från oss för att uttrycka det milt, säger Dan Abelin. Men jag tror att vi skiljer oss för att vårt nätverk är större och kraftigare. Jag ser dem som kolleger och konkurrenter, och vi får väl se om det finns plats för två nätportaler av det här slaget.

Men på Kultur 1 hyser man ingen oro för att det skall bli trångt. Med en stiftelse som finansiar tycks man heller inte tampas med några av de ekonomiska problem som annars präglar kulturvärlden. Vem eller vilka som ligger bakom stiftelsen är hemligt, och det enda som chefredaktören Hans Alexander Gerlanus vill avslöja är att en mycket känd svensk konstnär ingår i den.

– Vi har en budget på 1,2 miljoner, nio man i redaktionen och kontor i Stockholms city. Annonskostnaderna använder vi för att honorera våra skribenter. Det här är bara början på en enorm kulturplattform som vi håller på att skapa.

Idén till Kultur 1 föddes i samband med nedläggningen av Kulturnät Sverige. Då visste man inte att sajten skulle återuppstå. Men Hans Alexander Gerlanus säger att det absolut finns plats för båda två.

– Kulturnät Sverige var väldigt bra och jag beklagar att de fick lägga ner. Det är roligt att de nu kan återuppstå. Tyvärr kan jag se på sajten att de inte hänger med längre, de har förlorat en hel del.

Att Kultur 1 skulle ha plankat Kulturnät Sverige förnekar Hans Alexander Gerlanus bestämt.

– Naturligtvis har vi tittat på den, vår förståelse vid den tidpunkten var ju att det var nedlagt. Men vi har helt andra gränssnitt,

och vi recenserar inte verksamheterna som Kulturnät Sverige gör. Hos oss är det länkinnehavarna själva som får föra talan. Det är en väsentlig skillnad. Men våra besökare får väl avgöra på vilka andra sätt vi skiljer oss åt.

På Kultur 1 blir alla tips oavsett storlek publicerade, lovar Hans Alexander Gerlanus. Det finns också en plattform för konstnärer att visa upp sig i virtuella gallerier. En tidskrift kommer att se dagens ljus någon gång i juli.

– Och vi kommer att satsa enormt mycket på bibliotek, skriv det.

Tja, oavsett vad så kan det ju för oss kulturintresserade aldrig vara helt fel med ännu fler mötesplatser för kultur. Låt oss se tiden an.

Annina Rabe

Kulturnät Sverige finns på www.kulturrad.se och Kultur 1 återfinns på www.kultur1.se

Ljungberg inspirerar till läsning

När läsintresset ska uppmuntras i England går vägen via fotbollen. Kampanjen, som kallas Premier League Reading Stars, riktar sig framför allt till familjer. Varje spelare har valt en favoritbok som kommer att presenteras i olika sammanhang. Dessutom adopterar klubbarna var sitt bibliotek, dit spelarna kommer och läser högt ur sina favoritböcker.

Bland de svenska namnen märks Fredrik Ljungberg, Arsenal, som valt ut barnboken *Bilar och traktorer och annat som rullar* av Richard Scarry.

– Jag fick den här boken av min faster och farbror när jag var barn, och jag läste den oavbrutet, säger Fredrik Ljungberg i en pressrelease på Premier Leagues hemsida.

I sammanhanget kommer man osökt att tänka på Tomas Brolins kommentar när han var skadad och fick frågan om han läste någon bok på sjukhuset.

– Så sjuk blir jag aldrig, svarade han.

AE

Vilken är din bakgrund?

– Jag har min bakgrund i geo- och miljövetenskap och en magisterexamen i informationsvetenskap. Jag har arbetat i mer än tjugo år med information och förlagsverksamhet i utvecklingsländerna. Under min karriär har jag också varit ansvarig för forskningsprojekt och forskningssamarbeten med utvecklingsländerna.

Hur länge har du varit chef för INASP?

– Sedan starten, 1992.

Vad är det viktigaste som ni har åstadkommit hittills?

– Vi har visat hur viktigt det är att både institutioner i utvecklingsländerna och utvecklings- och biståndsorganisationer har tillgång till information från hela världen på agendan.

Vilket är ert viktigaste mål just nu?

– Faktisk tillgång till global information är inte längre den stora utmaning och klyfta som det har varit – tack vare program som INASP, AGORA (Access to Global Online Research in Agriculture) och många andra.

– Nu handlar det främst om att prioritera optimerad användning, att marknadsföra den tillgänglighet som finns och att skapa bättre infrastruktur – när det gäller antal datorer, kostnad för Internetanvändning, samt optimering, styrning och kontroll av den information som skickas via bredbandet.

Vilken roll spelar biblioteken i ert arbete?

– Biblioteken är en av de viktigaste aktörerna när det gäller att göra vårt arbete möjligt. Bibliotekarierna har uppgiften och ansvaret att arbeta med användarna – forskare, vetenskapsmän, utbildare, vårdanställda etc. Nya metoder för att förmedla information erbjuder många möjligheter men det innebär också många utmaningar. Biblioteken behövs för att hjälpa användare att välja och värdera den information som är relevant för deras behov – annars kan de lätt gå vilse.

– Biblioteken spelar en ovärderlig roll i det här sammanhanget. INASP uppskattar

särskilt samarbetet med Lunds universitet för att ta fram ELIN (Electronic Library Information Navigator). ELIN erbjuder ett gränssnitt för alla de resurser som finns tillgängliga inom en institution. Pilotversionen körs just nu i University of Makerere i Uganda, the National University of Rwanda och myndigheten för högre utbildning i Pakistan.

Flera av de länder ni arbetar med saknar fungerande infrastruktur. Vilka åtgärder förutom tillgång till Internet och digital teknik tror du skulle kunna hjälpa till att överbrygga hindren?

– Politisk vilja. Tillgänglighet, datorer och liknande ändrar ingenting förrän länder och institutioner har stöd från de politiskt ansvariga och från finansierare för forskning samt får förståelse för den roll som information och kunskap spelar på det här området. För det behövs politiskt stöd – ibland t o m formellt genom ministerier och ministrar, eller via universitetsrektorer och via bibliotekschefer. På alla nivåer.

– Delade datorresurser skulle också vara en hjälp. En del nya datorlaboratorier för utbildning är underutnyttjade många av veckans timmar.

Vad tycker du om Sverige?

– Jag uppskattar verkligen att arbeta med svenska kolleger, de har ett långsiktigt och initierat engagemang i utvecklingsfrågor. Vi söker just nu efter en biblioteksutbildning att samarbeta med för att förbättra det digitala bibliotekets förutsättningar i utvecklingsländerna. Vi skulle gärna se att det blev just en svensk biblioteksutbildning.

Annika Eriksson

Carol Priestly, chef för INASP som arbetar för spridning av information om vetenskapliga resultat, dels genom att skapa samarbete och nätverk, dels tekniskt genom att underlätta informationshantering på lokal nivå.

2000-talets bibliotekshyllor

Med denna smakfulla, flexibla och lätta hylla kan Du sätta personlig touch på inredningen.

Biketjänst
Biblioteksinredningar
Box 30, 340 30 Vislanda

T: 0472-300 36 E: info@biketjanst.se
F: 0472-344 59 W: www.biketjanst.se

TEMA: Bokens makt

I Turkmenistan vill presidenten stänga så gott som alla bibliotek. I det oroliga Indien attackeras biblioteken. Misstankar om skändning av Koranen får förödande konsekvenser i Afghanistan och Pakistan. Katolska kardinaler i Italien är oroliga över "Da Vinci-kodens irrläror", och i USA stormar det kring biblioteksböcker med homosexuellt innehåll. Tottie Lönn skriver om några färskare internationella exempel där boken och biblioteken används som slagträ för politiska och religiösa krafter.

En bok räcker!

Det behövs bara en enda bok, anser presidenten i Turkmenistan, Saparmurat Niyazov, och det är hans egen bok om moral och filosofi: *Rukhnama*. Den ingår som del i presidentens personkult och alla i landet som kan läsa har fått order om att studera den för att sedan kunna förhöras om innehållet. Han har dessutom gett order om att stänga alla bibliotek i landet med motiveringen att "ingen läser böcker eller går till bibliotek". Undantagna är nationalbiblioteket och universitetsbiblioteken – övriga skall bort.

IFLA, International Federation of Library Associations and Institutions, har protesterat mot biblioteksstängningarna och vad dessa innebär för informations- och yttrandefriheten i Turkmenistan. "Genom ett av de mest djupgående angreppen på rätten till intellektuell frihet som vi har bevittnat på många år, vidtar Turkmenistans regering åtgärder för att hålla befolkningen i isolering och okunnighet", säger IFLA:s ordförande Kay Raseroka i ett pressmeddelande (www.ifla.org, 9.4.2005).

Censur och Internetblockering präglar landet. Universitetsbiblioteken har inte uppdaterats på tio år och många böcker om historia, litteratur och biologi har tagits bort och förstörts. Främmande litteratur, tidskrifter och tidningar är förbjudna. Bokbränning, bannlysning av bibliotek och kulturinstitutioner, fängslandet av intellektuella och oppositionella, är vardag. Presi-

denten avvisar alla propåer utifrån. Endast den egna läran enligt *Rukhnama* tillåts. Till sammans med flera andra internationella organisationer väddar IFLA till FN:s kommission för mänskliga rättigheter att reagera på övergreppen.

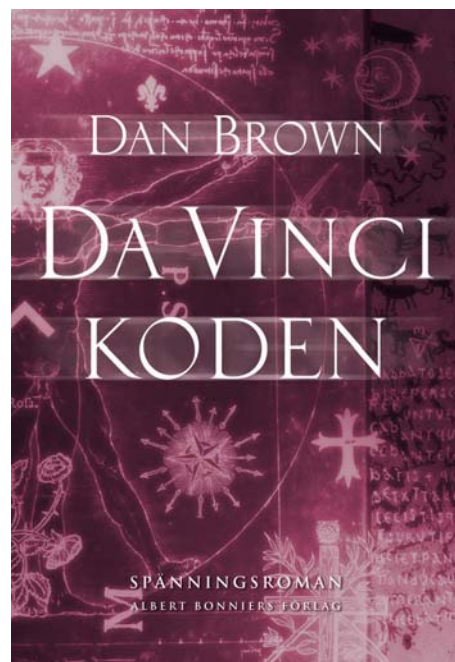
Språk och skrift – politiskt sprängstoff

Vilken skrift eller vilket alfabet som används för ett språk är också en politisk tvistefråga i vissa delar av världen. Mordbrännare från två extrema grupper satte centralbiblioteket i delstaten Manipurs huvudstad, Imphal, i brand i maj. Cirka 145 000 böcker, manuskript och tidningar förstördes. "Alla böckerna i biblioteket var skrivna med bengalisk skrift, därför satte vi eld på byggnaden", förklarade en talesman för en av grupperna, enligt BBC (<http://news.bbc.co.uk>). Genom dådet har Manipurs värdefullaste texter försvunnit i elden. Grupperna kräver att det bengaliska alfabetet som använts de senaste 300 åren skall utplånas och ersättas med den äldre mayeksskriften. Tidigare har grupperna genom växande militanta påtryckningar fått Manipurs lokaltidning att trycka både bengalisk skrift och mayeksskrift.

Katolska protester mot bästsäljare

Den katolska världen är inte glad över försäljningssuccén *Da Vinci-koden*, som nu sålts i 17 miljoner exemplar. Bland annat skrivs i romanen att Jesus var gift med Maria Mag-

dalena och den katolska kyrkan anklagas för att vilja mörklägga detta. Officiellt har Vatikanen inte bannlyst boken men kardinal Tarcisio Bertone har uppmanat katolska bokhandlare att sluta sälja den. Han har också varit värd för ett seminarium "Storia Senza Storia" (historia utan historia). Avsikten var att avslöja bokens lögn. "Jag tror att vi slog larm för sent", säger kardinalen till BBC (<http://news.bbc.co.uk>). *Da Vinci-koden* skall filmatiseras och den fick nyligen British Book Awards "Book of the Year".

Koranskändning orsakar upplopp

Den omskrivna Newsweek-artikeln om Koranskändning i Guantánamolägre har knappast bidragit till att förbättra USA:s relationer till den muslimska världen. Visserligen tog Newsweek's sagesman tillbaka uppgiften om att förhållsledare skulle ha vanhelgat Koranen genom att lägga ut den på toaletterna och spola ned den. Men uppgifterna har förorsakat blodiga upplopp och kravaller i Afghanistan och Pakistan. Även om Newsweek ångrar uppgifterna så kvarstår misstankarna om skändningar eftersom samma uppgifter också kommit från andra källor.

(Se artiklar av G. Cederskog och E. Ohlsson i DN 17/5.)

Protester mot böcker i USA

När man läser om hot och våld riktat mot böcker och bibliotek i världen, förefaller allmänhetens försök att få bort böcker från bibliotekshyllorna i USA som harmlösa. Om än mindre våldsamt är även detta ett uttryck för en uppfattning som hävdar att boken och biblioteken är skadliga företeelser.

Sexualfixering och sexualskräck tycks vara utbrett i USA. "Sexuellt innehåll" och "anstötligt språk" är nämligen de vanligaste skälen till att försöka få bort böcker från hyllorna i de allmänna biblioteken och skolbiblioteken.

Det framgår av listan "Ten Most Challenged Books of 2004" som offentliggjordes för ett par månader sedan. Listan sammanställs varje år av American Library Association's Office for Intellectual Freedom (www.ala.org). Tre av de tio böckerna berörde dessutom homosexuella teman. Där emot tycks skräcken för Harry Potter-serien ha minskat. För första gången på fem år finns serien inte med bland de farliga böckerna.

"Ten Most Challenged Books of 2004"

1. *The Chocolate War* av Robert Cormier, "sexuellt innehåll, anstötligt språk, religiös ståndpunkt och våld".
2. *Fallen Angels* av Walter Dean Myers, "rasism, anstötligt språk och våld".
3. *Arming America: The Origins of a National Gun Culture* av Michael A. Bellesiles, "felaktigheter och politisk ståndpunkt".
4. *The Captain Underpants-serien* av Dav Pilkey, "anstötligt språk och förebild för dåligt uppförande".
5. *The Perks of Being a Wallflower* av Stephen Chbosky, "homosexualitet, sexuellt innehåll, anstötligt språk".

6. *What My Mother Doesn't Know* av Soniya Sones, "sexuellt innehåll och anstötligt språk".
7. *In the Night Kitchen* av Maurice Sendak, "nakenhet och anstötligt språk".
8. *King and King* av Linda de Haan och Stern Nijland, "homosexualitet".
9. *I Know Why the Caged Bird Sings* av Maya Angelou, "rasism, homosexualitet, sexuellt innehåll, anstötligt språk och olämplig åldersgrupp".
10. *Of Mice and Men* av John Steinbeck, "rasism, anstötligt språk och våld".

"För att skydda barnen" antog Oklahomas representanthus i maj en resolution. I den uppmanades biblioteken att förvara böcker om homosexualitet och andra olämpliga ämnen i särskilda avdelningar som bara vuxna har exklusiv tillgång till. Speciellt var man ute efter en gaypositiv bilderbok, *King and King*, som också listas på "Ten Most Challenged Books of 2004". Efter resolutionen flyttade biblioteken i Tulsa City County-Library System på boken, liksom på böcker om skilsmässa och död, till en nyskapad "föräldraavdelning". Hoten mot biblioteken i Oklahoma är reella och ekonomiska. Om biblioteken inte fogar sig finns det ett förslag från politikerna att hålla inne ett tilläggsanslag på 841 000 dollar som delstatens bibliotek begärt.

Bibliotek samarbetar med BVC

I Grängesberg har personalen på biblioteket, barnavårdscentralen, skola och förskola gått ihop för att förbättra barnens språkutveckling.

Projektet inleddes 2002 och innebär att de nyblivna föräldrarna får ett gåvobrev vid första besöket på BVC. Gåvobrevet kan föräldrarna ta med till biblioteket för att hämta en bok till sitt barn. När barnen fyller två och ett halvt får de ett nytt gåvobrev och sedan ytterligare ett när de fyller fem.

När barn och föräldrar kommer för att hämta böckerna passar bibliotekarierna på att visa runt och ge både föräldrarna och barnen tips på böcker. Hittills har reaktionerna varit positiva, ca 70 procent har hämtat sina böcker. AE

Dator med tal i Gävleborg

Varje huvudbibliotek i Gävleborgs län kommer att få en dator med talsyntes, dvs att den text som visas på skärmen kan höras i tal. Det blir det konkreta resultatet av de 270 000 kronor som de Synskadades vänner i Gävleborg skänkt till Bibliotek Gävleborg.

Pengarna räcker till den programvara som krävs för att utrusta datorerna på varje bibliotek med talsyntes. Sammanlagt handlar det om tio kommuner.

Projektet ingår i Bibliotek Gävleborgs satsning på att göra biblioteken i länet mer tillgängliga för personer med funktionshinder. AE

MARK35

EASY-CHECK
Självbetjäningssystem
för små bibliotek

Codeco Sverige AB
Wallenbergs gata 4 TEL 013-23 99 50
583 30 Linköping FAX 013-23 99 55
www.codeco.se

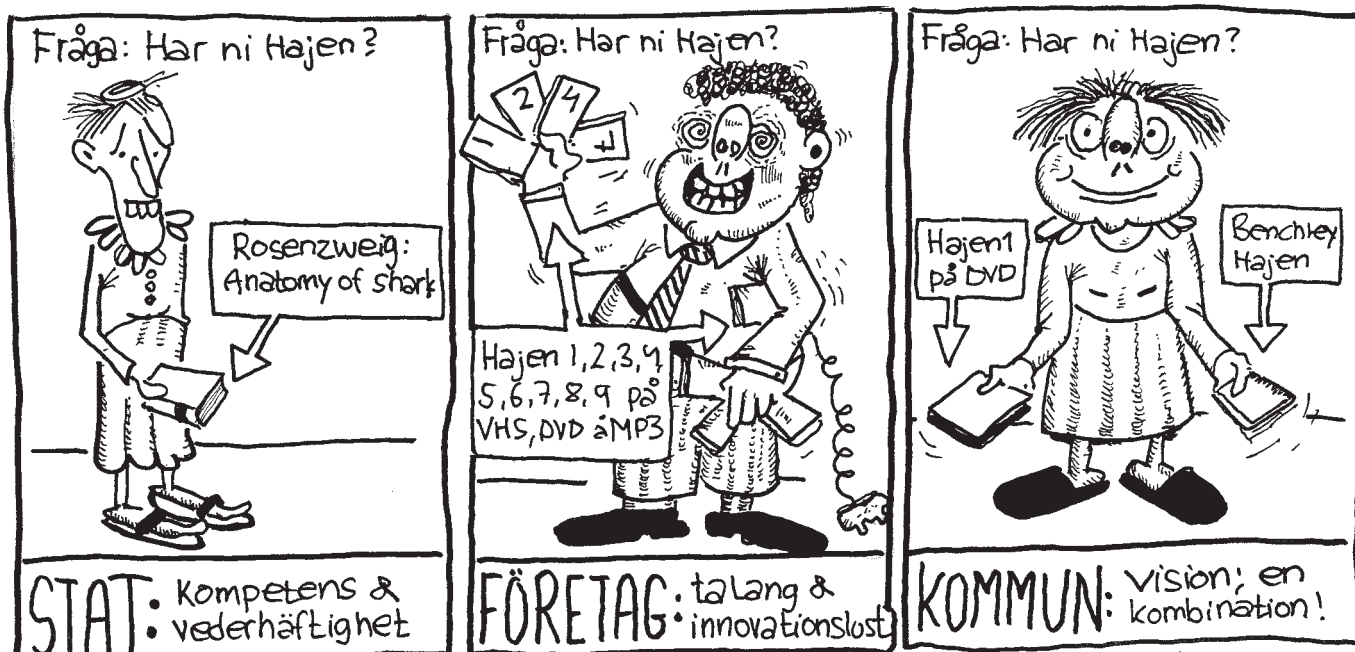
CODECO

Sommarens tecknade: **Föreläsning av Sven Nilsson bevistad och kommenterad av Ulf Moberg**

Vi lever och verkar i en kunskapsekonomi, upplevelseekonomi
samt i en uppmärksamhetsekonomi samtidigt som den
offentliga sektorn är i permanent kris sen årtionden...

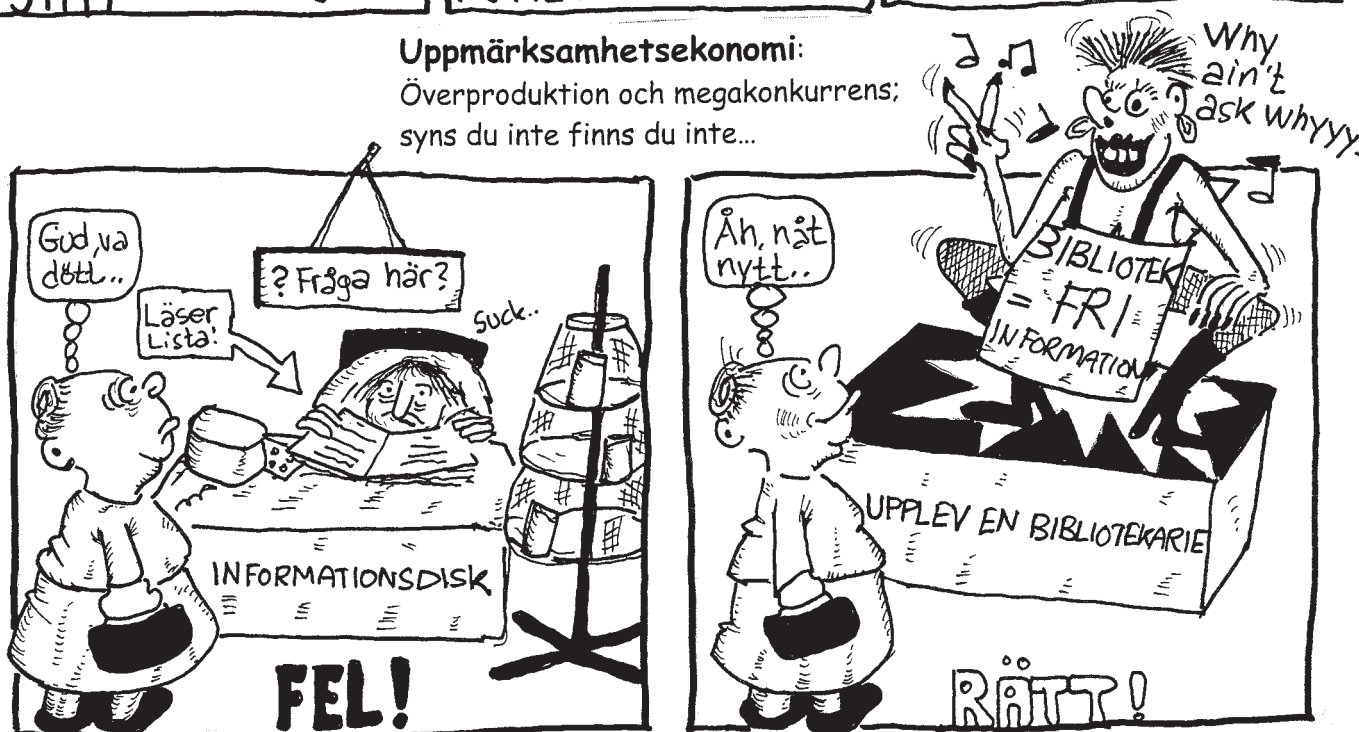
Kunskapsekonomi: kompetens + talang

Upplevelseekonomi: Starka bilder
och berättelser

Uppmärksamhetsekonomi:

Överproduktion och megakonkurrens;
syns du inte finns du inte...

Sven poängterade en del, ett moment, som biblioteken försummat av tradition: Arbetets potentiella lekfulla dimension! Vi, biblioteken, har ju den fördelen att vi skulle kunna införa en dimension som bygger på experiment, utforskning... i det vi gör...

Vi kan ju pröva oss fram, testa olika idéer osv.

Något som andra yrkesgrupper, tex. piloter eller hjärnkirurger inte kan...

Vi skulle i mycket större utsträckning kunna ställa oss frågor som:

- Tänk om vi gjorde såhär istället...
- Föreställ dig att...

En rolig analogi: Vi har ju läst den teoretiska litteraturen kring mediaplanering men vi har ju kanske märkt att något fattas...

Det verkar ju så förbannat tråkigt... Medieplanering har ju också ett mått av lust, av lek, av intuition... av att kunna dra nytta av sin beläsenhet, att applicera sin mediakunskap på verkligheten.

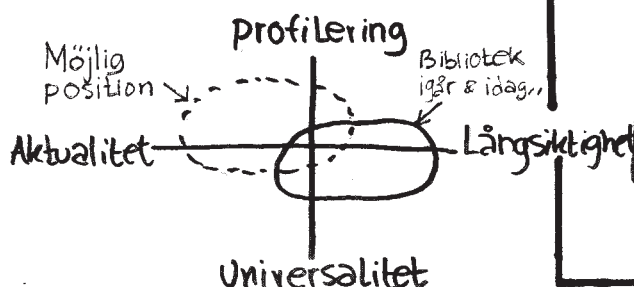
Det är ju inte endast ett matematiskt plockepinn som blir identiskt vem man än sätter på jobbet.

En dimension som kanske är svår att Sätta på papper...?

Biblioteken är för rädda för att sticka ut...

I diagrammet ligger man av tradition mot universalitet och långsiktighet med tex.

konsekvensen alltför stora och orörliga boksamlingar, rädsla för att ta till sig nya medier. Istället för att våga välja bort, att på ett utmanande och lockande sätt våga prioritera...

Biblioteket – korsordslösarnas självklara hemvist

DU HAR SÄKERT sett henne någon gång på biblioteket – korsordslösaren. För det är god chans att det är en "hon". 60/40 ungefär. Hon känns igen därför att hon ofta har en tidning med uppvikt korsordssida i handen och blicken vänd mot bibliotekets avdelning för allehanda uppslagsböcker. Lite försynt stannar hon till vid informationsdisken – "tror du jag kan få besvara om ett litet tips om var jag kan leta efter...". Det är ju högst sannolikt att någon annan redan varit där och frågat i sitt letande efter samma omöjliga nyckelord. Många bibliotekarier måste bli rätt duktiga på korsord med tiden. Alternativt trötta på det.

De flesta vet att Sverige har en statsminister som är klok nog att åtminstone motionera hjärnan – med korsord. Vad som inte är lika klokt är hans ofta återkommande självbelättna deklaration att "korsord skall lösas utan uppslagsverk". Det får stå för honom. Själv har jag fått minst halva min allmänbildning genom den resa i böckernas värld som korsorden gett mig. Det brukar börja med att man letar efter ett speciellt ord i början av kvällen och slutar i en helt annan bokhylla efter midnatt och utan att man minns vilket ord man egentligen började leta efter. Och ännu längre kan en sådan resa förstås bli på ett bibliotek!

Som nybliven pensionär har jag startat vad jag kallar förstudien till en doktorandforskning vid Umeå Universitet. Går det att vetenskapligt visa att det finns ett samband mellan regelbundet korsordslösande och bättre hälsa/välbefinnande? Ett frågebatteri har redan lagts in i den stora longitudinella äldrestudien Betula. Att det finns ett hjärnrelaterat – s k kognitivt – samband med all intellektuell stimulans får redan anses styrkt. Projekt BÅK – ett Bättre Åldrande Koncept – vill i stället peka på vad man kallar korsordslösandets andra nyttoeffekter som alla har stor betydelse särskilt i den post-yrkesverksamma livsfasen. Det handlar om nöje/humor/glädje, utmaning/ökad kunskap/självkänsla, koncentration/uthåll-

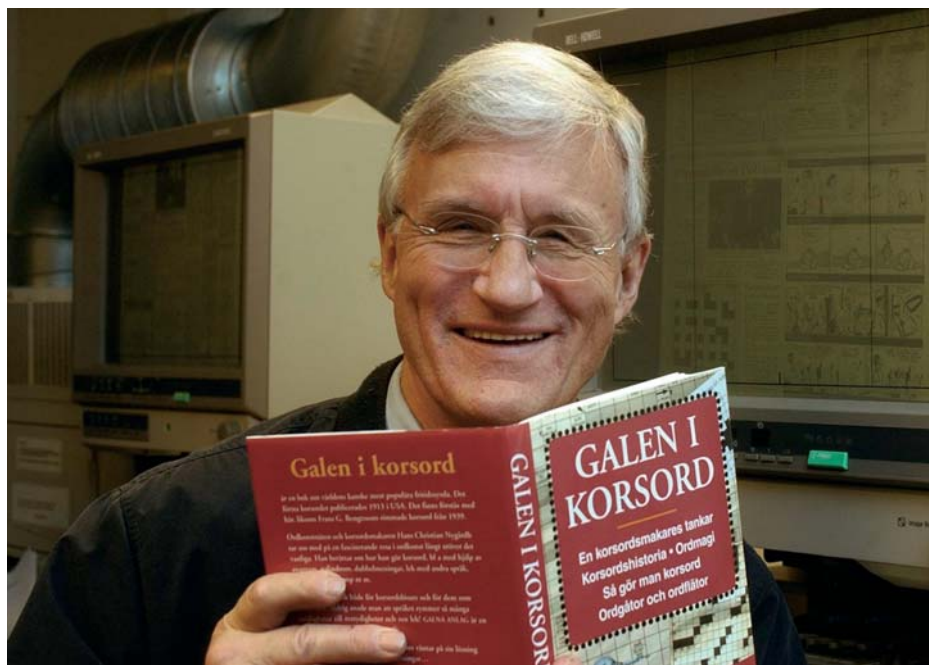
lighet/ork, regelbundenhet, tidsfördriv/sysselsättning/distraktion (från depression/värk/smärta), sociala kontakter m.fl. Om hypotesen kan styrkas och kunskapen utnyttjas rätt kan samhället ha stora pengar att omfördela av en årlig budget på hundratal miljarder kronor inom Vård & Omsorg.

Uppmärksamheten kring denna amatörforskning ledde till förfrågningar från biblioteken. "Vi har så många korsordslösare hos oss – kan du inte komma och prata lite om det i största allmänhet?" Den klassiska svårigheten att finansiera all forskning ledde till att jag nu pratar – i första hand på biblioteken – ett begränsat antal gånger per termin "om korsord" mot ett bidrag till forskningsbudgeten.

Jag gör det också därför att jag vill hjälpa korsordslösarna och biblioteken att möta varandra på ett för bägge parter mer givande sätt. Någon betydelse har väl ändå besöksstatistiken för bibliotekens anslag och resurser. Och för korsordslösaren är fördelarna uppenbara när de väl kommit på dem. Alla har inte tillgång till egna uppslagsverk eller

Internet. Och hur roligt är det att sitta framför en dataskärm när man kan ta en promenad – eller färdtjänst vid behov – till biblioteket? Särskilt om biblioteket kanske har uppmuntrat till en informell och social träffpunkt för de korsordsfrälsta en speciell eftermiddag i veckan. Och korsordslösarna är många. En SIFO-undersökning för något år sedan visade att motsvarande 800.000 personer bara i åldersintervallet 50–79 år svarade att de var "mycket intresserade av korsord". Drygt 100.000 lösningar i veckan (!) skickas också in från alla upptänkliga publikationer (i stort sett bara privatekonomitidningarna saknar korsord) och då är det lågt räknat nio av tio som aldrig bryr sig om att skicka in sina lösningar. Korsord är utan tvekan Sveriges största dolda intresse.

EN ANNAN POSITIV sak, åtminstone på de lite större biblioteken, är att det ofta finns tillgång till dags- och veckotidningar från hela landet. Med hjälp av bibliotekets

Björn Zätterström slår ett slag för den oslagbara kombinationen korsord och bibliotek.

kopieringsapparat kan man därför för en billig penning få tillgång till nya korsord som ser spännande ut. Detta är en otrolig service att ta vara på inte minst som distributionen ut till landsortens prenumeranter och försäljningsställen successivt försämras med Svenska Dagbladet i spetsen. För korsordslösaren kan en hel helg kan vara förstörd om älsklingskorsordet uteblir. Ett litet tips till biblioteken: Kopiera upp några ex av fredagens SvD- och DN-korsord i lånedisken och ta betalt direkt så slipper ni ovet när någon varit ofin nog att knycka själva tidningen, vilket tydligen händer ofta.

Vad är det då som gör korsordet så stort och så tidlöst? Ja, en sak är säkert att det finns ett korsord för varje kunskapsnivå, ett för varje ambitionsnivå och ett för den tid var och en anser sig ha för nöjet. I specialtidningarna är de till och med bekvämt graderade på en skala från 1 till 5. Det kräver inte tre andra medverkande som i bridge. Det kräver ingen förflyttning som många studiecirkel. Det är en billig hobby med ständigt och regelbundet återkommande nya utmaningar. Och många korsordskompositörer är riktigt roliga. Korsordet kan läggas bort en stund och tas upp igen. Det kan tas med i fickan överallt! En jämförelse med andra intressen utifrån ett 20-tal värdeeringsparametrar visar att inget annat intresse egentligen kan konkurrera med korsordet.

Och vad är då ett "bra" korsord? Det är helt enkelt det korsord du trivs med! Självt vill jag ibland kunna gå tillbaka till de korsord jag kanske uppskattat allra mest så jag spar dessa i en pärm. Inte nog med det. Jag har ett enkelt sätt att återuppleva dem. De roligaste nyckelorden markerar jag efter hand jag löser dem med en grön filtpenna, och de ord jag måste slå upp för att vara riktigt säker, markerar jag med en röd! Ett bra

korsord bör ha minst fem av vardera markeringarna och dessutom gärna minst fem lösningsord som är minst tio bokstäver.

ack vare korsorden på webben kommer nu glädjande nog en yngre åldersgrupp in. Korsordslösandet har emellertid alltid haft en tyngdpunkt bland de lite äldre. Det kan därför finnas starka och dubbla skäl för kommunerna att ge sina bibliotek ökade resurser för att korsordslösarna skall känna sig extra välkomna. Bara de årliga demenssjukdomarna kostar samhället 45 miljarder. Var och en förstår lätt den ekonomiska betydelsen av att man med bl a korsordens hjärnmotion kan lindra eller skjuta upp eventuella symptom med ett eller några år. Det är nämligen konstaterat att det nybildas celler även i en 70–80 årigs hjärna när den stimuleras. Många skolpedagoger är också övertygade om att korsordet skulle kunna vara ett bra redskap i skolan för att återuppväcka ungdomarnas nyfikenhet och kunskapsörst.

För att inte tala om de sociala kontakterna man skapar i biblioteken med en informell träffpunkt för korsordslösare en särskild eftermiddag i veckan. Och motionspromenaden till biblioteket. För man *måste* ju bara lösa det där sista förargliga nyckelordet i korsordet!

Björn E:son Zätterström
bjorn.zatterstrom@home.se

Årets eldsjäl

Svenska Barnboksakademiens Eldsjälspris går i år till Katarina Dorbell. Hon har "med särskild entusiasm och energi verkat för att barn och ungdomar skall komma i kontakt med bra litteratur..." En gång i tiden barnbibliotekskonsult i Västra Götaland, men sedan ett antal år heltidsarbetande med det projekt som hon själv startat och drivit sedan 1997: det virtuella barnbiblioteket Barnens bibliotek. Här kan barn mellan 6 och 14 få ställa frågor och få svar via e-post. 45–50 bibliotekarier över hela Sverige turas veckovis om med att svara.

Idén till Barnens bibliotek fick hon i Internets ungdom när hon upptäckte att seriösa sajter för barn i stort sett saknades. I dag finansieras sajten helt och hållet av Statens kulturråd. Priset delades ut den 19 maj i Stockholm, och Biblioteksbladet säger grattis.

AR

BTJ och Intellecta – nytt samarbete

BTJ Nordic har tecknat ett tvåårigt samarbetsavtal med det digitala tryckeriet Intellecta DocuSys avseende digital bokproduktion.

Tillsammans med BTJ har Intellecta utvecklat en metod som skall möjliggöra effektiv produktion av enstaka biblioteksband för leverans till de svenska biblioteken.

– Samarbetet med Intellecta innebär att vi har kunnat utveckla en affärsmodell där förlagen levererar tryckfärdiga pdf-original i stället för redan tryckta böcker. Vi tecknar kontinuerligt avtal med nya förlag om leverans av pdf-original. Detta leder till en effektiv produktion där vi kan garantera snabbare leveranser med högre kvalitet till biblioteken, lovar Sven Sjölin på BTJ i ett pressmeddelande.

Intellecta DocuSys är ett digitalt tryckeri som förenar modern print-on-demandteknik med traditionellt offsettryck. Intellecta DocuSys ingår i Intellecta-koncernen. I pressmeddelandet säger Intellectas koncernchef Per Granath att samarbetet med BTJ är ett sätt att "utveckla och förnya vårt arbetssätt". Om samarbetet faller väl ut kan det, efter den inledande tvåårsperioden, förlängas med ytterligare ett år.

AR

PS Vad är ett "nyckelord" för den som är alldeles oinvid? Jo, det är det eller de ord som i de vanligast förekommande bildkorsorden står med små versaler i en ruta inne i korsorden och oftast före den tomma rutad som skall fyllas i. De kan vara riktigt roliga och kluriga.

Kulturskatterna i Finlands nationalbibliotek

COFFEE-TABLE-BOOKS brukar man kalla sådana påkostade böcker i det större formatet som är rikt illustrerade och som genom sin blotta formgivning signalerar lyx och lust. Heminredning och trädgård lämpar sig särskilt väl för den här presentbokspaketeringen men även mat och i synnerhet läckerheter som choklad och konditorivaror.

Att boksamlingar och bibliotek också gör sig i genren visade inte minst "Resa i tysta rum. Okända svenska slottsbibliotek" av Per Wästberg, Anita Theorell och Hans Hammarskiöld, som kom härom året. Den är inte bara en fröjd för ögat genom sina påkostade inlagor och måttade fyrfärgsbilder. Den rymmer också faktspäckade texter som ger fascinerande inblickar i hemmauniversitetens svunna tid, i kunskapsinhämtningens betydelse för framväxten av det moderna samhället.

Ett praktverk både till innehåll och utförande är också "Tryckt i minnet. Kulturskatter i Finlands Nationalbibliotek". Den är publicerad av Helsingfors universitetsbibliotek (som alltså är Finlands nationalbibliotek) och förlaget Otava har gett ut boken på finska, svenska och engelska.

På dryg 200 sidor presenterar olika experter bibliotekets samlingar som omfattar 100 000 hyllmeter och omkring 2,7 miljoner volymer. Den största delen förvaras i underjordiska förråd. Det är kulturskatter som sträcker sig flera århundraden tillbaka i tiden och som på många sätt reflekterar Finlands speciella historia som ett gränsland mellan öst och väst. I samlingarna finns bland annat flera specialsamlingar av internationellt intresse, tidiga manuskript, papyrusrullar, tidningar, ljudupptagningar och planschverk. Medeltida manuskript i all ära men här finns också nyare material som cirkusaffischer, populärmusik, Sibelius musikhandskriftsamling, kulturtidskrifter från 1900-talets början samt modekataloger – från seklets början till Marimekkos kataloger från 1950- och 60-talen. Samlingarna uppvisar en mångfald av språk. Till de mer exotiska torde väl material på fornegyptiska, arameiska, mongoliska och det namibiska ndonga-språket höra.

Nationalbibliotekets ursprung kan spåras till Åbo Akademis bibliotek. Åbo universitet grundades 1640 som det svenska rikets tredje största universitet. När universitetet startade sin verksamhet omfattade biblioteket endast 21 verk. Betydigt större var biblioteket 1827 då det förstördes nästan helt och hållet i en brand. Endast de omkring 800 volymer som var utlånade skonades av branden.

Av särskilt intresse för Sverige är kanske kapitlet där Jussi Nuorteva redogör för nationalsamlingen från den svenska tiden. Den svenska tiden avser perioden fram till 1809 under vilken Finland var en del av det svenska riket. Nationalsamlingen rymmer Finlands äldsta litteratur och är allmänt känd under namnet Rv-samlingen som betyder Ruotsin vallan aika (svenska tiden). Rv-samlingen omfattar omkring 17400 publikationer av vilka flera är små skillingtryck eller personskrifter. I flera fall rör det sig om kopior från originalverken som förvaras i svenska bibliotek "som inte blivit lika hårt prövade av bränder och krig som de finländska samlingarna".

I kapitlet om samlingen från den svenska tiden finns många intressanta iakttagelser. Större delen av de inbundna verken har till exempel varit brukslitteratur. Böckernas hårt slitna läderpärmars vittnar om att de blivit flitigt lästa. "Som den ser ut återspeglar samlingen på ett levande sätt den finländska bokkulturen. De finländska böckerna trycktes inte för att de skulle pryda hyllorna, utan för att användas"; skriver Jussi Nuorteva inledningsvis.

Om nationalsamlingen från den svenska tiden finns mer att återge men det bästa är förstås att på egen hand göra nedslag i "Tryckt i minnet". Här finns mycket kunskap, en hel del kuriosas och ett omfattande och spännande bildmaterial. Trots att stilen ibland är allt annat än ledig och understundom lite väl antikverad – fast det hör kanske till – lyckas man förmedla hur Nationalbibliotekets samlingar återspeglar utvecklingen inom olika områden under olika tider. I sin mångfald och rikedom speglar samlingarna inte minst landets internationella kulturrelationer och förstås generationers drömmar

om ett nationalbibliotek i ett land som ännu på 1700-talet inte uppfattades som en nation.

"Nationalbiblioteken representerar en universell vilja till kunskap, en generationernas dröm, de är forskningshårdar och bärare av det nationella arvet. De utgör också böckernas sista skyddsbastion...", skriver bland annat Kai Ekholm, överbibliotekarie för Helsingfors universitetsbibliotek, i sitt förord.

Henriette Zorn

Tryckt i minnet.

Kulturskatter i Finlands Nationalbibliotek.

Helsingfors universitetsbibliotek/Otava 2004.

Digital BiblioteksPORTAL

WAGNER

www.wagnerform.se

"A circulating library in a town is as an evergreen tree of diabolical knowledge."

Richard Brinsley Sheridan

Ich bin ein pocket

För alla dem som ännu inte gjort den angenäma bekantskapen med bibliotekarien Oliver Cromwell Johansson på Södertälje stadsbibliotek finns nu möjligheten att ta igen det. Christer Hermanssons bok *Ich bin ein Bibliothekar!* från 2001 finns nu i pocket i en andra reviderad upplaga – den första utgåvan är slutsåld sedan länge. På Södertälje stadsbibliotek blåser förändringens vindar i och med den nya chefen Eva Larssons entré. Med henne flyttar managementernas

övertro på konsultstyrda omorganisationer och kostymklätt marknadstänkande in på den sista bastionen, nämligen biblioteket. Det kan bara bemötas på ett sätt: genom ren godhet. Det gör Oliver C. Johansson – inte för att han är en lysande och medveten strateg utan för att han inte annat kan. Han bara är sådan. Nöjd och utan baktankar med en stark tro på människans inneboende godhet. Han är bibliotekarien vars liv på allvar fick en mening i och med antagningsbeskedet till Bibliotekshögskolan i Borås. Oliver C. Johansson är, precis som Annina Rabe skriver i pocketupplagans efterord, en romanfigur man inte glömmer. Älska ihjäl ondskan – visst är det en intressant tanke?

HZ

MARK35

EASY-CHECK
Självbetjäningsskoncept
för små bibliotek

Codeco Sverige AB

Wallenbergs gata 4 TEL 013-23 99 50
583 30 Linköping FAX 013-23 99 55

www.codeco.se

CODECO

föreningsnytt

Material till föreningsnytt mailas till
fa@biblioteksforeningen.org

Nominera till Årets Bokbuss 2005

Priset vill uppmärksamma och lyfta fram en bokbuss som i den vardagliga verksamheten på ett kreativt sätt tar till vara möjligheter utifrån förutsättningar och givna resurser. Sista anmälningdagen är den 31 augusti 2005.

Anmälan med motivering, verksamhetsbeskrivning och fakta om bussen skickas till Leena Månsson
Länsbibliotek Skåne
Enhet Malmö
205 81 Malmö
eller e-post
leena.mansson@skane.se

Sommaren och Almedalen 2005

När du nu håller Biblioteksbladet i din hand är sommaren redan här. Skolgårdarna har fyllts med sjungande barn, den blomstertid nu kommer och Idas sommarvisa. Samtidigt har många infört sommartider osv. Det gäller även oss på Svensk Biblioteksforening. Kansliet kommer att vara stängt från och med den 4 juli fram till den 1 augusti. Men aktiviteterna upphör inte helt för sommarvärmen.

I sommar kommer Svensk Biblioteksforening att befinna sig på Gotland och medverka under Almedalsveckan. Den 4 juli håller vi ett seminarium i Almedalsbiblioteket där vi presenterar resultatet av en ny TEMO-undersökning. Seminarierubriken är "Bemannade skolbibliotek: investering eller utgift? Hur vill kommunalråden satsa framöver?" Svensk Biblioteksforening representeras av ordförande Britta Lejon och generalsekreterare Niclas Lindberg.

fa

Pristagare

Här är årets pristagare för Collijn-priset, Greta Renborgs- och Bengt Hjelmqvistspris. Med start från vänster finns Marcus Westlind, Bitte Wengert, Monica Lembke och Lars Rydquist.

FOTO: KARI LINDH, KALIFOTO DIGITALFOTOGRAFERING

FOTO: FREDERIK ABEMO

Statssekreterare Claes Ånstrand samtalar med generalsekreterare Niclas Lindberg och riksbibliotekarie Gunnar Sahlin

Biblioteksdagarna

Uppmärksamma läsare har säkert märkt att det blippar, hoppar och slår något blått och något rött på datorskärmen och hemsidan. Det är våra räknare. Svensk Biblioteksforening efterlyser en biblioteksvision från politikerna och vi räknar dagarna tills den kommer. Bland annat kräver vi följande:

- lova alla elever i grundskolan tillgång till bemannade skolbibliotek.
- öka bokutlåning och läsning genom att utöka det statliga inköpsstödet för inköp av böcker och annan media för både barn och vuxna.
- skapa en ny biblioteksmyndighet som verkar för en bibliotekspolitik där mål sätts upp, som ställer krav på kunskap, som beslutar om strategier för utveckling och som tilldelar forskningsmedel och tydligt uppmärksammar bibliotekens roll i medie- och informationsförsörjningen.

Under Biblioteksdagarna i maj hade Leif Pagrotsky chansen. Dock var han tvungen att ställa in sitt invigningstal då ett ministermöte krävde hans uppmärksamhet. I stället kom statssekreterare Claes Ånstrand.

Även om Claes Ånstrand inte gav oss en biblioteksvision fanns en del positiva tongångar i invigningstalet. Mer kritiska röster menade att han inte kom med något nytt. Bland annat omtalade Ånstrand att biblioteken är en resurs för att bygga ett kultur- och kunskapssamhälle med plats för alla. En av bibliotekens nackdelar är den decentraliserade rollen. På grund av detta måste förändringarna komma underifrån. Kanske är det klassisk politisk retorik, men Ånstrand pekade på två viktiga steg i utvecklingen den senaste tiden. Förändringen av bibliotekslagen och den gemensamma departementstillhörigheten. Det sista ger både folk- och forskningsbibliotek andra utgångspunkter till en positiv utveckling, enligt Ånstrand.

I skrivande stund har det gått mer än 200 dagar för regeringen sedan Leif Pagrotsky tillträdde, och över 100 dagar sedan den borgerliga kulturalliansen bildades. Gå in på hemsidan www.biblioteksforeningen.org och läs Claes Ånstrands invigningstal dess helhet. Du finner det om du klickar på den röda räknaren.

fa

Krönika Henrik Åslund

Vad är bibliotekets viktigaste resurs?

FOTO: TORRELL EDENBORG

DET HAR VÄL inte undgått någon av BBLs läsare att biblioteksförningens verksamhetsinriktning under 2005 och 2006 är *Biblioteket i ett lärande samhälle*. Biblioteksdagarna som i år gick av stapeln i Stockholm hade samma tema och samlade över 500 deltagare.

I ett lärande samhälle är informationskompetens en förutsättning. 1999 sa *American Library Association Presidential Committee on Information literacy* att informationskompetenta är de som har lärt sig hur man lär sig. De vet hur man lär sig eftersom de också vet hur kunskap är organiserad, hur man hittar information och hur man använder den för att andra skall kunna lära sig av dem. De är personer som är förberedda för ett livslångt lärande eftersom de alltid kan hitta nödvändig information för de problem eller uppgifter de står inför.

I en intressant artikel i DF-revy (nr 3 2005) ger Helli Skaerbak en översikt hur informationskompetensen behandlas på politisk nivå i de nordiska länderna. Enligt artikelförfattaren är det Finland som har tagit ledningen och hon pekar på att det i den 5-åriga forskningsplanen om utbildning och forskning konstateras att biblioteken skall bidra till utveckling av studie- och undervisningsmetoder. Biblioteken skall säkerställa att personer med examen från universitet och tekniska högskolor har en god informationskompetens. Konkret har det utvecklats till ett nationellt projekt med målsättning att integrera informationskompetens i all högre utbildning.

I artikeln uppmärksammas också den svenska högskolelagen och det krav som den ställer på informationskompetens. I paragraf 9 står det som bekant att den grundläggande högskoleutbild-

ningen skall ge studenterna förmåga att göra självständiga och kritiska bedömningar, förmåga att självständigt urskilja, formulera och lösa problem, samt beredskap att möta förändringar i arbetslivet. Inom det område som utbildningen avser skall studenterna, utöver kunskaper och färdigheter, utveckla förmåga att söka och värdera kunskap på vetenskaplig nivå, följa kunskapsutvecklingen, och utbyta kunskaper även med personer utan specialkunskaper inom området.

Anders Johansson, chef för biblioteket vid Lasarettet i Helsingborg var en av föredragshållarna under en intern konferens vid Lunds universitetsbibliotek nyligen. Helsingborgs lasarettets bibliotek har under många år varit i strykklassen när lasarettet har stått inför besparingar. Men genom att göra biblioteket och dess personal synliga i alla möjliga och omöjliga sammanhang och genom att ställa frågan - vad vill ni ha oss till?, har Anders Johansson lyckosamt omformat biblioteket från det traditionella bokförvaringsrummet till en kunskapsorganisation. En stor del av bibliotekets arbete var, uppfattade jag, att få lasarettets personal (alla kategorier) att bli informationskompetenta. Det var en ny roll och det var också en av de nya roller som räddade biblioteket. Anders Johansson rundade av sin föreläsning med ett citat av Alvin Toffler, troligen från 1970-talet:

"The illiterate of the 21st century will not be those who cannot read and write, but those who cannot learn, unlearn, and relearn."

Jag rundar av denna krönika med att fritt citera Helli Skaerbak som menar att det snart kanske är så att bibliotekens viktigaste resurser inte är samlingarna utan den samlade personalens kompetens. Och deras förmåga att lära ut, bör man väl kanske tillägga?

Berlindeklarationen om Open access

Det var ett par hektiska konferensdagar i Stockholm i maj. Många kontakter etablerades, gamla bekantskaper återupprättades och nyheter spreds. En av de viktigaste var att Svensk Biblioteksförning skriver under Berlindeklarationen.

Torsdagen den 19 maj presenterade Svensk Biblioteksförnings ordförande Britta Lejon tillsammans med Vetenskapsrådets styrelseordförande Bengt Westerberg en debattartikel i *Sydsvenska Dagbladet* om behovet av fri tillgång till vetenskaplig information på Internet. Svensk Biblioteksförning skriver som den tredje svenska organisationen under Berlindeklarationen om open access efter ett styrelsebeslut fattat inför Biblioteksdagarnas invigning den 18 maj i Stockholm.

Artikeln i *Sydsvenska Dagbladet* konstaterar att inte ens de rikaste biblioteken i dag har möjlighet att ge forskarsamhället tillgång till publicerad forskning i önskad omfattning. Artikelförfattarna skriver att den grundläggande principen om fritt informationsutbyte och maximal spridning av forskningsresultat måste

gälla. Open access bygger på ambitionen om snabbare spridning och fritt tillgängliggörande av forskningsresultat på Internet. Bland annat ställer man krav på forskare att publicera sig i öppna arkiv och i s.k. open access-tidskrifter.

Först ut att skriva under Berlindeklarationen var Sveriges Universitets & Högskoleförbund, SUHF. Vetenskapsrådet har som den andra svenska organisationen skrivit under. Nu skriver alltså Svensk Biblioteksförning under deklarationen efter styrelsebeslut.

fa

Läs mer om Berlindeklarationen:

http://www.zim.mpg.de/openaccess-berlin/berlin_declaration.pdf

Debattartikeln finner du under adressen:

<http://sydsvenskan.se/opinion/aktuellafragor/article105061.ece>

Nya styrelseledamöter

Under Biblioteksdagarna hölls det som brukligt årsmöte. Bland annat var det omval av redan sittande ledamöter, men även inval av nya. De tre avgående Mats Lindquist (invald 2000), Stefan Ersgård (invald 2002) och Karin Westerlund (invald 2003) ersattes efter diskussion och rösträkning av Birgitta Hansson, Agneta Olsson och Jenny Poncin.

FOTO: KARI LINDH, KALIFOTO

BIRGITTA HANSSON
Birgitta Hansson är 1:e bibliotekarie vid Örebro universitetsbibliotek och ansvarig för utvecklingen av Centrum för informationskompetens och bibliotekspedagogik. Hon har sedan tidigare erfarenhet från sjukhusbiblioteksområdet. Samverkan, kompetensutveckling och kvalitetsfrågor är några av de frågor som hon vill arbeta extra med.

FOTO: KARI LINDH, KALIFOTO

AGNETA OLSSON
Agneta Olsson är nyligen utnämnd överbibliotekarie vid

Göteborgs universitetsbibliotek där hon tillträdde tjänsten den 1 maj i år. Här bryter hon ny mark då hon som första kvinna i universitetsbibliotekets 150-åriga historia innehar tjänsten. Sedan 1985 har Agneta Olsson haft ett flertal chefs-tjänster, och närmast var hon biblioteksråd vid det biomedicinska biblioteket i Göteborg. Inför styrelsearbetet i Svensk Biblioteksforening vill Agneta Olsson samla de gemensamma krafterna i föreningen och göra något positivt för förening och medlemmar.

FOTO: KARI LINDH, KALIFOTO

JENNY PONCIN
Jenny Poncin arbetar på Länsbiblioteket i Västerbotten som projektledare för "Biblioteks-samverkan i Norrland". Jenny vill stärka bibliotekens självbild för att på så sätt också bli tydligare i olika typer av samarbeten med skola, universitet, kommuner och landsting. Jenny har tidigare även arbetat med sjukhusbibliotek.

Styrelsen för Svensk Biblioteksforening består för övrigt av
Britta Lejon, riksdagsledamot och ordförande i Svensk Biblioteksforening
Gunilla Herdenberg, Lunds stadsbibliotek, 1:e vice ordförande

FOTO: KARI LINDH, KALIFOTO

Styrelsen för Svensk Biblioteksforening, från vänster: Jenny Poncin, Agneta Olsson, Britta Lejon, Monica Danielsson, Johanna Hansson, Gunilla Herdenberg, Margaretha Eriksson, Bengt Källgren. Henrik Åslund, Birgitta Hansson, Roland Persson, och generalsekreterare Niclas Lindberg

Henrik Åslund, Lunds universitetsbibliotek, 2:e vice ordförande - ordförande i programutskottet
Monica Danielsson, SLU. Skogsbiblioteket
Margaretha Eriksson, Hässleholm Kulturhus, ledamot i programutskottet

Johanna Hansson, Upplands-Bro Bibliotek
Bengt Källgren. Regionbibliotek Västra Götaland
Roland Persson, Länsbibliotek Skåne, ledamot i programutskottet

fa

Spännande artiklar för läsning

Under Biblioteksdagarna redogjorde generalsekreterare Niclas Lindberg för kommande strategier när det gäller Svensk Biblioteksforening och dess lobbyingsarbete. Som ett led i detta samlar kansliet de artiklar som publiceras i media och lägger ut dessa på hemsidan. Sedan mars i år har 12 artiklar publicerats. Antingen står Svensk Biblioteksforening själv bakom artiklarna, eller så blir föreningen citerad eller omnämnd. Gå gärna in på www.biblioteksforeningen.org och läs. Och hör du något, ser du något, mejla oss på kansliet fa@biblioteksforeningen.org.

MAJ

Bra kommunbibliotek i stället för dataspel och dokusåpor.
Ledare av Niclas Lindberg i Sveriges största bok och bibliotekstidning: bif, nr 2, 2005.

Befria forskningen. Debattartikel om Berlindeklarationen av ordförande Britta Lejon och Vetenskapsrådets styrelseordförande Bengt Westerberg, Sydsvenska Dagbladet, 050519.

Vilka löften finns det till biblioteken? Debattartikel av Niclas Lindberg och Christer Hermansson i Folkpartiets egen tidning Nu, nr 19, 2005.

Satsa på skolbiblioteken. Replik av generalsekreterare Niclas Lindberg, publicerad i Helsingborgs Dagblad, 050503, på debattartikel från skolminister Ibrahim Baylan och det svenska Unesco-rådets ordförande Ingegerd Wärnersson under världsboksdagen den 23 april, publicerad i Helsingborgs Dagblad 050423.

Tio år i läsarnas tjänst, artikel om Skellefteå Stadsbibliotek och dess 10 års-jubileum.

Generalsekreterare Niclas Lindberg uttalar sig om rådande bibliotekspolitik, Norra Västerbotten 050503.

APRIL

Världsbokdagen mer för biblioteken, SvD 050421.

Bibliotekens plats i forskningsproppen, ur tidskriften Författaren: Tidskrift för Sveriges Författarförbund, nr 02, 050421.

Smålandsposten synar Fredrik Reinfeldts kulturutspel, Publicerad 050404 i Smålandsposten.

M:s utspel får svalt mottagande, artikeluppföljning av debattartikel från Brännpunkt i SvD av Fredrik Reinfeldt (M) publicerad 050329, Svenska Dagbladet 1 april 2005.

MARS

Har biblioteken en framtid Pagrotsky, debattartikel ur Läns-tidningen i Östersund, 23 mars 2005.

Kulturens olycksbarn, artikel i Internationals 16 mars 2005.

Niclas Lindberg: *Var är dina löften om biblioteken?* Aftonbladet debatt 11 mars 2005.

fa

**IFLA
2005**

Välkommen till Oslo
14–18 augusti 2005
för att uppleva ett
IFLA-möte i Norden.

Program och anmälan på
www.ifla.org/IV/ifla71/index.htm

Maila info till kalendariet: fa@biblioteksforeningen.org
för vidare info se <http://www.biblioteksforeningen.org>

kalendarium

4 juli Gotland

Almedalsbiblioteket, kl. 10.00

Bemannade skolbibliotek: investering eller utgift? Hur vill kommunalråden satsa framöver? Svensk Biblioteksforening redovisar och diskuterar resultat från en ny TEMO-undersökning.
Arr: Svensk Biblioteksforening, Nationella skolbiblioteksgruppen m.fl.

10–12 augusti, Stockholm

The Multicultural Library: Staff Competence for Success

Arr: IFLA Section on Library Services to Multicultural Populations, Internationella biblioteket och Svensk Biblioteksforening
Mer info: <http://www.ifla-stockholm2005.se>

10–12 augusti, Göteborg

Accessible libraries – Satellite meeting

Arr: regionbibliotek Västra Götaland, ABM-utveckling samt IFLA
Mer info: <http://bibl.vgregion.se/ifla>

12–15 augusti, Oslo, Norge

Nordic Mobile Meeting

Nordiskt bokbussmöte i anslutning till IFLA i Oslo.
Mer info: <http://www.nordicmobile.no>

14–18 augusti, Oslo, Norge

IFLA-konferens 2005

Arr: IFLA, Norsk Biblioteksforening
Mer info: <http://www.ifla2005oslo.no/>

22 augusti Huddinge,

Årlig medicinsk bibliotekskonferens, Karolinska Institutets Campusområde i Huddinge

From the inside out, some perspectives on the medical library profession, Tony McSean. Varför är bibliometri relevant för medicinska bibliotekarier? Jonas Lundberg, Centrum för medicinska innovationer, KI. Hur kan undervisning göras både bättre och mera lustfylld? Klara Bolander, Institutionen för lärande, informatik, management och etik, KI. Minst en procent av läkarna har dyslexi. Reflektioner kring tillgänglighet. Ingar Beckman Hirschfeldt, Talboks- och punktskriftsbiblioteket. Nyheter i SAB-systemet Elisabet Grufman, BTJ och Catharina Collin, KIB. Kritisk granskning av Scirus, Scopus, Google Scholar, Web of Science Lars Iselid, Umeå universitetsbibliotek. Konferensen äger rum den 22 augusti kl. 9.00 – ca 16.30. Ett komplett program kommer att finnas tillgängligt på webb-

platsen inom kort. Hjärtligt välkommen med din anmälan:

Arr: Karolinska Institutets Universitetsbibliotek med stöd av BIBSAM
Mer info: <http://kib.ki.se/info/news/confer/2005/>

29 september–2 oktober,

Göteborg

Bok & Bibliotek 2005

Arr: Bok & Bibliotek i Norden AB

12–13 oktober, Borås

Mötesplats inför framtiden

"Mötesplatskonferensen" i Borås har kommit att fylla en viktig funktion för erfarenhetsutbyte och kontakt mellan utbildning, forskning och alla typer av biblioteksverksamhet. Vårt mål är att fortsätta att hålla dialogen levande mellan personer från skilda verksamheter inom hela biblioteks- och informationsområdet.
Arr: Borås Stadsbibliotek och Bibliotekshögskolan i samverkan med Fråga biblioteket
Mer info: <http://www.hb.se/bhs/motesplats/index.htm>

17 oktober, Sundbyberg

Släktforskaren och biblioteket

En konferens som presenterar släktforskarkarriären, informerar om tjänster samt orienterar om de moderna tekniska hjälpmedel som numera underlättar för såväl släktforskaren som för biblioteket.
Arr: Ikoner-Akademien och Sveriges Släktforskarförbund
Mer info: <http://www.btj.se/ikoner>

17 oktober, Konferens i LUND 17 oktober 2005.

Konferens – Katalogisering i utbildning – utbildning i katalogisering

Konferensen kommer att handla om katalogisering/klassificering/ämnesindexering ur ett utbildnings- och framtidsperspektiv. För vilken katalogiseringsverksamhet utbildar vi och hur förbereder vi generationsskiftet? Vi vänder oss både till dagens och morgondagens katalogisatörer, utbildare och chefer. Moderator: Jakob Harnesk, biblioteks-konsult. Föreläsare är biblioteksstuderanden, kommitté-medlemmar, ansvariga för utbildning i katalogisering, representanter från biblioteksutbildningar i Sverige och Danmark samt bibliotekschefer.
Arr: Svensk biblioteksforenings special-grupp för katalogfrågor.

11–12 november Karlstad

Värmländsk bokmässa, Värmlands museum,

Arr: Länsbiblioteket i Värmland, Föreningen för Värmlandslitteratur & Värmlands museum.

15 november, Stockholm

E-DAGEN - angående ett prefix i biblioteket

E-samhället, e-medier, e-läsning och e-tillgänglighet. E- i biblioteket, E-TPB och E-BTJ.
Arr: Ikoner-Akademien
Mer info: <http://www.btj.se/ikoner>

1 december, Stockholm

Öppet hus hos Svensk Biblioteks-förening

Medlemmar, vänner och andra samsarbetspartners hälsas välkomna till föreningsens traditionsenliga öppet hus på Saltmätargatan i Stockholm. Kom och upplev mat, mingel och möten med nya och gamla kontakter. Vi börjar kl 18.00.
Arr: Svensk Biblioteksforening

Kansliet
håller stängt
veckorna
27–30

Trevlig
sommar!

Kansliet

Snygg, snabb och säker!

TOR Neo – nu ännu bättre

Nu lanserar vi en ny version av TOR Neo med en rad förbättringar:

- Nytt, mer användarvänligt gränssnitt
- Kortare bana – boken behöver inte dras lika långt som tidigare, vilket gör det enklare för låntagaren
- Höj och sänkbart bord – anpassning för barn och handikappade
- Online-service från Axiell – fjärrövervakning ger snabb uppgradering och korrigering av eventuella fel

Lund:
Tel: 046 - 270 04 00
Fax: 046 - 270 04 90

Göteborg:
Tel: 031 - 710 29 50
Fax: 031 - 69 46 46

Stockholm:
Tel: 08 - 705 80 17
Fax: 08 - 705 80 55

www.axiell.com

Välkommen till IFLA i Oslo den 14-17 augusti

Axiell finns i monter 401, där vi visar:

BOOK-IT • TOR Flexi – en helt ny, mindre sorteringsautomat
RFID-lösningar • TOR Neo • BiblioBar

AXIELL bibliotek